

บทที่ ๓

วัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ ประเภท กลองก้นยาว กลองมองเซิง และเครื่องดนตรีประเภท เครื่องสายในรัฐชาน สาธารณรัฐแห่งประเทศเมียนมา

๓.๑ ความนำ

กลองก้นยาวเป็นกลองของชาวไทใหญ่ที่มีลักษณะคล้ายกลองยาวและขนาดเล็กกว่ากลองแอว ถือเป็นเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญที่สุดของคนไทยที่มีเชื้อสายไทใหญ่ เพราะเป็นกลองที่อยู่ในวิถีชีวิตของชุมชนเกี่ยวข้องกับประเพณี พิธีกรรมโดยตลอด การศึกษาโครงการนำร่องเรื่องกลองก้นยาวในพื้นที่ประเทศไทย ปรากฏความสำคัญของกลองก้นยาวกล่าวคือ ลักษณะทางกายภาพของหุ่นกลองที่มีความยาวและมีขนาดใหญ่ทำให้เสียงที่ดังออกมามีความกังวานไพเราะและนุ่มนวล มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน ลีลาการตีกลองมีความแตกต่างไปจากการตีกลองชนิดอื่น ๆ ผู้ที่ตีกลองจะต้องแสดงลีลาไปด้วย แม้ว่าจะดีประกอบการแสดงฟ้อนนก ฟ้อนโต ฟ้อนดาบก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ตีกลองกับผู้แสดงมีความสัมพันธ์กันระหว่างท่าทางกับจังหวะกลองในลักษณะที่เป็นธรรมชาติ มีความยืดหยุ่น ไม่กำหนดตายตัว เพราะเป็นศิลปะที่มีความเป็นพื้นถิ่น เป็นวิถีชีวิตของชุมชน และการตีกลองยังแสดงลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมชุมชนด้านการแต่งกายด้วยชุดไต หรือชุดไทใหญ่ ทำให้เป็นส่วนช่วยส่งเสริมให้เกิดความเป็นวัฒนธรรมที่มีความเข้มแข็ง

กลองมองเซิง เป็นกลองที่สำคัญอีกชิ้นหนึ่งของชาวไทใหญ่ ด้วยเป็นกลองที่ใช้ดีในการแห่ประกอบการฟ้อนรำและดีในงานประเพณีต่าง ๆ การศึกษาโครงการนำร่องเรื่องกลองก้นยาวในพื้นที่ประเทศไทยปรากฏลักษณะสำคัญของการตีกลองมองเซิงจะแสดงลักษณะเสียงที่อ่อนหวาน ลักษณะเสียงกลองมองเซิงได้แก่ “เสียงตึง” จะตีพร้อมกันกับ “เสียงมอง” โดยจะกำหนดให้ตกอยู่ในตำแหน่งที่เป็น “จังหวะหนัก” ได้แก่ ท้ายห้องโน้ตเพลงที่ ๒ ห้องโน้ตเพลงที่ ๔ ห้องโน้ตเพลงที่ ๖ และห้องโน้ตเพลงที่ ๘ และปรากฏลักษณะกระสวนทำนองกลองมองเซิง ปรากฏ ๖ กระสวนทำนอง

สำหรับการดำเนินการวิจัยในเมืองสืปอ ไม่พบการตีกลองมองเซิง อาจกล่าวได้ว่าเป็นเครื่องดนตรีที่เกือบสูญหายไป เพราะไม่มีคนนิยมบรรเลงผู้ใหญ่วัยเมืองจ๋าม บ้านหัวหม่อ ตำบลบ่อโจ เมืองสืปอ อธิบายว่า “กลองมองเซิงที่บ้านนี้ไม่มีการตี หายาก ที่เมืองสืปอ รัฐชาน แทบจะหายไปแล้ว หายากมากเท่าที่ทราบ” (ผู้ใหญ่วัยเมืองจ๋าม, สัมภาษณ์ ๘ มีนาคม ๒๕๕๗)

เครื่องดนตรีประเภทเครื่องสาย ถือเป็นประเภทเครื่องดนตรีประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญและมีระเบียบวิธีการบรรเลงที่มีความลุ่มลึกไม่ว่าจะเป็นเครื่องดนตรีของชนชาติใดก็ตาม สำหรับเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายของชาวไทยใหญ่เป็นเครื่องดนตรีที่มีความน่าสนใจ ได้แก่ ดอโร (ตอยอฮอร์น) ดึงสามสาย สำหรับเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายของชาวไทยใหญ่มีปรากฏแถบจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงราย และพื้นที่อื่น ๆ บ้างเล็กน้อย ด้วยเครื่องดนตรีดังกล่าวมีบทบาทการบรรเลงในวงดนตรีจำดไต โดยทำหน้าที่สืบทอดกับนักร้องที่ร้องเนื้อหาหรือเรื่องราวเพื่อเป็นการสั่งสอนเยาวชนให้เป็นคนดีผ่านเรื่องราวที่มีการผูกขึ้นทั้งเรื่องที่เป็นพุทธชาดก นิทานพื้นบ้าน รวมถึงเรื่องราวที่ผูกขึ้นอย่างทันสมัยหรือเรื่องราวที่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมขณะนั้น นอกจากนี้เครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายยังนำมาบรรเลงเพื่อความบันเทิงในงานประเพณีต่าง ๆ ของชาวไทยใหญ่อีกอย่างแพร่หลาย

เมืองสีป่อ (HSIPAW) สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาตั้งอยู่ด้านทิศเหนือของรัฐชาน เป็นเมืองที่มีความเก่าแก่ อายุนับพันปีตามประวัติศาสตร์มีอายุไม่น้อยกว่า ๑,๒๐๐ ปี เดิมเมืองสีป่อถือเป็นเมืองหลวงเมืองหนึ่ง เป็นเมืองเจ้าฟ้า มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น พระธาตุบ่อจู้ พระธาตุเจ้านางมอญหล้า เมืองสีป่อจึงเป็นเมืองที่สำคัญมากเมืองหนึ่งในรัฐชาน นอกจากนี้ยังมีแม่น้ำจู้ ซึ่งเป็นแม่น้ำที่ใหญ่ที่สุดในรัฐชานไหลผ่านกลางเมือง เมืองสีป่อมีความอุดมสมบูรณ์ แม่น้ำจู้เป็นแม่น้ำที่มีความใสสะอาดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่หล่อเลี้ยงชาวเมืองสีป่อ ชาวรัฐชานมีสุภาษิตที่กล่าวกันต่อ ๆ มาว่า “น้ำใสตรงไหน ใจดีตรงนั้น” (ต่างคำ จางยอค, สัมภาษณ์ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๗)

ภาพที่ ๑ ป้ายชื่อเมืองสีป่อ (HSIPAW) ภาพที่ ๒ หอนาฬิกาเมืองสีป่อ บันทึกภาพ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๓-๔ แม่น้ำตู่ บันทึกภาพ ๘ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๕-๖ สภาพถนนหนทางในเมืองสีป้อ บันทึกภาพ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๗-๘ สภาพถนนหน้าหมู่บ้านขบลัง เมืองสีป้อ บันทึกภาพ ๘ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๕-๑๐ บ้านและสภาพความเป็นอยู่ของคนไทยใหญ่ในเมืองลีปอ บ้านทีกภาพ ๘ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๑๑ สภาพบ้านของคนเมืองลีปอ บ้านทีกภาพ ๘ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๑๒-๑๓ พระธาตุเจดีย์บ่ออู วัดหลวงกำหม่อ บ้านทีกภาพ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๑๔-๑๕ งานปอยบ่อจู้ บันทึกภาพ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๗

ชาวไทใหญ่ในเมืองสืปอมีงานประเพณีที่สำคัญทั้ง ๑๒ เดือน ครูส่างคำ จางยออธิบายดังนี้
เดือนเจ้ง (เดือน ๑) มีงานปอยปีใหม่ไต จะมีการตีกลองกันยาวกันหลายหมู่บ้าน ตี ๑ วัน เป็นการตีแห่
และตีประกอบการรำกำปั่นกลอง

เดือนกำ (เดือน ๒) มีงานปอยหลู่ข้าวใหม่ ปัจจุบันงานบุญนี้หายไป

เดือน ๓ เป็นงานบุญขึ้น ๑๕ ค่ำ วันมาฆบูชา สำหรับงานบุญนี้ วันดา หรือวันเตรียมก่อนงานบุญ
ชาวบ้านนิยมเข้าไปในป่า เพื่อหาไม้ที่มีกลิ่นหอม มาจุดเพื่อเป็นพุทธบูชา มีการทำขนมข้าวยาคุ มีการตีกลอง
กันยาวเพื่อเป็นการบูชาด้วย

เดือน ๔ งานปอยพระธาตุ ถือเป็นงานบุญประจำปีที่ใหญ่ที่สุด จะจัดเฉพาะที่วัดสำคัญของเมือง
เท่านั้น(เดือน ๔-๖ งานปอยส่างลอง มีการตีกลองกันยาว) สำหรับงานปอยพระธาตุ พระปัญญา ปัจจุบันอายุ
๓๕ ปี รองเจ้าอาวาสวัดกางเวียง เมืองแสนหวี อธิบายว่า “งานปอยพระธาตุจัดปีละ ๑ ครั้ง เรียก “ปอยเหลิน
สี่” ของคนใหญ่ พระธาตุที่เมืองแสนหวีเรียกว่า “พระธาตุพระเจ้ายะไข่” งานปอยพระธาตุ เป็นงานปอยที่
ใหญ่ที่สุดในรอบ ๑ ปีของคนแสนหวี” (พระปัญญา, สัมภาษณ์ ๑๔ มีนาคม ๒๕๕๗)

เดือน ๕ งานปีใหม่ไต หรืองานสงกรานต์ มีการตีกลองกันยาว งานปอยจำดี เป็นการก่อพระเจดีย์
ทราย มีการตีกลองกันยาว

เดือน ๖ งานบุญวันวิสาขบูชา มีการจัดงานรดน้ำต้นไม้ และมีการตีกลองกันยาว

เดือน ๗-๘ งานปอยเข้าหว่า หรือเข้าพรรษา ช่วง ๓ เดือนนี้มีการจัดงานบุญเป็นระยะทุกวันแรม ๑๔
ค่ำ และวันขึ้น ๑๔ ค่ำ เป็นวันดา เจ้าภาพโหลง (เจ้าภาพใหญ่) เตรียมการ มีการตีกลองกันยาว ทุกวันแรม
๑๕ ค่ำ และวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เป็นวันถวายของค์พระ มีการแห่ไปวัด

สำหรับช่วงเข้าพรรษา คนเฒ่าคนแก่จะไปจำศีลที่วัด ถ้าเป็นหมู่บ้านเล็กก็จะมีบ้านประมาณ ๓๐-๕๐ หลังคาเรือน ถ้าเป็นหมู่บ้านใหญ่จะมีบ้านประมาณ ๑๐๐-๒๐๐ หลังคาเรือน เพราะฉะนั้น ทุกวันแรม ๑ ค่ำ ทุกคนจะไปถือศีล ๕ กันที่วัด ชาวบ้านก็จะไปเลี้ยงข้าวคนที่มาถือศีลที่วัด จนถึงวันแรม ๑๔-๑๕ ค่ำ หรือวันขึ้น ๑๔-๑๕ ค่ำ จึงจะมีการจัดงานบุญใหญ่ถวายของพระสงฆ์ครั้งหนึ่ง สำหรับวันขึ้น ๑๔-๑๕ ค่ำและวันแรม ๑ ค่ำจะมีการติกลองกันยาวกันตลอด

เดือน ๑๐-๑๑ งานปอยออกหว้า หรือออกพรรษา มีกิจกรรมที่เพิ่มขึ้นได้แก่ จองพารา คนในรัฐชานเรียกว่า “จองแข่งต่างปุด” โดยจะทำการกันทุกบ้านโดยทำที่บ้านของตนเอง ไม่เอาไปแห่อย่างสถานที่อื่นๆ

เดือน ๑๑-๑๒ มีการจัดงาน ปอยลองซอม เป็นการถวายของพระด้วยการจับสลาก

เดือน ๑๒ ปอยสังการ หรือ งานบุญกฐิน (ต่างคำ จางยอค, สัมภาษณ์ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๗)

การดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมการบรรเลงกลองกันยาว กลองมอชิง และเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายของชาวไทใหญ่ในรัฐชาน โดยเฉพาะเมืองสีป่อ ซึ่งเป็นพื้นที่การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ จะเป็นการดำเนินการวิจัยสืบเนื่องมาจากโครงการวิจัยเรื่อง ดนตรีไทใหญ่ในพื้นที่ของประเทศไทย ผลของการวิจัยจะมีความสำคัญด้วยเป็นการศึกษาเชิงลึกด้านการบรรเลงกลองกันยาว กลองมอชิง และเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายทั้งหมดในรัฐชานซึ่งเป็นข้อมูลทางวิชาการดุริยางคศิลป์ที่เป็นข้อมูลจากพื้นที่กำเนิด ทำให้เกิดความเชื่อมโยงวัฒนธรรมการบรรเลงของชาวไทใหญ่ในรัฐชานกับวัฒนธรรมดนตรี โดยเฉพาะกลองกันยาว กลองมอชิง และเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายที่มีการหลงใหลเข้ามาในประเทศไทยให้มีความชัดเจน และเป็นฐานข้อมูลทางการศึกษาด้านวัฒนธรรมดนตรีให้ปรากฏอย่างกว้างขวางซึ่งยังไม่มีปรากฏอย่างเป็นรูปธรรมมาก่อน

๓.๒ กลองกันยาว

กลองกันยาว เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องหนังที่ปรากฏอยู่เป็นจำนวนมากในรัฐชาน โดยเฉพาะเมืองสีป่อสำหรับกลองกันยาวถือเป็นเครื่องดนตรีศักดิ์สิทธิ์ของชาวไทใหญ่ การมีกลองกันยาวไว้ในครอบครองถือเป็นสิริมงคลและผู้ที่จะมีกลองกันยาวไว้ที่บ้านจะต้องเป็นผู้มีความสำคัญกับชุมชนหรือหัวหน้าชุมชนหรือพระสงฆ์ที่อยู่ในวัดที่มีชาวบ้านเป็นศรัทธาอยู่ที่วัดนั้น ๆ กลองกันยาวยังเป็นเครื่องดนตรีที่ปรากฏในงานประเพณีทั้ง ๑๒ เดือน ดังที่อธิบายรายละเอียดไว้ข้างต้น จากการเก็บข้อมูลภาคสนามเรื่องกลองกันยาว โดยเน้นเนื้อหาว่าด้วยการบรรเลงกลองกันยาว ลักษณะการประสมวง การนำไปใช้งานต่าง ๆ ในสังคมหรือชุมชน ปรากฏข้อมูลอยู่เป็นจำนวนมาก ดังจะได้อภิปรายรายละเอียดต่อไป

๓.๒.๑ คณะกลองกันยาวของชาวไตซอน เมืองลีปอ

ชาวไตซอนเป็นชาวไตที่อพยพมาจากเมืองคุนหมิง ประเทศจีน เข้ามาอาศัยบริเวณใกล้วัดจองกางเวียง ในเมืองลีปอ โดยมีชาวไตซอนในพื้นที่ประมาณร้อยละ ๘๐ ของผู้อยู่อาศัย ป้าจางลาย หัวหน้าคณะกลองกันยาวของชาวไตซอน ปัจจุบันอายุ ๘๒ ปี อยู่บ้านเลขที่ ๓๐๐ หมู่ ๑๐ ป๊อกมันจ๊าด ตำบลรอบเวียง เมืองลีปอ อธิบายว่า “ชาวไตซอนอพยพมาสืบเชื้อสายมาจากเมืองซอน เกิดที่เมืองซอน หนีมา ๕๓ ปีแล้ว วิชาที่ติดตัวมาก็มีแต่กลอง ๒ ใบ กลองนี้ถือเป็นของไต มาอยู่เป็นคนไทใหญ่ แต่มาจากไตซอน ที่เมืองซอน เห็นตีกลองกันแบบนี้ตลอดเวลา” (จางลาย, สัมภาษณ์ ๘ มีนาคม ๒๕๕๙) เมื่อป้าจางลายอพยพครอบครัวและเพื่อน ๆ เข้ามาอาศัยอยู่ที่เมืองลีปอแล้ว ชาวไตซอนเหล่านี้ก็ได้นำวัฒนธรรมดนตรีติดตัวมาด้วย โดยเฉพาะการตีกลองกันยาว โดยลักษณะทางกายภาพของกลองจะสั้นกว่ากลองกันยาวทั่วไป

ภาพที่ ๑๖ ป้าจางลาย หัวหน้าคณะกลองไตซอน ปัจจุบันอายุ ๘๒ ปี บันทึกภาพ ๘ มีนาคม ๒๕๕๙

ป้าจางลายอธิบายว่า “เล่นดนตรีมาตั้งแต่อายุ ๑๕ ปี เรียนในรูปแบบการเลียนแบบ ความสามารถของ ป้าก็ตีกลอง มอง นาบได้ เราซื้อเครื่องดนตรีกลอง มอง มาเมื่อ ๑๘ ปีที่ผ่านมา ซื้อเป็นของชุมชนส่วนกลาง คนที่เล่นเป็นผู้หญิงที่เป็นแม่บ้าน มีกันประมาณ ๒๕ คน เป็นศรัทธาวัดจองกางเวียง” (จางลาย, สัมภาษณ์ ๘ มีนาคม ๒๕๕๙) สำหรับการตีกลองกันยาวของชาวไตซอน จะเป็นการตีกลองกับรำโดยเฉพาะเรียกว่า “ก้าจอมกลอง” หมายถึงการรำตามกลอง

ภาพที่ ๑๗-๑๘ การรำ “ก้าจอมกลอง” บันทึกภาพ ๘ มีนาคม ๒๕๕๗

โอกาสที่ตีกลองนั้น จะดีในงานปอยส่างลอง งานถวายฉัตรบนเจดีย์ งานวัดต่าง ๆ โดยบางครั้งเจ้าภาพให้เงิน บางครั้งเล่นโดยไม่ได้รับค่าแรง เพราะชาวไตชอบถือว่าการตีกลองเป็นการทำบุญอย่างหนึ่ง ระยะเวลาในการตีกลองจะประมาณ ๑ ชั่วโมง มีการตีทั้งช่วงเวลากลางวันและกลางคืน แต่ไม่นิยมตีในงานอวมงคลจากการเก็บข้อมูลภาคสนามพบลักษณะการประสมวงกลองไตชอบประกอบด้วยกลองกันยาว ๒ ใบ ฉาบใหญ่ ๒ คู่ มอ ๓ ใบ ป้าจางลาอธิบายว่า “กลองจะตีก็ใบก็ได้ มอจะตีก็ใบก็ได้ แต่ฉาบจะต้องมีประมาณ ๓ คู่ไม่เกิน ๔ คู่ เพราะฉาบใหญ่จะต้องตีเหมือนกัน” (จางลา, สัมภาษณ์ ๘ มีนาคม ๒๕๕๗)

ภาพที่ ๑๙ คณะกลองกันยาวชาวไตชอบ

ภาพที่ ๒๐ ลักษณะการประสมวงกลองกันยาวชาวไตชอบ

บันทึกภาพวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๒๑ ทำยี่นตีกลองไตซอน

ภาพที่ ๒๒ ลักษณะกายภาพกลองไตซอน

บันทึกภาพ ๘ มีนาคม ๒๕๕๗

คณะนักดนตรีวงกลองกันยาวชาวไตซอนมีรายชื่อและภาพดังนี้

ภาพที่ ๒๓ ป้าคำหลู่ คนตีกลอง ปัจจุบันอายุ ๖๒ ปี ภาพที่ ๒๔ ลุงเงินใส คนตีฉาบ ปัจจุบันอายุ ๗๘ ปี

ภาพที่ ๒๕ ป้าเอม่อ คนตีฉาบ ปัจจุบันอายุ ๖๒ ปี บันทึกภาพ ๘ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๒๖ ป้าสุเอ คนตีมอง ปัจจุบันอายุ ๔๕ ปี ภาพที่ ๒๗ ป้าใหม่เจียง คนตีมอง อายุ ๖๐ ปี

ภาพที่ ๒๘ ป้านายฮวง คนตีมอง อายุ ๖๘ ปี บันทึกภาพ ๘ มีนาคม ๒๕๕๗

ลักษณะทางกายภาพของกลองกันยาว (กล่าวในเนื้อหาบทเรื่องความหมายและสัญลักษณ์ของกลอง) สำหรับมอง ๓ ใบมีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๕.๕ นิ้ว จำนวน ๒ ใบและขนาด ๘.๕ นิ้ว จำนวน ๑ ใบโดยเสียงของมองที่มีขนาดเท่ากันเป็นเสียงเดียวกัน ส่วนมองใบเล็กมีเสียงห่างออกไปเป็นคู่ ๕ ลักษณะทางกายภาพของฉาบใหญ่ ๒ คู่ มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๑ นิ้ว

ภาพที่ ๒๕ ลักษณะทางกายภาพของเครื่องดนตรีวงกลองกันยาวของชาวไตซอน

บันทึกภาพ ๘ มีนาคม ๒๕๕๖

ความไพเราะของการตีกลองกันยาวของชาวไตซอนขึ้นอยู่กับวิธีการรวมวงของกลอง ฉาบและมอง เน้นการบรรเลงรวมกันของเครื่องดนตรีทุกชิ้น ลักษณะของท่านองกลองไม่ซับซ้อน ปรากฏเป็นกระสวนท่านองกลองกันยาวดังนี้

-- - ชิ่ง	-- - ชิ่ง	-- - ชิ่ง	-- - ชิ่ง
-----------	-----------	-----------	-----------

เมื่อนำฉาบและกลองเข้ามาประสมวง จะได้ยินเสียงว่า “---ซง ---ซ่า ---ซง” โดยมีกระสวนกลอง ฉาบและมองดังนี้

--- -	-- - ซง	-- - ซ่า	-- - ซง
--- -	-- - (กลอง)	-- - ฉาบ	-- - มอง

บางครั้งมีการเปล่งเสียงร้องว่า “---ซ่า ---ซ่า ---มอง” ดังจะแสดงจังหวะต่อไปนี้

--- -	--- ซ่า	--- ซ่า	--- - มอง
-------	---------	---------	-----------

นับได้ว่า การตีกลองของชาวไตซอนไม่มีความกระสวนจังหวะที่ซับซ้อนนัก แต่เป็นการตีกลองเพื่อความรื่นเริง สนุกสนาน และเป็นการรวมตัวของคนในชุมชนมาเล่นดนตรีร่วมกัน ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุ

๓.๒.๒ กลองกันยาวบ้านปางกิ ตำบลบ่อโจ้ เมืองสีป่อ

วงกลองกันยาวบ้านปางกิ ได้มาร่วมบรรเลงในงานขกัณฑ์พระราชทานที่เจดีย์วัดถ้ำ เมื่อวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๕๗ สำหรับการขกัณฑ์มีความเชื่อเกี่ยวเนื่องกับเรื่องของการสร้างเจดีย์ เมื่อทำการสร้างเจดีย์เสร็จแล้วทำการขกัณฑ์ โดยชาวไทใหญ่ที่เมืองสีป่อจะทำงานบุญเพียงวันเดียว โดยเริ่มกิจกรรมตั้งแต่เช้า ถ้าเป็นเรื่องของงานบุญจะมีกลองยาวของชาวไตเหนือ หรือที่เรียกว่า ชาวไตซอน มาร่วมบรรเลง เรียกว่า กลองขี้จิ้ง (สำงคำจางยออด, สัมภาษณ์ ๘ มีนาคม ๒๕๕๗) จากการเก็บข้อมูลภาคสนามได้ทำการบันทึกภาพการประสมวงกลองกันยาวของคณะนี้ไว้

ภาพที่ ๓๐ เครื่องดนตรีวงกลองกันยาว บ้านปางกิ บันทึกภาพ ๘ มีนาคม ๒๕๕๗

การประสมวงกลองกันยาว บ้านปางกิ ตำบลบ่อโจ้ เมืองสีป่อ มีกลองกันยาว ๑ ใบ มอง ๕ ใบ โดยขนาดและเสียงของมองปรากฏดังนี้

มองใบที่ ๑ (ใหญ่ที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๓.๕ นิ้ว	เสียงโด
มองใบที่ ๒ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๙ นิ้ว	เสียงฟา

ภาพที่ ๓๓ ส่างอ้อ คนตีกลองกันยาว ปัจจุบันอายุ ๕๕ ปี

ภาพที่ ๓๔ ครูคำหมัด คนตีกลองกันยาว ปัจจุบันอายุ ๕๕ ปี บันทึกภาพ ๘ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๓๕ ส่างโจ คนตีมอง ปัจจุบันอายุ ๔๕ ปี

ภาพที่ ๓๖ มองบ้านผู้ใหญ่มืองจ๋าม

บันทึกภาพ ๘ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๓๗-๓๘ การประสมวงกลองกันยาวบ้านผู้ใหญ่มืองจ๋าม บันทึกภาพ ๘ มีนาคม ๒๕๕๗

ผู้ใหญ่เมืองจ๋ามอธิบายว่า เสียงของกลองก้นยาวมีการเรียกเสียงกลองตามลักษณะงานที่นำกลองก้นยาวไปตี โดยเสียงกลองก้นยาวประกอบด้วยกัน ๒ เสียง

เสียงแรก เรียกว่า เสียงเข้าปอย เป็นการตีเวลามีงานปอย แห่กลองเพื่อเข้างานบุญต่าง ๆ

เสียงที่ ๒ เรียกว่า กลองหมั่นต๊ับ หรือ กลองรับแขก คำว่า “หมั่นต๊ับ” เป็นลักษณะการเดิน

สำหรับเสียงกลองทั้ง ๒ เสียง มีวิธีการตีเหมือนกัน การตีกลองเข้าปอยเป็นการตีประกอบการฟ้อนนก การฟ้อนเจิง จะตีแนวปานกลาง ไม่ช้า ไม่เร็ว สำหรับการตีกลองรับแขกจะตีแนวช้า(ผู้ใหญ่เมืองจ๋าม, สัมภาษณ์ ๘ มีนาคม ๒๕๕๗)

มองของคณะกลองก้นยาวผู้ใหญ่เมืองจ๋าม มีขนาดและเสียงดังนี้

มองใบที่ ๑ (ใหญ่ที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๔ นิ้ว	เสียงโด
มองใบที่ ๒ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๙.๕ นิ้ว	เสียงซอล
มองใบที่ ๓ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๗.๕ นิ้ว	เสียงโด
มองใบที่ ๔ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๖ นิ้ว	เสียงซอล
มองใบที่ ๕ (เล็กที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๕ นิ้ว	ระบุงเสียงไม่ได้
ฉาบใหญ่ ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๑ นิ้ว	

จะเห็นได้ว่า เสียงมองของบ้านผู้ใหญ่เมืองจ๋าม มีความสอดคล้องกับเสียงมองของบ้านปางก็ แม้ว่าจะมีมองใบที่เสียงสูงที่สุดซารุด ระบุงเสียงไม่ได้ สำหรับเสียงมองบ้านผู้ใหญ่เมืองจ๋ามยังปรากฏรูปแบบเสียงที่ห่างกันเป็นคู่ ๔ และคู่ ๕ แต่มีการสลับเสียงลูกกันโดยมองใหญ่ที่สุดจะมีเสียงห่างจากใบรองลงมาเป็นคู่ ๕ และเสียงมองใบที่ ๒ ห่างจากใบที่ ๓ เป็นคู่ ๔ และมีการห่างเป็นคู่ ๕ อีกครั้งหนึ่ง ระหว่างเสียงมองใบที่ ๓ กับใบที่ ๔ นับได้ว่า เสียงมองที่ปรากฏในเมืองสีป่อ เป็นมองที่เป็นเสียงมาตรฐานมีเสียงห่างกันแบบคู่เสนาะ ซึ่งปรากฏทั้งบ้านปางก็และบ้านผู้ใหญ่เมืองจ๋าม

โอกาสที่ตีกลองก้นยาวของคณะผู้ใหญ่เมืองจ๋าม ได้แก่ การตีกลองก้นยาวในงานมงคล งานขึ้นบ้านใหม่ งานวันชาติ งานปอยพระธาตุ งานยกฉัตร ปอยออกหว่า ปอยเข้าหว่า ปอยสา่งลอง ปอยจำดี ปอยปีใหม่ (สงกรานต์) สำหรับวันขึ้นปีใหม่เดือนมกราคมจะมีการตีกลองก้นยาวเพื่อความเป็นสิริมงคลด้วย สำหรับงานที่ยกเว้นได้แก่ งานอวมงคลต่าง ๆ เพราะถือเป็นความอัปมงคลจะไม่นำกลองก้นยาวไปตี

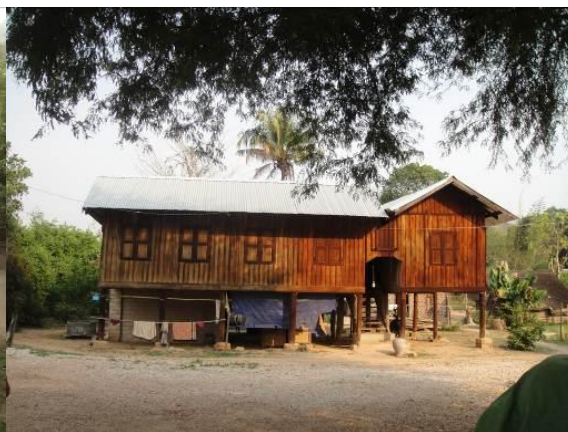
๓.๒.๔ กลองก้นยาว คณะสายเงาแลงตำบลขบลัง

กลองก้นยาวคณะสายเงาแลง หัวหน้าคณะ ได้แก่ คุณครูหม่องจี ปัจจุบันอายุ ๗๕ ปี อยู่บ้านเลขที่ ๘๒ บ้านขบลัง ตำบลปางเจ้าเมือง เมืองสีป่อ ครูหม่องจีมีความสามารถในการตีกลองก้นยาว ตีปาดยา ตีมองแวง

ชื่อของคณะสายเงาแสงมีความหมายว่า เงาแสงสว่าง คณะสายเงาแสงมีนักดนตรี ๗ คนและมีนักดนตรีที่เล่นเครื่องดนตรีสากลอีก ๓ คน โดยเครื่องดนตรีสากล ได้แก่ กีตาร์ เบส และกลองชุด

ภาพที่ ๓๙ บริเวณรอบบ้านครูหม่องจี

ภาพที่ ๔๐ บ้านครูหม่องจี

บันทึกภาพ ๘ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๔๑-๔๒ ป้ายคณะสายเงาแสงภายในบริเวณบ้านครูหม่องจี

บันทึกภาพ ๘ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๔๓ ครูหม่องจี

ภาพที่ ๔๔ มง บ้านครูหม่องจี

บันทึกภาพ ๘ มีนาคม ๒๕๕๖

ครูหม่องจีอธิบายว่า นักดนตรีกลองกันยาวที่บ้านซบลังจะตีไม่ค่อยเก่งมากนักและงานส่วนใหญ่ที่นำกลองไปตีจะเป็นงานบุญประเพณีต่าง ๆ ครูหม่องจีอธิบายว่า “กลองกันยาวจะตีในงาน ตีกันเมื่อทำบุญ บ้านซบลัง งานที่ใหญ่ที่สุดคืองานปอยสา่งลอง งานกฐิน หรือยี่เป็ง เดือนสิบสองมีงานออกพรรษา งานอวมงคลไม่ดี นักดนตรีกลองกันยาวที่ดีเก่ง ๆ ไม่ค่อยมี มีแต่พอตีได้” (หม่องจี, สัมภาษณ์ ๘ มีนาคม ๒๕๕๖)

ขนาดและเสียงของมง ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่วางอยู่บนบ้านของครูหม่องจี มีรายละเอียดดังนี้

มงใบที่ ๑ (ใหญ่ที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๔.๕ นิ้ว	เสียงซอล
มงใบที่ ๒ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๑ นิ้ว	เสียงโด
มงใบที่ ๓ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๙.๕ นิ้ว	เสียงฟา
มงใบที่ ๔ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๘ นิ้ว	ระบุงเสียงไม่ได้
มงใบที่ ๕ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๖ นิ้ว	ระบุงเสียงไม่ได้
มงใบที่ ๖ (เล็กที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๕ นิ้ว	ระบุงเสียงไม่ได้

เสียงมงที่ปรากฏที่บ้านครูหม่องจีจำนวน ๖ ใบ สำหรับ ๓ ใบแรกระบุงเสียงได้ ส่วนอีก ๓ ใบชำรุดระบุงเสียงไม่ได้ โดยใบที่ระบุงเสียงได้ เมื่อเรียงลำดับจากใบใหญ่ไปหาใบเล็กพบว่าเสียงห่างกันเป็นคู่ ๔ ได้แก่ เสียงซอลห่างจากเสียงโดเป็นคู่ ๔ และเสียงโดห่างจากเสียงฟาเป็นคู่ ๔ เช่นเดียวกัน อาจกล่าวได้ว่า นักดนตรีบ้านซบลังไม่ค่อยให้ความสำคัญกับคุณภาพเสียงของเครื่องดนตรีมากนัก โดยมงที่ชำรุดมากถึง ๓ ใบยอมทำให้เสียงที่ได้ออกมาพร้อมกันไม่ได้คุณภาพมากนัก

๓.๒.๕ กลองกันยาว กลุ่มอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมบ้านเวียงเก่า ตำบลซบลัง

คณะกลองกันยาว กลุ่มอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมบ้านเวียงเก่า ตำบลซบลัง หัวหน้าคณะคือ ส่างจายหลวง ส่างจายหลวงเป็นพี่ชายคนโตในจำนวนพี่น้อง ๑๓ คนของครูจายกาหลังวัน (นักดนตรีที่มีความสามารถที่สุดในเมืองสีป่อ) บิดาชื่อ ลู มารดาชื่อ แล (ชุมชนมักเรียก ๒ ท่านว่า ลุงลู ป้าแล) สำหรับพี่น้อง ๑๓ คนมีรายชื่อ ดังนี้

คนที่ ๑ (คนโต) ไม่ทราบชื่อ (ถึงแก่กรรม)

คนที่ ๒ ไม่ทราบชื่อ (ถึงแก่กรรม)

คนที่ ๓ ครูส่างจายหลวง

คนที่ ๔ ครูจายกาหลังวัน

คนที่ ๕ ลุงวี (ทำกิจการค้าไม้)

คนที่ ๖ ป้าคำอ่อง (ถึงแก่กรรม)

คนที่ ๗ ครูส่างเกียน

คนที่ ๘ ครูจายก่า

คนที่ ๙ นางขาว

คนที่ ๑๐ นางหล้า

คนที่ ๑๑ นางแสงน้อง

คนที่ ๑๒ ครูส่างกลาง (เป็นนักดนตรีอยู่ในประเทศไทย ดิดกีตาร์)

คนที่ ๑๓ ครูจายสายเอ

ครูส่างจายหลวงเล่าว่า พี่น้องทั้ง ๑๒ คน มีความสามารถด้านดนตรีมากถึง ๘ คน มีเพียง ๒ คนที่ไม่เป็นดนตรี ทั้งนี้ไม่นับพี่น้องคนที่ ๑ และคนที่ ๒ ที่ถึงแก่กรรมไปก่อนแล้ว

ภาพที่ ๔๕ ลุงลู ป้าแล บิดามารดาของครูส่างจายหลวง และครูจายกาหลังวัน

บันทึกภาพ ๘ มีนาคม ๒๕๕๑

ภาพที่ ๔๖ บ้านล่างจายหลวง

ภาพที่ ๔๗ ล่างจายหลวง

บันทึกภาพ ๙ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๔๘ วงกลองกันยาวบ้านล่างจายหลวง

ภาพที่ ๔๙ ล่างจายหลวงกับกลองกันยาว ๒ ใบภายในบ้าน

บันทึกภาพ ๙ มีนาคม ๒๕๕๗

มองที่บ้านล่างจายหลวงมีขนาดและเสียงดังนี้

มองใบที่ ๑ (ใหญ่ที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๔ นิ้ว

เสียงซอล

มองใบที่ ๒ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๐.๕ นิ้ว

เสียงโด

มองใบที่ ๓ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๘.๒ นิ้ว

เสียงเร

มองใบที่ ๔ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๗.๕ นิ้ว

เสียงฟา

มองใบที่ ๕ (เล็กที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๕.๕ นิ้ว

เสียงโด

ฉาบใหญ่มี ๒ คู่ ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๑ นิ้ว และ ๑๒ นิ้ว

จะเห็นได้ว่า ขนาดของมอญขนาดใหญ่ ได้แก่ ใบที่ ๑-๓ นั้น จะมีขนาดใกล้เคียงกับมอญของบ้านครูหม่องจี และคุณภาพเสียงของมอญทั้งบ้านครูหม่องจีและบ้านสา่งจายหลวงมีคุณภาพเสียงไม่ด้นัก โดยทั้งบ้านครูหม่องจีและบ้านครูสา่งจายหลวงอยู่ในพื้นที่บ้านซบลังเช่นเดียวกัน

สำหรับสา่งจายหลวง มีบุตรชายชื่อ จายหลวง ปัจจุบันอายุ ๓๖ ปี สืบทอดงานดนตรีกลองกันยาว โดยก่อตั้งคณะกลองกันยาววัดพาลาปอต่อหมู (คำว่า ปอต่อหมู หมายถึงพระที่ซุดพบ ณ สถานที่นี้ เลยนนำพื้นที่ที่ซุดพระพบมาสร้างเป็นวัด)

ภาพที่ ๕๐ ทางเข้าวัดพาลาปอต่อหมู

ภาพที่ ๕๑ พระธาตุกำลังดำเนินการสร้าง

บันทึกภาพ ๙ มีนาคม ๒๕๕๖

ภาพที่ ๕๒ คณะกลองกันยาววัดพาลาปอต่อหมู

ภาพที่ ๕๓ จายหลวง หัวหน้าคณะกลองกันยาว

บันทึกภาพ ๙ มีนาคม ๒๕๕๖

ภาพที่ ๕๔ จายหลวง

ภาพที่ ๕๕ ขอหลัง นักดนตรีกลองกันยาว ปัจจุบันอายุ ๑๕ ปี

บันทึกภาพ ๙ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๕๖-๕๗ จายเล็ก อายุ ๑๑ ปี ผู้แสดงโต (เด็กตัวสูง) เรียนชั้น ๕

จายแฉง อายุ ๑๓ ปี ผู้แสดงเป็นหางโต (เด็กตัวเล็ก) เรียนชั้น ๔ แสดงเป็นหัวโต (จบแล้ว)

บันทึกภาพ ๙ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๕๘ การประสมวงกลองกันยาว

ภาพที่ ๕๙ ฉาบใหญ่

บันทึกภาพ ๙ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๖๐ การตีกลองกันยาวประกอบการแสดงโต

บันทึกภาพ ๕ มีนาคม ๒๕๕๗

มองที่วัดพาลาบ่อต่อหมูมีขนาดและเสียงดังนี้

มองใบที่ ๑ (ใหญ่ที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๒.๕ นิ้ว	เสียงซอล
มองใบที่ ๒ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๙ นิ้ว	เสียงซอล
มองใบที่ ๓ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๕ นิ้ว	เสียงซอล
มองใบที่ ๔ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๓.๕ นิ้ว	เสียงเร
มองใบที่ ๕ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๔ นิ้ว	เสียงเร
มองใบที่ ๖ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๕.๕ นิ้ว	เสียงเรสูง
มองใบที่ ๗ (เล็กที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๔.๕ นิ้ว	เสียงเรสูง

ฉาบใหญ่มีขนาด ๑๒ นิ้ว จะเห็นได้ว่า มองที่วัดพาลาบ่อต่อหมูจะมีการเรียงจากใหญ่ไปหาเล็กหลังจากนั้นมีการเรียงจากเล็กไปหาใหญ่ ดังจะแสดงด้วยภาพต่อไปนี้

ภาพที่ ๖๑ ขนาดของมองเรียงจากใหญ่ไปหาเล็กและจากเล็กไปหาใหญ่

บันทึกภาพ ๕ มีนาคม ๒๕๕๗

๓.๒.๖ คณะกลองกลองกันยาววัดโพต้อ

วัดโพต้อเป็นชื่อของผู้เฒ่าที่ถึงแก่กรรมแล้วชื่อ โพต้อ ต่อมากลายมาเป็นตำนานของวัด โดยวัดนี้เป็นพระอารามหลวงของเจ้าเมืองสีป้อ

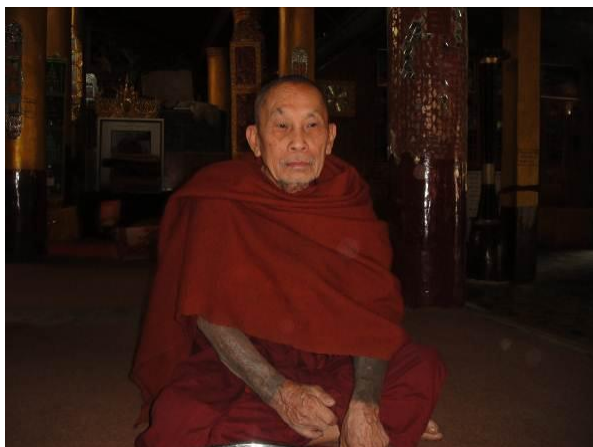

ภาพที่ ๖๒ ทางไปวัดโพต้อ

ภาพที่ ๖๓ หน้าวัดโพต้อ

บันทึกภาพ ๙ มีนาคม ๒๕๕๖

ภาพที่ ๖๔ เจ้าอาวาสวัดโพต้อ

ภาพที่ ๖๕ การประสมวงกลองกันยาววัดโพต้อ (มองชุดที่ ๑)

บันทึกภาพ ๙ มีนาคม ๒๕๕๖

ภาพที่ ๖๖ มองชุดที่ ๒

ภาพที่ ๖๗ ฉาบใหญ่ในวงกลองกันยาว

บันทึกภาพ ๙ มีนาคม ๒๕๕๗

วงกลองกันยาววัดโพธิ์ประกอบด้วยกลอง ๔ ใบ มอง ๒ ชุด สำหรับขนาดและเสียงของมองทั้ง ๒ ชุด มีรายละเอียดดังนี้

มองชุดที่ ๑

มองใบที่ ๑ (ใหญ่ที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๔.๕ นิ้ว	เสียงซอล
มองใบที่ ๒ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๐.๕ นิ้ว	เสียงโด
มองใบที่ ๓ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๘.๒ นิ้ว	เสียงซอล
มองใบที่ ๔ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๖.๒ นิ้ว	เสียงโด
มองใบที่ ๕ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๕.๒ นิ้ว	เสียงซอล
มองใบที่ ๖ (เล็กที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๓.๒ นิ้ว	เสียงเร
ฉาบใหญ่ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๑ นิ้ว	

มองชุดที่ ๒

มองใบที่ ๑ (ใหญ่ที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๓ นิ้ว	เสียงซอล
มองใบที่ ๒ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๙.๕ นิ้ว	เสียงโด
มองใบที่ ๓ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๗.๕ นิ้ว	เสียงซอล
มองใบที่ ๔ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๖ นิ้ว	เสียงโด
มองใบที่ ๕ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๕ นิ้ว	เสียงซอล
มองใบที่ ๖ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๔ นิ้ว	เสียงโด
มองใบที่ ๗ (เล็กที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๓.๕ นิ้ว	เสียงซอล

สำหรับคุณภาพเสียงมอมีคุณภาพเสียงดีมากทั้ง ๒ ชุด โดยเสียงมอจะมีเสียงห่างกันเป็นคู่ ๔ และคู่ ๕ ตามลำดับทั้งชุดที่ ๑ ที่ประกอบด้วยกัน ๖ ใบและชุดที่ ๒ ที่ประกอบด้วยกัน ๗ ใบ นอกจากนี้ วัดโพตยังมีมออีก ๓ ใบ เป็นมอที่มีคุณภาพเสียงดี มีไว้เพื่อตีบอกสัญญาณโดยจะตีเวลา ๑๑.๐๐ น. และเวลา ๑๕.๓๐ น. โดยตีจากใบเล็กไปหาใหญ่ โดยตีเป็นระยะคือ “เล็ก -กลาง-ใหญ่” มีความหมายว่า “โต-ขึ้น-ใหญ่” โดยจะตีทั้งหมด ๕ ชุด (ต่างคำ จางขอด, สัมภาษณ์ ๕ มีนาคม ๒๕๕๗) และด้วยวัดโพตมีความเชื่อดังกล่าวอาจส่งผลให้การดูแลและควบคุมเสียงมอเป็นไปด้วยความระมัดระวัง ส่งผลให้มอวัดโพตมีคุณภาพเสียงดีมากทุกใบ

๓.๒.๓ คณกลองกันยาวลุงจ๋ามเอ หมู ๕ บ้านจ้างคำใต้ เมืองลีโป

คณกลองกันยาวบ้านลุงจ๋ามเอตั้งอยู่ท้ายหมู่บ้าน หมู ๕ บ้านจ้างคำใต้ โดยมีลุงจ๋ามเอ อายุ ๖๑ ปี เป็นหัวหน้าคณะ

ภาพที่ ๖๘ ริมแม่น้ำตู หลังบ้านครุจ๋ามเอ

ภาพที่ ๖๙ ครุจ๋ามเอ

บันทึกภาพ ๕ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๓๐ การประสมวงกลองกันยาวบ้านครูจ๋ามเอ บ้านที่ภาพ ๕ มีนาคม ๒๕๕๗

ขนาดและเสียงของมองบ้านครูจ๋ามเอ มีรายละเอียดดังนี้

มองใบที่ ๑ (ใหญ่ที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๑.๕ นิ้ว	เสียงซอล
มองใบที่ ๒ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๕.๕ นิ้ว	เสียงเร
มองใบที่ ๓ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๔.๕ นิ้ว	เสียงซอล
มองใบที่ ๔ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๓.๕ นิ้ว	เสียงเร
มองใบที่ ๕ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๓ นิ้ว	เสียงซอล
มองใบที่ ๖ (เล็กที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๕ นิ้ว	เสียงเรสูง
ฉาบใหญ่ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๕.๕ นิ้ว	

สำหรับมองของบ้านครูจ๋ามเอจะมีลักษณะการเรียงขนาดของมองรูปแบบเดียวกับมองของวัดพาลาป่อต่อหมู โดยมีการเรียงจากใหญ่ไปหาเล็กและเพิ่มขนาดใหญ่ขึ้นใน ๒ ใบสุดท้าย และคุณภาพเสียงมองของบ้านครูจ๋ามเอมีคุณภาพเสียงดีมาก โดยเรียงความห่างของเสียงจากคู่ ๕ สลับกับคู่ ๔

๓.๒.๘ คณะกลองกันยาวกลุ่มเสือเผือก

คณะกลองกันยาวกลุ่มเสือเผือกเป็นคณะดนตรีที่ประจำอยู่วัดจองกางเวียง โดยมีครูต่างเอ อายุ ๕๐ ปี อยู่ป้อมม่นจ๋าด หมู ๕ เป็นหัวหน้าคณะ มีครูจ๋ามตึง ปัจจุบันอยู่ป้อมม่นจ๋าด หมู ๓ ตำบลรอบเวียง เป็นนักดนตรีกลองกันยาวอีกคนหนึ่งของคณะ และมีครูหม่องล่า ปัจจุบันอายุ ๕๔ ปี บ้านอยู่หมู ๕ เป็นนักดนตรีมอง ครูทุนอ่อง ปัจจุบันอายุ ๕๓ ปี อยู่หมู่บ้านใหม่ ตำบลบ้านใหม่ ทำหน้าที่เป่าปี่แนและตีฉาบในวง

สำหรับกลุ่มเสื้อฝือกเป็นกลุ่มดนตรีที่ได้รับการสนับสนุนจากพรรคการเมืองที่เรียกชื่อกันว่า “พรรคเสื้อฝือก” โดยสนับสนุนมาแล้วเป็นระยะเวลา ๓-๔ ปี ครูล่างเอธิบายเรื่องงานที่ไปตีกลองกันยาวว่า

งานที่ไปก็มีงานปอยส่างลอง งานทำบุญ มีการแสดงนก โต คณะเราไม่มีก้ำลาย (เพื่อนมือ) ก้ำแลว (เพื่อนดาบ) นอกนั้นก็จะไปตีงานแห่ต่าง ๆ ถ้าได้รับเชิญก็ไปทุกงาน ถ้าเป็นช่วงเข้าพรรษา ๑๔ ค่ำ ๑๕ ค่ำ จะไปตีตามวัด เพราะเป็นวันดาของวันพระใหญ่ เวลาไปตีจะตีเวลา ๑ ทุ่ม ตีนานไปถึง ๕ ทุ่ม ก็จะหยุด กลองกันยาวเราจะตีเพื่อไปบอกบุญคนในหมู่บ้านให้มาทำบุญ เป็นการเชิญคนมาซ่อม (มาร่วมทำบุญ) งานอวมงคลไม่ไปตี

(ล่างเอ, สัมภาษณ์ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๗)

ภาพที่ ๗๑ คณะกลองกันยาวกลุ่มเสื้อฝือก

บันทึกภาพ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๗๒ ครูล่างเอ หัวหน้าคณะ ภาพที่ ๗๓ ครูจ๋ามตึง คนตีกลองกันยาว

บันทึกภาพ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๗๔ ครูหม่องล่า คนตีมอง ภาพที่ ๗๕ ครูทูนอ่อง คนตีฉาบ

บันทึกภาพ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๗๖ การประสมวงกลองกันยาว

ภาพที่ ๗๗ ภาพแสงที่อยู่ในแพงมอง

บันทึกภาพ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๗

ขนาดและเสียงมองของกลุ่มเสือเผือกมีรายละเอียดดังนี้

มองใบที่ ๑ (ใหญ่ที่สุด) อยู่ตำแหน่งที่ ๒ ของแพงมอง ขนาด ๑๖ นิ้ว

เสียงซอล

มองใบที่ ๒ อยู่ซ้ายมือใบแรก ขนาด ๑๒.๕ นิ้ว

เสียงที

มองใบที่ ๓ ขนาด ๙.๕ นิ้ว

เสียงมี

มองใบที่ ๔ ขนาด ๗ นิ้ว

เสียงโด

มองใบที่ ๕ ขนาด ๕.๗ นิ้ว

เสียงซอล

มองใบที่ ๖ (เล็กที่สุด) ขนาด ๔.๗ นิ้ว

เสียงโด

ฉาบใหญ่ ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๒ นิ้ว

๓.๒.๕ คณะกลองกันยาวกลุ่มจ๋ามเผือก

คณะกลองกันยาวกลุ่มจ๋ามเผือกหัวหน้าคณะชื่อ ครูจาย्यूมวัน ปัจจุบันอายุ ๓๗ ปี อยู่บ้านจ๋ามเผือก (्यूมวัน แปลความหมายว่า อีมหวาน) โดยคณะกลองกันยาวกลุ่มจ๋ามเผือกมาร่วมงานประจำปีທີ່เจดีย์พระธาตุบ่อจู้ หรือวัดก้างหม่อนักคนตรีนในกลุ่มได้แก่ นายส่างปะะ ปัจจุบันอายุ ๓๐ ปี อยู่บ้านเก่า ตำบลบ่อจู้ เมืองสีป่อ ทำหน้าที่ตีกลองกันยาว ครูส่วนวิน ปัจจุบันอายุ ๓๐ ปี อยู่บ้านจ๋ามเผือก ทำหน้าที่ตีมอ และครูอ่องทุน ปัจจุบันอายุ ๕๐ ปี อยู่บ้านจ๋ามเผือกทำหน้าที่ตีฉาบ

ภาพที่ ๗๘ คณะกลองกันยาวกลุ่มจ๋ามเผือก

ภาพที่ ๗๙ ครูจาย्यूมวัน หัวหน้าคณะ

บันทึกภาพ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๘๐ นายส่างปะะ

ภาพที่ ๘๑ ครูส่วนวิน

ภาพที่ ๘๒ ครูอ่องทุน

บันทึกภาพ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๘๓ กลองก้นยาวกลุ่มจ๋ามเผือกตีประกอบการแสดงโต

บันทึกภาพ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๖

ขนาดและเสียงมองของกลุ่มจ๋ามเผือกมีรายละเอียดดังนี้

มองใบที่ ๑ (ใหญ่ที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๒ นิ้ว	เสียงซอล
---	----------

มองใบที่ ๒ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๐ นิ้ว	เสียงเร
--------------------------------------	---------

มองใบที่ ๓ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๗.๕ นิ้ว	เสียงซอล
---------------------------------------	----------

มองใบที่ ๔ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๖ นิ้ว	เสียงเร
-------------------------------------	---------

มองใบที่ ๕ (เล็กที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๔.๕ นิ้ว	เสียงซอล
--	----------

ฉาบใหญ่ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๑ นิ้ว

คุณภาพเสียงมองของกลุ่มจ๋ามเผือกถือว่ามีคุณภาพเสียงดีมาก โดยเสียงตรง และมีเสียงห่างเป็นคู่ ๕ และ คู่ ๔ ตามลำดับ

นอกจากนี้ยังมีตะโกลงกันยาววัดจ๋ามเผือก โดยมีเครื่องดนตรี ๒ ชุด

ภาพที่ ๘๔ วงกลองกันยาววัดจ๋ามเผือก ชุดที่ ๑ ภาพที่ ๘๕ วงกลองกันยาววัดจ๋ามเผือก ชุดที่ ๒

ขนาดและเสียงของมองของวัดจ๋ามเผือก ชุดที่ ๑ มีรายละเอียดดังนี้

มองใบที่ ๑ (ใหญ่ที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๔ นิ้ว เสียงซอล

มองใบที่ ๒ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๙.๒ นิ้ว เสียงเร

มองใบที่ ๓ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๘.๑ นิ้ว เสียงซอล

มองใบที่ ๔ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๖.๕ นิ้ว เสียงเร

มองใบที่ ๕ (เล็กที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๕.๕ นิ้ว เสียงซอล

ฉาบใหญ่ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๒ นิ้ว

ขนาดและเสียงของมองของวัดจ๋ามเผือก ชุดที่ ๒ มีรายละเอียดดังนี้

มองใบที่ ๑ (ใหญ่ที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๑ นิ้ว เสียงโด

มองใบที่ ๒ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๙.๖ นิ้ว ระบุงเสียงไม่ได้ (แตก)

มองใบที่ ๓ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๗ นิ้ว เสียงโด

มองใบที่ ๔ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๖ นิ้ว ระบุงเสียงไม่ได้ (แตก)

มองใบที่ ๕ (เล็กที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๔.๕ นิ้ว เสียงโด

ฉาบใหญ่ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๑ นิ้ว

คุณภาพเสียงมองทั้ง ๒ ชุดมีคุณภาพเสียงดีมาก

๓.๒.๑๐ คณะกลองกันยาว บ้านกุงสำ บ้านปึงพาน และวัดหลวงก้างหม่อ

คณะกลองกันยาวบ้านกุงสำและบ้านปึงพานเป็นคณะกลองกันยาวที่มาร่วมงานประจำปีวัดหลวงก้างหม่อ โดยงานบุญนี้เรียกชื่อว่า “งานพระธาตุปอยบ่อจู้” จัดปีละ ๑ ครั้ง สำหรับ พ.ศ. ๒๕๕๗ จัดระหว่างวันที่ ๑๐-๑๕ มีนาคม การกำหนดวันจัดงานจะเริ่มที่วันขึ้น ๑๐ ค่ำไปจนถึง ๑๕ ค่ำ กิจกรรมของงานคือการไหว้พระปิดทองพระพุทธรูปที่ตั้งอยู่ ๔ ทิศของเจดีย์รอบ ๆ พระธาตุ และทุก ๆ วันจะมีการถวายข้าวพระพุทธรูป ส่วนเพ็ญเดือน ๔ หรือวันที่ ๑๕ มีนาคมของปีนี้ มีการถวายสังฆทานแด่พระสงฆ์ โดยจะมีการนิมนต์พระสงฆ์มาอย่างเป็นทางการประมาณ ๕๐ วัด เพื่อให้ชาวบ้านได้ทำบุญร่วมกัน พระธาตุวัดบ่อจู้ถือเป็นพระธาตุที่ใหญ่ที่สุดในเมืองสืปอ เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันชื่อ เจ้าเดหวังตะ ปัจจุบันอายุ ๕๗ ปี สำหรับชื่อวัดที่เป็นทางการชื่อว่า วัดหลวงก้างหม่อ เวียงสืปอ สำหรับชื่อที่เป็นภาษาไทยใหญ่จะเรียกว่า วัดพระธาตุก้างหม่อ เพราะฉะนั้น งานประจำปีบางครั้งมีการเรียกชื่อกันว่า “ปอยก้างหม่อ” ปัจจุบันนิยมเรียกกันว่า “งานพระธาตุปอยบ่อจู้” วัดนี้มีศรัทธาประจำวัดประมาณ ๕ หมู่บ้าน

ภาพที่ ๘๖ การไหว้พระปิดทองพระพุทธรูป ๔ ทิศ ภาพที่ ๘๗ ข้าวสำหรับไหว้พระพุทธรูป

บันทึกภาพวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๘๘-๘๙ ชาวบ้านนำข้าวมาถวายพระพุทธรูป

บันทึกภาพวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๙๐-๙๑ การออกร้านขายของรอบ ๆ เจดีย์

บันทึกภาพวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๗

คณะกลองกันยาวบ้านกุงสำเป็นคณะกลองกันยาวคณะหนึ่งที่เป็นศรัทธาของวัดหลวงก้างหม่อ มีการตีกลองกันยาวประกอบการแสดง “รำกำปั่นกลอง” ซึ่งเป็นลักษณะการรำวงโดยคนในหมู่บ้าน วงดนตรีประกอบด้วยกลองกันยาว มอญ ฉาบ สำหรับคนรำมีประมาณ ๕๒ คน การแต่งกายของนางรำประกอบด้วย ๖ สี ได้แก่ สีม่วง สีเหลือง สีชมพู สีฟ้า สีเขียว และสีส้ม ครูคำยอด อายุ ๕๕ ปี หัวหน้าคณะกลองกันยาว อยู่บ้านกุงสำ เมืองสีป่อ อธิบายว่า “จังหวะในการตีกลองมีอยู่ด้วยกัน ๓ จังหวะคือจังหวะมอญเชิง จังหวะช้าและจังหวะไว ส่วนรำมีทั้งหมด ๘ ท่า” (คำยอด, สัมภาษณ์ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๗)

ภาพที่ ๕๒ ครูค่ายอด หัวหน้าคณะกลองกันยาว ภาพที่ ๕๓ คณะกลองกันยาวพร้อมคนรำก้ำปั่นกลอง
บันทึกภาพวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๕๔ การแต่งกายของนางรำก้ำปั่นกลอง

สำหรับนักดนตรีวงกลองกันยาวได้แก่ นายสายเมือง ปัจจุบันอายุ ๑๘ ปี ตีกลองกันยาว นายเคอแลง ปัจจุบันอายุ ๑๘ ปี เช่นเดียวกัน ตีกลองมอ และนายสายลม ปัจจุบันอายุ ๑๕ ปี ตีฉาบ โดยทั้ง ๓ คนเป็นคนในหมู่บ้านกุงสำ สำหรับตำแหน่งการวางวงดนตรีจะอยู่ตรงกลางของวงรำ โดยการรำก้ำปั่นกลองจะรำเป็นวงกลมใหญ่รอบ ๆ วงดนตรี และจะรำครั้งละประมาณ ๒๐-๓๐ นาที โดยรำบนลานกว้างที่อยู่ด้านข้างของเจดีย์นั่นเอง

ภาพที่ ๕๕ สายเมือง (ตีกลองก้นยาว)

ภาพที่ ๕๖ เคอแลง (ตีมอง) ภาพที่ ๕๗ สายลม (ตีฉาบ)

บันทึกภาพวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๕๘ ตำแหน่งการวางวงดนตรี

บันทึกภาพวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๕๙-๑๐๐ ลักษณะการรำเป็นวงกลมรอบ ๆ วงกลองก้นยาว ณ ลานกว้างข้างเจดีย์

บันทึกภาพวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๑๐๑-๑๐๒ ทำรำกำปั้นกลอง

บันทึกภาพวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๗

สำหรับการรำกำปั้นกลองจะเริ่มรำตั้งแต่เวลาประมาณ ๘ โมงเช้า และจะรำประมาณ ๓ ชั่วโมง เมื่อแดดเริ่มร้อนจะเลิกรำ กลองกันยาวที่นำมาตีเป็นกลองเจ้าเมือง ส่วนขนาดและเสียงของมองคุณภาพเสียงไม่ค่อยดีนัก รายละเอียดมีดังนี้

มองใบที่ ๑ (ใหญ่ที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๒ นิ้ว	เสียงตา
มองใบที่ ๒ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๙.๕ นิ้ว	เสียงเร
มองใบที่ ๓ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๗ นิ้ว	เสียงซอล
มองใบที่ ๔ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๕ นิ้ว	เสียงเร
มองใบที่ ๕ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๔.๕ นิ้ว	เสียงซอล
มองใบที่ ๖ (เล็กที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๓.๕ นิ้ว	เสียงเร
ฉาบใหญ่ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๒.๕ นิ้ว	

นอกจากคณะกลองกันยาวบ้านทุ่งสำแล้ว ยังมีคณะกลองกันยาวบ้านปึงพานมาร่วมในงานประจำปีของเช้าวันที่ ๑๐ มีนาคมด้วยเช่นกัน

ภาพที่ ๑๐๓ การประสมวงกลองกันยาวบ้านปู้งพาน บันทึกภาพวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๑๐๔ มองบ้านปู้งพาน

ภาพที่ ๑๐๕ ฉาบใหญ่บ้านปู้งพาน

บันทึกภาพวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๗

สำหรับขนาดและเสียงมองของบ้านปู้งพานมีรายละเอียดดังนี้

มองใบที่ ๑ (ใหญ่ที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๖ นิ้ว เสียงซอล

มองใบที่ ๒ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๑.๕ นิ้ว เสียงเร

มองใบที่ ๓ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๘ นิ้ว เสียงซอล

มองใบที่ ๔ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๖.๕ นิ้ว เสียงเร

มองใบที่ ๕ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๕.๒ นิ้ว เสียงซอล

มองใบที่ ๖ (เล็กที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๔.๗ นิ้ว เสียงเร

ฉาบใหญ่ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๒.๕ นิ้ว

คุณภาพเสียงมองบ้านปู้งพานมีเสียงตรงและคุณภาพเสียงดีมาก

สำหรับวัดหลวงก้างหม่อเอง ยังมีกลองกันยาวและมองอีก ๒ ชุด โดยมองแต่ละชุดมีขนาดและเสียงดังนี้

มองชุดที่ ๑ ประกอบด้วยกัน ๖ ใบ โคร่งแขมมองทำจากสแตนเลส

มองใบที่ ๑ (ใหญ่ที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๓.๕ นิ้ว ระบุเสียงไม่ได้ (แตก)

มองใบที่ ๒ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๐ นิ้ว ระบุเสียงไม่ได้ (แตก)

มองใบที่ ๓ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๘ นิ้ว ระบุเสียงไม่ได้ (แตก)

มองใบที่ ๔ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๕.๕ นิ้ว ระบุเสียงไม่ได้ (แตก)

มองใบที่ ๕ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๕ นิ้ว ระบุเสียงไม่ได้ (แตก)

มองใบที่ ๖ (เล็กที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๔.๕ นิ้ว ระบุเสียงไม่ได้ (แตก)

มองชุดที่ ๒ ประกอบด้วยกัน ๕ ใบ

มองใบที่ ๑ (ใหญ่ที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๔ นิ้ว เสียงซอล

มองใบที่ ๒ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๐ นิ้ว เสียงเร

มองใบที่ ๓ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๗.๕ นิ้ว เสียงซอล

มองใบที่ ๔ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๕.๕ นิ้ว เสียงเร

มองใบที่ ๕ (เล็กที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๕.๔ นิ้ว เสียงซอล

ฉาบใหญ่ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๒ นิ้ว

คุณภาพเสียงมองชุดที่ ๒ นี้มีเสียงตรงและคุณภาพเสียงดีมาก โดยเสียงเป็นไปตามมาตรฐานคือเป็นเสียงที่ห่างกันเป็นคู่ ๕ และคู่ ๔ ตามลำดับ และเสียงตรงกับเสียงมองของคณะกลองกันยาวบ้านป่งพานด้วย โดยเจ้าอาวาสอธิบายว่า มองชุดนี้ซื้อมาจากบ้านดือแหลง เมืองจ๊อกแม (เจ้าเตหวิ้งตี้, สัมภาษณ์ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๗)

ภาพที่ ๑๐๖ เจ้าเตหวิ้งตี้เจ้าอาวาสวัดหลวงกำม่องค์ปัจจุบัน ภาพที่ ๑๐๗ มองชุดที่ ๑

บันทึกภาพวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๑๐๘ มองชุดที่ ๒

ภาพที่ ๑๐๙ กลองก้นยาววัดหลวงก้างหม้อ

บันทึกภาพวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๗

๓.๒.๑๑ กลองก้นยาววัดพระธาตุเจ้านางมอญหล้า

วัดพระธาตุเจ้านางมอญหล้าถือเป็นพุทธศาสนสถานขนาดเล็กที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของเมืองสีป่อ สำหรับวัดนี้มีวงกลองก้นยาวอยู่ประจำวัดด้วย

ภาพที่ ๑๑๐-๑๑๑ วัดพระธาตุเจ้านางมอญหล้า ภาพที่ ๑๑๒ สถานที่เก็บเครื่องดนตรีภายในวัดพระธาตุ

บันทึกภาพวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๑๑๓-๑๑๔ กลองกันยาว มอญ ฉาบ ภายในวัดพระธาตุเจ้านางมอญหล้า

บันทึกภาพวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๗

สำหรับขนาดและเสียงของมอญมีรายละเอียดดังนี้

มอญใบที่ ๑ (ใหญ่ที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๓.๕ นิ้ว เสียงซอล

มอญใบที่ ๒ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๙.๕ นิ้ว เสียงเร

มอญใบที่ ๓ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๗.๕ นิ้ว เสียงซอล

มอญใบที่ ๔ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๖.๕ นิ้ว เสียงเร

มอญใบที่ ๕ (เล็กที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๕ นิ้ว เสียงซอล

ฉาบใหญ่ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๑ นิ้ว

คุณภาพเสียงมอญชุดที่ ๒ นี้มีเสียงตรงและคุณภาพเสียงดีมากโดยมีเสียงใกล้เคียงกับมอญบ้านป่งพาน และมอญชุดที่ ๒ ของวัดหลวงก้างหม่อ หากแต่เมื่อตีพร้อมกันแล้ว ไม่ได้เสียงที่มีคุณภาพเนื่องจากหัวไม้ตีที่มีการพันมัดไว้นั้น ไม่สามารถตีให้ลงตำแหน่งกลางปุ่มของมอญได้ (ดังภาพ)

๓.๒.๑๒ กลองกันยาววัดนาป่างและกลองกันยาวบ้านนาป่าง (ศรัทธาประจำวัดนาป่าง)

วัดนาป่างตั้งอยู่ในตำบลเหล่าขุ่น เวียงสีป่อ (คำว่า นาป่าง หมายถึง มีที่นาเป็นจำนวนมาก) เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันชื่อ พระหนั่นคำกิตติ ปัจจุบันอายุ ๖๐ ปี (คำว่า หนั่นคำกิตติ แปลว่า พระอานนท์) สำหรับบ้านนาป่างมีประชาชนอาศัยอยู่ประมาณ ๒๐๐ หลังคาเรือน ชาวบ้านทำอาชีพเกษตรกรรม เช่น การปลูกข้าวโพด อ้อย ถั่วเหลือง งามา สำหรับวงกลองกันยาวในวัดนี้ยังคงใช้ในวิถีชีวิตของชาวบ้านดังที่พระหนั่นคำกิตติอธิบายว่า “จะดีในงานประเพณี จนเป็นวิถีชีวิต เพราะฉะนั้นจะมีการเล่นกันเป็นประจำ โดยคนตีกลองกันยาวส่วนใหญ่ อายุประมาณ ๒๕-๓๐ ปีขึ้นไป” (พระหนั่นคำกิตติ, สัมภาษณ์ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๗)

ภาพที่ ๑๑๕ บริเวณรอบ ๆ วัดนาป่าง ภาพที่ ๑๑๖ ทางเข้าวัดนาป่าง

บันทึกภาพวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๑๑๗ พระหนัดำกิตติ เจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน ภาพที่ ๑๑๘ การประสมวงกลองกันยาวบ้านนาป่าง

บันทึกภาพวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๗

ขนาดและเสียงของมอญวัดนาป่างมีรายละเอียดดังนี้

มอญใบที่ ๑ (ใหญ่ที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๓.๕ นิ้ว	เสียงซอล
มอญใบที่ ๒ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๐ นิ้ว	เสียงลา
มอญใบที่ ๓ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๙ นิ้ว	เสียงเร
มอญใบที่ ๔ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๖.๕ นิ้ว	เสียงซอล
มอญใบที่ ๕ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๕.๕ นิ้ว	เสียงเร
มอญใบที่ ๖ (เล็กที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๕ นิ้ว	เสียงซอล
ฉาบใหญ่ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๑ นิ้ว	
สำหรับมอญที่วัดนาป่างมีคุณภาพเสียงดี	

นอกจากเครื่องดนตรีที่วัดแล้ว บ้านเหลาขุ่นซึ่งเป็น ๑ ใน ๖ บ้านที่เป็นสรีรราชของวัดนาป่าง (๖ บ้าน ได้แก่ บ้านโห้โฮ บ้านขุนทอง บ้านเตจัน บ้านหลอย บ้านเหลาขุ่น และบ้านตึงคำ) ยังมีวงกลองก้นยาวของชาวบ้านอีก ๔ บ้านด้วยกันได้แก่

บ้านที่ ๑ บ้านลุงปิ่นจิก๊ะ

บ้านที่ ๒ บ้านจายสุปัญญา

บ้านที่ ๓ บ้านจายอื้อ นางปอยอ่อง

บ้านที่ ๔ บ้านป่านางจำ

ภาพที่ ๑๑๘ ป้ายทางเข้าบ้านเหลาขุ่น

บันทึกภาพ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๑๒๐-๑๒๑ บรรยากาศภายในหมู่บ้านเหลาขุ่น

บันทึกภาพ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๑๒๒ บ้านลุงปิ่นจิก๊ะ

ภาพที่ ๑๒๓ ลุงปิ่นจิก๊ะ

บันทึกภาพวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๗

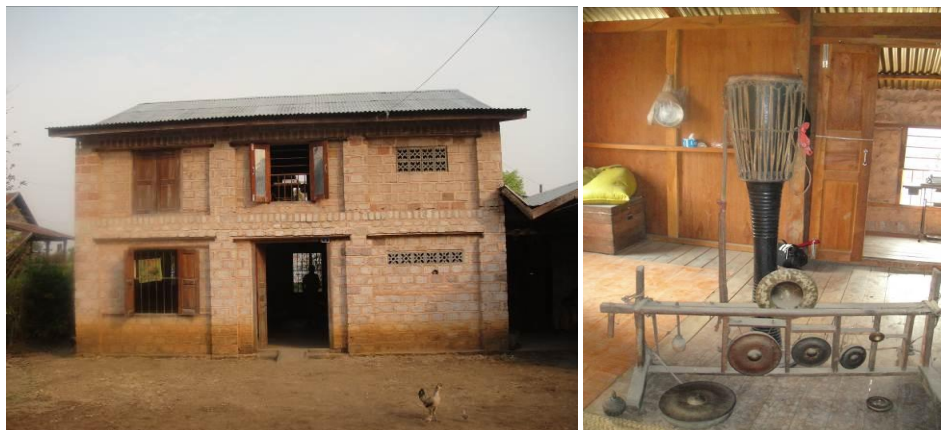
ภาพที่ ๑๒๔ วงกลองกันยาวบ้านลุงปิ่นจิก๊ะ

บันทึกภาพวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๗

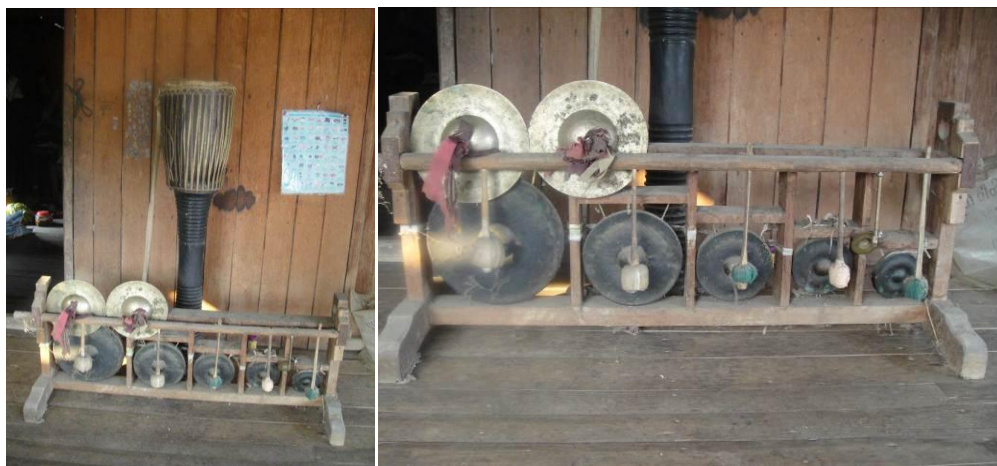
ภาพที่ ๑๒๕-๑๒๖ บ้านจายสุปัญญาและวงกลองกันยาวบ้านจายสุปัญญา

บันทึกภาพ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๑๒๗-๑๒๘ บ้านนายจายอ้อและนางปอยอ่อง และวงกลองกันยาว

บันทึกภาพ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๑๒๙-๑๓๐ บ้านปานางจ่าและวงกลองกันยาว

บันทึกภาพ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๗

ขนาดและเสียงของมอทั้ง ๔ บ้านมีรายละเอียดดังนี้

มอและฉาบบ้านลุงปิ่นจิก๊ะ เป็นการเรียงจากใหญ่ไปหาเล็กและเพิ่มขนาดไปหาใหญ่ในตอนท้ายเพลง โดยมอคุณภาพเสียงไม่ค่อยดีนัก รายละเอียดดังนี้

มอใบที่ ๑ (ใบซ้ายสุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๓.๒ นิ้ว	เสียงซอล
มอใบที่ ๒ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๗.๑ นิ้ว	เสียงซอล
มอใบที่ ๓ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๕ นิ้ว	เสียงซอล
มอใบที่ ๔ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๓.๒ นิ้ว	เสียงซอล
มอใบที่ ๕ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๓.๘ นิ้ว	เสียงโดต่ำ
มอใบที่ ๖ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๕.๕ นิ้ว	เสียงโด

มองใบที่ ๗ (ใบขวาสุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๐ นิ้ว เสียงโค

ฉาบใหญ่ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๑ นิ้ว

มองและฉาบบ้านจายสุปัญญา มองคุณภาพเสียงค่อนข้างดี รายละเอียดดังนี้

มองใบที่ ๑ (ใหญ่ที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๒ นิ้ว เสียงซอล

มองใบที่ ๒ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๐ นิ้ว เสียงเร

มองใบที่ ๓ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๗.๓ นิ้ว เสียงซอล

มองใบที่ ๔ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๕.๕ นิ้ว เสียงเร

มองใบที่ ๕ (เล็กที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๔.๕ นิ้ว เสียงซอล

ฉาบใหญ่ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๑ นิ้ว

มองและฉาบบ้านนายจายอ้อและนางปอยอ่อง คุณภาพเสียงดีมาก รายละเอียดดังนี้

มองใบที่ ๑ (ใหญ่ที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๒ นิ้ว เสียงซอล

มองใบที่ ๒ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๐ นิ้ว เสียงเร

มองใบที่ ๓ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๗.๓ นิ้ว เสียงซอล

มองใบที่ ๔ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๕.๕ นิ้ว เสียงเร

มองใบที่ ๕ (เล็กที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๔.๕ นิ้ว เสียงซอล

ฉาบใหญ่ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๑ นิ้ว

มองและฉาบบ้านป่านางจำ คุณภาพเสียงดีมาก รายละเอียดดังนี้

มองใบที่ ๑ (ใหญ่ที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๒ นิ้ว เสียงซอล

มองใบที่ ๒ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๘.๓ นิ้ว เสียงเร

มองใบที่ ๓ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๖.๕ นิ้ว เสียงซอล

มองใบที่ ๔ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๕.๕ นิ้ว เสียงเร

มองใบที่ ๕ (เล็กที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๔.๕ นิ้ว เสียงซอล

ฉาบใหญ่ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๘.๓ นิ้ว

จะเห็นได้ว่า คุณภาพเสียงมองของ ๓ บ้านได้แก่ บ้านจายสุปัญญา บ้านจายอ้อนางปอยอ่อง และบ้านป่านางจำ เป็นมองที่มีเสียงเดียวกันและมีคุณภาพเสียงดี นอกจากนี้ ระยะห่างของเสียงก็เป็นไปตามมาตรฐานได้แก่ เสียงห่างกันเป็นคู่ ๕ และคู่ ๔ ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเพราะเป็นมองที่ซื้อมาจากแหล่งเดียวกัน

๓.๒.๑๓ คณะกลองกันยาว คณะหมอกก่อนไต (ลิเกจ้ำดไต)

คณะหมอกก่อนไตเป็นคณะลิเกจ้ำดไตที่มีฉายหลาวมอญ เป็นหัวหน้าคณะ ปัจจุบันฉายหลาวมอญ อายุ ๕๑ ปี อยู่บ้านป๊อก ๕ ป๊อกจ้างคำ

ภาพที่ ๑๓๑-๑๓๒ บ้านฉายหลาวมอญ

บันทึกภาพวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๑๓๓ ฉายหลาวมอญ ภาพที่ ๑๓๔ วงกลองกันยาว คณะหมอกก่อนไต (บ้านฉายหลาวมอญ)

บันทึกภาพวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๗

ขนาดและเสียงมอญของบ้านฉายหลาวมอญมีรายละเอียดดังนี้

มอญใบที่ ๑ (ใหญ่ที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๕ นิ้ว เสียงซอล

มอญใบที่ ๒ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๐.๕ นิ้ว เสียงเร

มอญใบที่ ๓ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๘ นิ้ว เสียงซอล

มองใบที่ ๔ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๗ นิ้ว เสียงเร

มองใบที่ ๕ (เล็กที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๕.๕ นิ้ว เสียงซอล

สำหรับมองบ้านจายหลาวมอญถือได้ว่าคุณภาพเสียงดีมาก มีเสียงตรง และยังเป็นมองที่มีคุณภาพเสียงเหมือนกับมองของวัดหลวงก้างหม่อ และมองอีก ๓ ชุดที่บ้านเหลาซุ่นด้วย โดยเสียงมองเป็นเสียงที่มีความห่างกันเป็นคู่ ๕ และคู่ ๔ ตามลำดับ

๓.๒.๑๔ คณะกลองกันยาวบ้านสวนอ้อย วัดสวนอ้อย

คณะกลองกันยาวบ้านสวนอ้อย วงดนตรีประจำวัดสวนอ้อย สำหรับท่านเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันได้แก่ เจ้าจันทวาระ ปัจจุบันอายุ ๕๘ ปี

ภาพที่ ๓๓๕ บริเวณหน้าวัดสวนอ้อย

ภาพที่ ๓๓๖ ศาลาวัดสวนอ้อย

บันทึกภาพวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๓๓๗ วงกลองกันยาววัดสวนอ้อย

ภาพที่ ๓๓๘ มอง

ภาพที่ ๓๓๙ ฉาบใหญ่

บันทึกภาพวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๗

ขนาดและเสียงของมอมีรายละเอียดดังนี้

มอไบที่ ๑ (ใหญ่ที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๑๒.๕ นิ้ว เสียงซอล

มอไบที่ ๒ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๙.๕ นิ้ว เสียงเร

มอไบที่ ๓ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๗.๑ นิ้ว เสียงซอล

มอไบที่ ๔ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๕.๗ นิ้ว เสียงเร

มอไบที่ ๕ เส้นผ่านศูนย์กลาง ๔.๕ นิ้ว เสียงซอล

มอไบที่ ๖ (เล็กที่สุด) เส้นผ่านศูนย์กลาง ๓.๗ นิ้ว เสียงเร

สำหรับฉาบใหญ่ ๒ ข้างมีขนาดไม่เท่ากันได้แก่ ๑๑ นิ้วและ ๑๒ นิ้ว สำหรับเสียงของมอมีคุณภาพเสียงตรงดีมาก

๓.๓ ตอยยอฮอร์น

ตอยยอฮอร์นเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสีของชาวไทใหญ่ ตอยยอฮอร์นเป็นเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญและมีบทบาทสำหรับชาวไทใหญ่ โดยเฉพาะการสีตอยยอฮอร์นประกอบการขับร้องที่ชาวไทใหญ่เรียกกันว่า “เฮ็ดความ” การร้องแบบเฮ็ดความประกอบการสีตอยยอฮอร์นนั้น นิยมสีและขับร้องกันในวันขึ้น ๑๓ ค่ำ ซึ่งเป็นวันดา หรือวันก่อนวันพระ โดยจะเป็นการสีเมื่อมีเจ้าภาพหรือผู้หางานมาหาไปสีที่วัด สำหรับการวันขึ้น ๑๔ ค่ำ นักดนตรีจะกลับบ้านเพื่อเตรียมตัวไปถือศีลในวันพระ หรือวันขึ้น ๑๕ ค่ำ

นอกจากการสีประกอบการร้องเฮ็ดความในวันก่อนวันพระแล้ว ตอยยอฮอร์นยังมีบทบาทในการสีประกอบการขับร้องในการแสดงลิเกจ๊าดไต สำหรับการขับร้องในการแสดงลิเกจ๊าดไตสามารถแบ่งออกเป็น ๒ รูปแบบ รูปแบบแรกเป็นการร้องเดี่ยว ๆ โดยไม่มีการสีตอยยอฮอร์น สำหรับรูปแบบที่ ๒ เป็นการขับร้องประกอบการสีตอยยอฮอร์น โดยเป็นทั้งลักษณะการสีคลอร้องและการสีรับร้อง

สำหรับเนื้อหาหัวข้อนี้ประกอบด้วยหัวข้อดังต่อไปนี้

๓.๓.๑ นักดนตรีตอยยอฮอร์นในเมืองสีป้อและบริบทที่เกี่ยวข้อง

๓.๓.๒ การเทียบเสียงตอยยอฮอร์น

๓.๓.๓ กลวิธีการสีตอยยอฮอร์น

ดังปรากฏรายละเอียดต่อไปนี้

๓.๓.๑ นักดนตรีตอยยอฮอร์นในเมืองสีป้อและบริบทที่เกี่ยวข้อง

นักดนตรีตอยยอฮอร์นคนสำคัญของเมืองสีป้อ ซึ่งปัจจุบันมีนักดนตรีสำคัญอยู่ ๔ ท่าน ได้แก่

- ครูล่างเอ คณะหมอกหอมสูง
- ครูล่างจิ่ง บ้านหนองอ่าง คณะอ้ายหอมจอมปิ่น
- ครูล่างทอน คณะหมอกก้อนไต่
- ครูจ่อหลู่ บ้านสาย คณะสิบเคอ

๓.๓.๑.๑ ครูล่างเอ คณะหมอกหอมสูง

ภาพที่ ๑๔๐ บ้านครูล่างเอ

ภาพที่ ๑๔๑ ครูล่างเอ

บันทึกภาพ ๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗

ครูล่างเอ นักดนตรีตอยฮอฮอร์น คณะหมอกหอมสูง ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ ๔ ปีก ๑ บ้านชลึง เมืองลีโป ปัจจุบันอายุ ๕๕ ปีเป็นนักดนตรีตอยฮอฮอร์นอยู่คณะหมอกหอมสูง เริ่มหัดดนตรีตั้งแต่อายุ ๑๓ ปี โดยเรียนจากเจ้าอาวาสวัดเวียงเก่า ชื่อ กอนตึงยะ และด้วยบิดามารดาของครูล่างเอเป็นนักตอยฮอฮอร์นและเป็นนางเอกลิเกจ๊าดไตมาโดยตลอด ทำให้ครูล่างเอซึมซับความเป็นศิลปินมาโดยตลอด สำหรับครูล่างเอถือเป็นศิลปินที่เป็นผู้ถ่ายทอดการตอยฮอฮอร์น โดยศิลปินที่มีชื่อเสียงอีก ๓ ท่าน ได้แก่ ครูล่างจิ่ง ครูล่างทอน และครูจ่อหลู่ ส่วนเป็นลูกศิษย์ที่ได้รับการถ่ายทอดการตอยฮอฮอร์นจากครูล่างเอทั้งสิ้น

ครูล่างเออธิบายเรื่องความสำคัญและบทบาทของตอยฮอฮอร์นในวงดนตรีต่างๆว่า

มันมีอยู่ ๒ ทำนอง ทำนองที่ไม่มีตอยฮอฮอร์นและทำนองที่ต้องมีตอยฮอฮอร์น ที่จำเป็นต้องมีตอยฮอฮอร์นก็ต้องมี เพราะต้องมีเสียงไวโอลินติดตาม จะว่ามีความสำคัญที่สำคัญ จะว่าไม่สำคัญก็ไม่สำคัญนัก เพราะนักร้องสามารถร้องโดยไม่มีตอยฮอฮอร์นก็ได้ แต่สำหรับการแสดงจ๊าดไตมีความสำคัญมาก เพราะต้องติดตามเสียงร้อง ไม่มีตอยฮอไม่ได้ สำหรับมองแคงเป็น

เครื่องดนตรีที่ดีตามตอยอ ตอยอจะสีเป็นหลัก เพราะฉะนั้นในการแสดงจำดไตไม่มีตอยอฮอร์น
ไม่ได้เลย (ส่างเอ, สัมภาษณ์ ๗ กรกฎาคม ๒๕๕๖)

นอกจากความสามารถด้านตอยอฮอร์นแล้ว ครูส่างเอยังมีความสามารถในการตีฆ้องหรือที่เรียกกันว่า
มองแกด้วย ลักษณะทางกายภาพตอยอฮอร์นของครูส่างเอปรากฏดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ ๑๔๒ ตอยอฮอร์น เครื่องดนตรีของส่างเอ

ภาพที่ ๑๔๓ ด้ามคันทวนบนของตอยอฮอร์น

ภาพที่ ๑๔๔ ด้านลำโพงและส่วนล่างของตอยอฮอร์น

ภาพที่ ๑๔๕ ด้านปลายคันชักสีของตอยอฮอร์น

บันทึกภาพ ๗ กรกฎาคม ๒๕๕๖

ภาพที่ ๑๔๖ ทำนึ่งสืตอยอฮอร์นของครูล่างเอ

บันทึกภาพ ๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗

การเทียบเสียงตอยอฮอร์นของครูล่างเอ จะเทียบสายห่างกันเป็นคู่ ๔ โดยเมื่อเปรียบเทียบเสียงจากขลุ่ยเพียงออ สามารถเทียบเคียงเสียงได้ดังนี้

สาย ๑ (สายสูงที่สุด) เสียงที

สาย ๒ เสียงมีต่ำ

สาย ๓ เสียงลา

สาย ๔ เสียงเรต่ำ

การเทียบเสียงตอยอฮอร์นในวงดนตรีจ๊าดไต จะเทียบเสียงโดยใช้มองแคงเป็นเครื่องดนตรีหลักในการเทียบเสียง

ครูล่างเอธิบายว่า เอกลักษณ์การสืตอยอฮอร์นนั้นไม่สามารถแยกแยะได้ ทุกพื้นที่มีลักษณะทำนองคล้าย ๆ กัน ครูล่างเอธิบายว่า “เหมือน ๆ กัน คล้าย ๆ กัน ถ้าเขาไปทำบุญก็จะร้องเรื่องทำบุญ เขาจะสืตามคนที่ร้อง คือสืตอยอฮอร์นกับเห็ดความ ความที่เพราะที่สุดคือความไหว้พระ สำหรับตอยอฮอร์นจะใช้จังหวะ จี ๒ ที่ว่าเพราะจะเพราะที่เนื้อร้อง ฟังแล้วอ่อนโยน” (ล่างเอ, สัมภาษณ์ ๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗)

ครูล่างเอถือเป็นศิลปินที่ประกอบอาชีพการเล่นดนตรีจ๊าดไต โดยเล่นดนตรีอย่างเดียว ไม่ประกอบอาชีพอย่างอื่น ครูล่างเอเล่าว่า “อาชีพสืตอยอฮอร์นดีกว่าอาชีพอื่น ๆ บางครั้งพอ บางครั้งไม่พอ แต่ดีกว่าทำนา จะมีคนมาหาไปงานทุกเดือน ปีหนึ่งก็ ๕ เดือน มีแต่ช่วงเข้าพรรษาที่ไม่ไปงาน ค่าแรงที่ได้คืนละ ๑๕,๐๐๐ จ๊าด (ประมาณ ๕๐๐ บาท) ก็สามารถอยู่ได้ ช่วง ๕ เดือนไปงานก็เก็บเงินเอาไว้ อีก ๓ เดือนไม่ไปงานก็เอาเงินนั้นออกมาใช้” (ล่างเอ, สัมภาษณ์ ๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗)

ครูต่างเอมมีความเห็นเรื่องดนตรีจ๊าดไตในอนาคตว่า “ปัจจุบันนักสืตยอฮอร์นในสืป้อมีแค่ ๔ คน เด็กสมัยนี้มีแต่ติดกีตาร์กันอย่างเดียว ไม่ยอมสืตยอฮอร์น เพราะฉะนั้น อนาคตเขาไม่ได้เลยว่าจะเป็นอย่างไร ถ้ามีคนอยากเรียนก็อยากจะสอนให้” (ต่างเอ, สัมภาษณ์ ๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗)

๓.๓.๑.๒ ครูต่างจิ่ง บ้านหนองอ่าง คณะอ้ายหอมจอมปิ่น

ครูต่างจิ่งเป็นนักสืตยอฮอร์น อยู่คณะอ้ายหอมจอมปิ่นของครูจายก่าหลังวัน ปัจจุบันอายุ ๔๗ ปี อยู่บ้านหนองอ่าง เมืองสืป้อม ครูต่างจิ่งถือเป็นนักดนตรีที่มีความสามารถมากที่สุดท่านหนึ่งในการสืตยอฮอร์น ในเมืองสืป้อม บิดามารดาประกอบอาชีพเกษตรกรรมอยู่ที่เมืองปาด มีพี่น้อง ๕ คน ผู้ชาย ๔ คน ผู้หญิง ๑ คน พี่น้องผู้ชายมีความสามารถสืตยอฮอร์นได้ ๓ คน ได้แก่ ครูทุนต่าง ครูต่างทอน และครูต่างจิ่ง สำหรับพี่น้องผู้ชายอีก ๑ คน ชื่อ ต่างกอ ไม่เป็นนักดนตรี ส่วนน้องสาวชื่อ นางโหม มีความสามารถด้านนาฏศิลป์ โดยเป็นครูสอนรำทั่วไป

ภาพที่ ๔๔๗ โรงละครจ๊าดไตคณะอ้ายหอมจอมปิ่น

ภาพที่ ๔๔๘ ครูต่างจิ่ง

บันทึกภาพ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๔๔๙ ตยอฮอร์นของครูต่างจิ่ง

ภาพที่ ๔๕๐ ทำมือซ่ายกตสายตยอฮอร์น

บันทึกภาพ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๕๕๑ ทำมือขวจับคันชัก

ภาพที่ ๕๕๒ ตำแหน่งคันชักพาดบนสาย

บันทึกภาพ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๗

ครูต่างจังหวัดตอยอฮอร์นมาตั้งแต่อายุ ๑๒-๑๓ ปี โดยใช้วิธีครูพักลักจำในการตีตอยอฮอร์น โดยคนที่อาศัยอยู่หมู่บ้านหนองอ่างจะมีความสามารถสีกันได้ทุกคน ครูต่างจึงเล่าว่า “สีกันได้ทุกคนทั้งหมู่บ้าน เพลงตอยอที่ยากที่สุดก็คือจังหวะจี ๑ เป็นจังหวะสีกลอร้อง จะร้องด้วยเนื้อร้องอะไรก็ได้ ผมจะชอบมาก” (ต่างจังหวัด, สัมภาษณ์ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๗) ต่อมาเมื่ออายุได้ ๒๐ ปี จึงหัดตีตอยอฮอร์นอย่างจริงจังกับครูต่างเอ โดยครูต่างเอแนะนำแนวทางไม่มากนัก

ภาพที่ ๕๕๓-๕๕๔ ครูต่างจังหวัด บันทึกรูปภาพที่บ้านคุณครูจายกาหลังวัน วันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๗

ครูต่างจังหวัดปัจจุบันประกอบอาชีพรับตีตอยอฮอร์นในวงดนตรีชาดไตเพียงอย่างเดียว ไปงานกับคณะอำเภอมจอมปิ่น โดยไปงาน ๕ เดือน พักงาน ๓ เดือน แนวคิดในอนาคตครูต่างจังหวัดกล่าวว่า “อยากสอนดนตรีให้เด็ก ๆ มีแนวคิดอยู่ เพราะกลัวจะสูญหายไป ความชอบของคนในสังคม ชอบกีตาร์มากกว่าตอยอ เลยรู้สึกเป็นห่วง” (ต่างจังหวัด, สัมภาษณ์ ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๗)

๓.๓.๑.๓ ครูช่างทอน คณะหมอกก่อนไต

นักสืโวโณลินของคณะหมอกก่อนไตได้แก่ ครูช่างทอน ปัจจุบันอายุ ๕๐ ปี อยู่บ้านหนองอ่าง เมืองสืโปประกอบอาชีพเกษตรกรรม การทำนา การทำสวนข้าวโพดและรับสืตอยอฮอร์นในงานต่าง ๆ ครูช่างทอนสืตอยอฮอร์นมาตั้งแต่อายุ ๓๐ ปี โดยช่วงเริ่มต้นหัดสืด้วยตนเอง โดยเครื่องดนตรีที่ใช้อยู่ซื้อมาจากเมืองมณฑลยั ราคา ๑๕๐,๐๐๐ จัต (หนึ่งแสนห้าหมื่นจัต) โดยเป็นเครื่องดนตรีที่คันชักทำจากไม้สัก และขึ้นด้วยหางม้า สำหรับการรับงานสืตอยอฮอร์นจะสืตั้งแต่เวลา ๒๑.๐๐-๐๐.๐๒ น. หรือ ๐๐.๐๓ น. โดยครั้งหนึ่ง ๆ จะเล่นนานประมาณ ๕ คืน ค่าแรงการสืตอยอฮอร์นคืนละ ๑๐,๐๐๐ จัต ครูช่างทอนอธิบายบทบาทของตอยอฮอร์นในการแสดงลิเกจ๊าดไตว่า

ตอยอถือเป็นเครื่องดนตรีใหญ่ เป็นหัวใจของการเล่นจ๊าดไต เพราะเสียงมันจะไม่ขาดต้องใช้ตลอด โดยเฉพาะเวลาแสดงอารมณ์เสียใจ ร้องไห้ มีความจำเป็นมาก ขาดเครื่องดนตรีชิ้นนี้ไม่ได้ บางครั้งปาดยา ผ้องแพง ขาดได้ แต่ตอยอ เวลาไปงานขาดไม่ได้ ทำนองที่โคดเด่นคือเฮ็ดความปายเมือง เนื้อร้องเกี่ยวกับความรักชาติ คนฟังจะชอบกันมาก แล้วก็มีทำนองหมอลอลอ ซึ่งมีทั้งทำนองร้องและทำนองดนตรี (ช่างทอน, สัมภาษณ์ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๗)

จากคำพูดของครูช่างทอน ตรงกับคำกล่าวของคุณยายคำโหม นางเอกลิเกจ๊าดไต กลุ่มของภรรยาเจ้าส่วยใต้ เมืองแสนหวี รัฐฉาน ปัจจุบันอายุ ๗๗ ปี คุณยายคำโหมเล่าว่า “ความสำคัญของตอยอ คุณยายคิดว่าสำคัญมาก ถ้าเล่นลิเกจ๊าดไต ขาดไม่ได้ มองตานไม่มี ก็ยังใช้ตอยอแทนได้” (คำโหม, สัมภาษณ์ ๑๔ มีนาคม ๒๕๕๗)

ภาพที่ ๑๕๕ โรงลิเกจ๊าดไต คณะหมอกก่อนไต

ภาพที่ ๑๕๖ ครูช่างทอน

บันทึกภาพ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๕๕๗ ครูช่างทอผ้าตอยอฮอว์นประกอบการแสดงจริงหลังฉาก
บันทึกภาพวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๕๕๘ คุณยายคำโหม บันทึกภาพที่เมืองแสนหวี วันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๕๕๙ ลักษณะสายของตอยอฮอว์น

ภาพที่ ๖๖๐ ส่วนหัวด้านลูกบิด ๔ สาย

บันทึกภาพวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๖๖ ลักษณะลูกบิดขันสาย ภาพที่ ๖๖๒ ส่วนลำโพง

บันทึกภาพวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๖

ภาพที่ ๖๖๓ โคนคันชัก

ภาพที่ ๖๖๔ ปลายคันชัก

บันทึกภาพวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๖

การเทียบเสียงตอยอฮอร์นของครูต่างทอน เทียบสายห่างกันเป็นคู่ ๔ โดยเมื่อเปรียบเทียบเสียงจากขลุ่ยเพียงออสามารถเทียบเคียงเสียงได้ดังนี้

สาย ๑ (สายสูงที่สุด) เสียงลา

สาย ๒ เสียงเร

สาย ๓ เสียงเร

สาย ๔ ไม่เทียบเสียง

สำหรับครูต่างทอนจะสืตอยอฮอร์นได้อย่างเดียว ไม่สามารถร้องได้ ครูต่างทอนอธิบายว่า “ตอยอต้องสืคลอกการเห็ดความ เพราะฉะนั้นไม่มีไม่ได้ ทำนองทุกทำนองเพราะหมด ทำนองขึ้นอยู่กับนักร้อง” (ต่างทอน, สัมภาษณ์ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๗)

งานที่ไปสืตอยอฮอร์น ครูต่างทอนอธิบายว่ามีงานปอยต่างลง ปอยพระธาตุ ปอยเดือน ๔ (จองคำพารา) เป็นงานทำบุญไหว้พระ งานปีใหม่ไทใหญ่ (งานสงกรานต์) งานปอยออกหว่า (งานบุญออกพรรษา โดยแสดงลิเกจ๊าดไต การฟ้อนนก ฟ้อนโต เป็นต้น การไปสืตอยอฮอร์นของครูต่างทอน จะสืคกับนักร้องชื่อครูปีจิงนะ ปัจจุบันอายุ ๕๑ ปี อยู่บ้านโหลย (ทางทิศเหนือของเมืองสีปอ) โดยครูปีจิงนะร้องความมาตั้งแต่ อายุ ๔๗ ปี

ภาพที่ ๑๖๕ ครูปีจิงนะ (นักร้องจ๊าดไตคู่กับครูต่างทอน) บันทึกภาพวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๗

ครูต่างทอนอธิบายว่า ทำนองที่สืตอยอฮอร์นคู่กับการขับร้องของครูปีจิงนะได้แก่ ทำนองความไต่หลง (จังหวะจี ๑) ทำนองขึ้นใหญ่ใหม่สูงเมืองไต (จังหวะจี ๒) ทำนองอ่องหย่าอ่องจอง ทำนองล่องกง ทำนองความปายเมือง เป็นต้น

ภาพที่ ๑๖๖ ทำนองสืตอยอฮอร์นโดยครูต่างทอน บันทึกภาพวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๗

๓.๓.๑.๔ ครูจ่อหลู บ้านฮาย คณะลิบเคอ

ครูจ่อหลูเป็นนักสืตยอฮอว์นที่สำคัญอีกท่านหนึ่ง อาศัยอยู่บ้านฮาย เมืองลีปอ ปัจจุบันอายุ ๒๘ ปี เป็นบุตรชายคนที่ ๒ ของครูจายลิบเคอ เจ้าของคณะลิเกจาดไตชื่อ คณะลิบเคอ โดยคณะลิบเคอก่อตั้งมาเป็นระยะเวลา ๑๘-๑๙ ปี โดยมีคุณครูส่งส่วย ซึ่งเป็นลูกศิษย์คุณครูออเจ๊ะ ผู้บุกเบิกริเริ่มการเล่นลิเกจาดไตของรัฐบาล เมื่อคุณครูส่งส่วยเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านต้นซ้อ ได้ช่วยถ่ายทอดวิชาการแสดงลิเกจาดไตให้กับครูจายลิบเคอและช่วยก่อตั้งคณะลิเกจาดไตขึ้น ปัจจุบันครูจายลิบเคอมีบุตรชายคนโตชื่อ จายมอน เกรือ รับบพบาทเป็นพระเอกลิเกของคณะ ส่วนครูจ่อหลู บุตรชายคนกลางเป็นคนสืตยอฮอว์นและคุมงานด้านดนตรี ส่วนจายจ่อทวย บุตรชายคนเล็กเป็นคนคุมเรื่องดนตรีสากลและมินางแสงเคอ ภรรยาครูจายลิบเคอ ปัจจุบันอายุ ๕๐ ปี เป็นผู้จัดการคณะการแสดง

ภาพที่ ๑๖๓ ถนนเข้าหมู่บ้านต้นซ้อ

ภาพที่ ๑๖๔ บ้านครูจายลิบเคอ

บันทึกภาพวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๑๖๕ ครูจายลิบเคอ หัวหน้าคณะลิเกจาดไตคณะลิบเคอ

ภาพที่ ๑๖๖ นางแสงคำ ภรรยาครูจายลิบเคอ ผู้จัดการคณะ

บันทึกภาพวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๑๗๑ ครูจ่อหู่

ภาพที่ ๑๗๒ ครูจ่อหู่ตีตอยฮอฮั่น

บันทึกภาพวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๗

ภาพที่ ๑๗๓ ครูจ่อหู่ นางแสงคำ และครูจายสิบเคอ

บันทึกภาพวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๗

การเทียบเสียงตอยฮอฮั่นของครูจ่อหู่ เทียบสายห่างกันเป็นคู่ ๔ โดยเมื่อเปรียบเทียบเสียงจากขลุ่ยเพียงออ สามารถเทียบเคียงเสียงได้ดังนี้

สาย ๑ (สายสูงที่สุด) เสียงโดสูง

สาย ๒ เสียงฟาต่ำ

สาย ๓ เสียงทีต่ำ

สาย ๔ เสียงโดต่ำ

ครูจ่อหลู่อธิบายว่า ตอยอฮอรันถือเป็นเครื่องดนตรีที่สำคัญมากในวงดนตรีจาดไต และทำนองที่เพราะมาก ๆ จะเป็นทำนองจังหวะจี ๑ ดังนี้

ตอยอสำคัญมาก เพราะเวลามีการแสดงอารมณ์ โศกเศร้า ตอยอจะให้ความเศร้าโศกได้ดีมาก เหตุผลเพราะในทำนองของเค้าจะมีการเอื้อนทำนอง ให้คนเข้าถึงอารมณ์โศกเศร้าได้ สำหรับเนื้อเพลงนั้นเข้ามาเป็นส่วนประกอบเท่านั้น ถ้าต้องเลือกระหว่างมองแค่งกับตอยอ จะต้องเอาตอยอไปงาน

ส่วนทำนองที่เพราะที่สุด คือ “ความกล่าวสุรสติ” เป็นจี ๑ กล่าวถึงสุรัสวดี มีผลต่อจิตใจ สะเทือนใจ ทำให้เกิดความรู้สึกอยากเล่นดนตรี เสียงดนตรีมีผลกับจิตใจของนักดนตรี เป็นเรื่องสังคีตลีลิต (จ่อหลู, สัมภาษณ์ ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๗)

จะเห็นได้ว่า ครูต่างเอให้ความสำคัญกับ “ความไหว้พระ” ว่าเป็นทำนองที่มีความไพเราะมากที่สุด ส่วนครูจ่อหลู ผู้เป็นลูกศิษย์ให้ความสำคัญกับ “ความสุรสติ” เป็นทำนองที่มีความไพเราะ อาจจะกล่าวได้เป็น ๒ ประเด็น

ประเด็นแรก เรื่องของดนตรีจาดไตนั้น เป็นเรื่องที่สร้างความสะเทือนใจให้แก่คนในชุมชน ทำให้คนรักชาติ นับถือสังคีตลีลิต

ประเด็นที่ ๒ เรื่องของนักดนตรีจาดไต จะเห็นได้ว่า นักดนตรีก็ให้ความสำคัญกับทำนองที่มีความเกี่ยวข้องกับความศักดิ์สิทธิ์ ถือเป็นศิลปะที่สร้างความสะเทือนใจ มีความไพเราะ

๓.๓.๒ การเทียบเสียงตอยอฮอรัน

การเทียบเสียงตอยอฮอรันมีกำหนดเสียงใกล้เคียงกัน มีความแตกต่างกันในเรื่องของวิธีการเทียบเสียงบ้าง โดยรายละเอียดเสียงมีดังนี้

การเทียบเสียงของครูต่างเอ

สาย ๑ (สายสูงที่สุด) เสียงที่

สาย ๒ เสียงมีต่ำ

สาย ๓ เสียงลา

สาย ๔ เสียงเรต่ำ

การเทียบเสียงของครูจ่อหลู่

สาย ๑ (สายสูงที่สุด) เสียงโดสูง

สาย ๒ เสียงฟาต่ำ

สาย ๓ เสียงทีต่ำ

สาย ๔ เสียงโดต่ำ

การเทียบเสียงของครูล่างทอน

สาย ๑ (สายสูงที่สุด) เสียงลา

สาย ๒ เสียงเร

สาย ๓ เสียงเรต่ำ

สาย ๔ ไม่เทียบเสียง

การเทียบเสียงของครูล่างจิ่ง

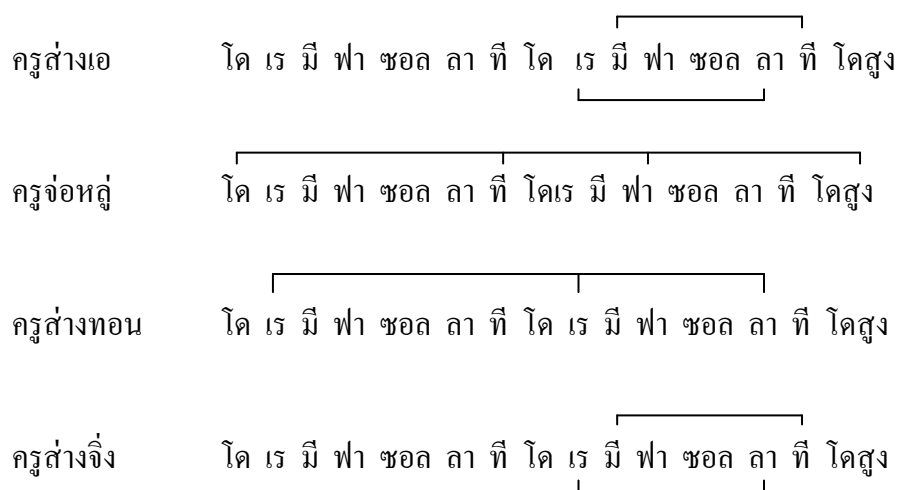
สาย ๑ (สายสูงที่สุด) เสียงที

สาย ๒ เสียงมีต่ำ

สาย ๓ เสียงลา

สาย ๔ เสียงเรต่ำ

จากการเทียบสายตอของฮอร์นของครูทั้ง ๔ ท่าน มีความแตกต่างกันดังนี้

จากการเทียบเสียงตอของฮอร์นพบว่าการเทียบเสียงเหมือนกัน ได้แก่ ครูล่างเอ และครูล่างจิ่ง โดยเป็นการเทียบเสียงตามมองตาน สาย ๑ กับสาย ๓ เป็นเสียงเรียงติดต่อกันเป็นคู่ ๒ (เสียงทีและเสียงลา) และสาย ๒ กับสาย ๔ ก็เป็นเสียงเรียงติดกันเป็นคู่ ๒ เช่นเดียวกัน (เสียงมีและเสียงเร) นอกจากนี้ ครูล่างเอและ

ครูต่างจึงยังเป็นนักดนตรีคณะอำเภอมจอมปิ่นคณะจำดไตที่มีชื่อเสียงมากที่สุด ทำให้มีการเทียบเสียงเหมือนกัน สำหรับครูจ่อหลู่และครูต่างทอน มีลักษณะการเทียบเสียงเป็นระบบเดียวกัน กล่าวคือสาย ๑ ถึงสาย ๔ เป็นเสียงเรียงจากเสียงสูงมาสู่เสียงต่ำ หากแต่ครูจ่อหลู่มีการเทียบเสียงห่างกันถึง ๒ ช่วงเสียง แต่ครูต่างทอนเน้นการเทียบเสียงเฉพาะสาย ๑ และสาย ๒ (ห่างกันเป็นคู่ ๕) และเทียบสายที่ ๓ เท่ากับสายที่ ๒ คือเสียงเร อาจกล่าวได้ว่า การเทียบเสียงตอยอฮอร์นนั้น อาจจะไม่กำหนดความสูงต่ำของเสียงว่าต้องเป็นเสียงใด อาจะกำหนดไว้เพียงคร่าว ๆ เท่านั้น แต่สิ่งสำคัญคือเสียงแต่ละสายจะลดหลั่นห่างกันลงมาเป็นคู่ ๕ เหมือนกันทุกศิลปิน

๓.๓.๓ กลวิธีการตีตอยอฮอร์น

สำหรับกลวิธีการตีตอยอฮอร์น โดยทำการศึกษาจากศิลปิน ๔ ท่านดังที่อธิบายมาข้างต้น ปรากฏว่า นักดนตรีตอยอฮอร์นไม่สามารถอธิบายถึงชื่อกลวิธีและวิธีการตีได้ เพียงแต่เป็นการสืบทอดวิธีการตีต่อ ๆ กันมา ในที่นี้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลภาคสนามแล้วทำการสังเกตแล้วอธิบายกลวิธีการตีหลัก ๆ ของตอยอฮอร์น ดังนี้

การใช้คันชัก

การใช้คันชักของตอยอฮอร์น นักดนตรีจะถือคันชักด้วยมือขวาสีขนานราบไปกับพื้นในแนวนอน สีให้เสียงดังสม่ำเสมอ สำหรับการใช้คันชักเข้าออก กล่าวคือเมื่อจบวรรคเพลง คันชักตอยอฮอร์นจะจบด้วยคันชักออกเป็นส่วนใหญ่ มีทำนองวรรคย่อย ๆ บ้าง เป็นส่วนน้อยที่จบด้วยคันชักเข้า

ภาพที่ ๓๖๔ ทำการจับคันชัก สาทิตโดยครูต่างจิ่ง คณะอำเภอมจอมปิ่น

การใช้นิ้ว

การใช้นิ้วจะเป็นการใช้ท่อนิ้วส่วนปลายของนิ้ว ๔ นิ้ว ได้แก่ นิ้วชี้ นิ้วกลาง นิ้วนาง และนิ้วก้อยของมือซ้าย กดลงบนสายตามตำแหน่งแล้วใช้คันชักสับบนสายให้เกิดเสียง

ภาพที่ ๑๗๕ ตำแหน่งของปลายท่อนิ้วในการกดสาย สาธิตโดยครูต่างจังหวัด คณะอัยยหอมจอมปิ่น

กลวิธีการบรรเลง

สำหรับกลวิธีการบรรเลงที่ปรากฏนอกจากการกดสายปกติที่ได้เสียงตรง ๆ แล้ว ยังปรากฏกลวิธีการบรรเลงหลัก ๆ อีก ๔ รูปแบบ ได้แก่ การขย่มนิ้ว การสไล่นิ้วหรือการสีกุนนิ้ว ขยี่นิ้ว และการสีพรมนิ้วพร้อมกับการสับนิ้ว ๓ พยางค์เสียง

การสีขย่มนิ้ว หมายถึง การกดสายเพื่อให้เกิดเสียงใดเสียงหนึ่ง แล้วใช้นิ้วที่กดให้เกิดเสียงนั้น ๆ ขย่มสายไปมา จะได้เสียงที่คล้ายกับเสียงของการพรมนิ้ว แต่เสียงที่ขย่มจะได้เสียงที่สูงขึ้นสลับกับเสียงที่เกิดจากการกดสายปกติ ทำให้เสียงของตอยอฮอร์นมีเสียงเครื่องและสร้างอารมณ์สะท้อนใจสำหรับผู้ฟังเป็นอย่างมาก ตัวอย่างทำนองเดียวกับการยกตัวอย่างการพรมคิ่งนิ้ว ซึ่งสาธิตโดยคุณครูต่างจังหวัด นักดนตรีมักจะขย่มสายที่เสียงมี ของทำนองห้องที่ ๑ และห้องที่ ๒ และมักจะขย่มนิ้วในเสียงสุดท้ายของกลุ่มทำนองด้วย

การสไล่นิ้วหรือการสีกุนนิ้ว เป็นการเลื่อนนิ้วจากตำแหน่งด้านเสียงใดเสียงหนึ่ง แล้วเลื่อนนิ้วไปยังเสียงที่ต้องการอีกเสียงหนึ่งในลักษณะการเลื่อนนิ้วแบบเลื่อนไหล โดยปรากฏเป็นส่วนใหญ่ในการสีตอยอฮอร์น ดังจะยกตัวอย่างทำนองต่อไปนี้

--- มี่	--- คี่	--- ท	--- ล
---------	---------	-------	-------

จากตัวอย่างโน้ตทำนองข้างต้น จากเสียงมีสูงเลื่อนลงมาที่เสียงโดสูง จะทำการสืด้วยการเลื่อนไหล่นัวลงมาจากเสียงมีสูงแล้วมาหยุดที่เสียงโดสูง หลังจากนั้นเป็นการสืที่เสียงที แล้วเลื่อนไหล่นัวลงมาที่เสียงลา ทั้งนี้ก็มีการสืการเลื่อนไหล่นัวประกอบกับการสืข่มนัวและการพรมคลึงนัว

การขยีนัวเป็นการใช้คันชัก ๑ คันชักแล้วสี่หลาย ๆ พยางค์เสียงปรากฏในทำนองขึ้นต้นความใดหลงดังนี้

- - - -	- - - รุ	- - - -	- - - มุ	- - ^{มรรฟ} มุ	- - ^{มรรฟ} มุ	- - - มุ	- - - -
---------	----------	---------	----------	------------------------	------------------------	----------	---------

จากทำนองข้างต้น จะเห็นว่า ทำนองห้องเพลงที่ ๕-๖ มีทำนองขยี้ ซึ่งเป็นการขยีนัว ขยี้เฉพาะนัว แต่คันชักใช้การลากคันชักยาว

การสืพรมนัวพร้อมกับการสะบัดนัว ๓ พยางค์เสียง กลวิธีการบรรเลงนี้จะเป็นการใช้นัวชักกดที่สาย ณ เสียงใดเสียงหนึ่ง หลังจากนั้นมีการใช้นัวกลางพรมนัวถี่ ๆ แล้วใช้นัวกลางนั้นสะบัดนัวกลับมาทางเสียงต่ำ ดังจะยกตัวอย่างทำนองต่อไปนี้

- - - คั	- - - รุ	- - - รุ	- มุ รุ คั
----------	----------	----------	------------

จากทำนองตัวอย่างข้างต้น

ทำนองห้องที่ ๑-๒ เสียงเร ใช้นัวชักกดสาย แล้วการทำสืด้วยการข่มนัว

ทำนองห้องที่ ๓ เสียงเร ซึ่งทำหน้าที่กดสายด้วยนัวชี้และใช้นัวกลางทำการพรมด้วยการแตะถี่ ๆ ขึ้นลงบนสาย

ทำนองห้องที่ ๔ เสียงมี ซึ่งเป็นเสียงพยางค์แรก ขณะที่พรมต่อเนื่องมาจากทำนองห้องที่ ๓ จะทำการสะบัดเสียงทันทีเป็นเสียง /-มรด/

นอกจากนี้ยังมีลักษณะการสืแบบ “การพรมคลึงนัว” เป็นการใช้นัวใดนัวหนึ่งกดสายไว้ แล้วตามด้วยนัวถัดไปเลื่อนขึ้นลง โดยครูช่างจึง นักสืคอยฮอรันคณะอำยหอมจอมปิ่น ได้สาธิตวิธีการสืด้วยการกดสายด้วยนัวกลาง หลังจากนั้นนำนัวชี้และนัวนางเลื่อนขึ้นลงไปมา โดยสามารถทำที่เสียงใดก็ได้ แต่มักจะทำที่พยางค์เสียงที่ ๒ ของกลุ่มทำนอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- - - มี่	- - - มี่	ฟ่มรี่ ฟ่มรี่	ฟี่ มี่ - มี่
-----------	-----------	---------------	---------------

จากทำนองข้างต้นทำนองห้องที่ ๓ พบว่า เสียงหลักคือเสียงมี ซึ่งจะเป็นการใช้นิ้วกลางกดสาย ส่วนเสียงฟาและเสียงเร เป็นเสียงที่ถูกเลื่อนนิ้วขึ้นลงด้วยนิ้วชี้และนิ้วนาง เป็นลักษณะการคลึงนิ้วและพรมด้วยการข่มนิ้วที่เสียงมีประกอบด้วย

สำหรับกลวิธีการบรรเลงนี้มักพบบ่อยมาก ๆ โดยเฉพาะการสืบทอดกับการร้องความต่าง ๆ ซึ่งเป็นการสืบทอดร้องกับต๋อยฮอฮั่นเท่านั้น หากเป็นทำนองเพลงที่เป็นการบรรเลงรวมวงมักจะสืตรง ๆ ไปตามโครงสร้างของทำนองหลักและไม่ปรากฏกลวิธีพิเศษมากนัก

๓.๔ วิเคราะห์รูปแบบทำนอง

๓.๔.๑ วิเคราะห์ทำนองกลองกันยาว

จากการศึกษากระสวนกลองกันยาว ผู้วิจัยบันทึกเสียงกลองโดยกำหนดตามเสียงที่ปรากฏ เนื่องจากชาวไทใหญ่ไม่มีการกำหนดภาษาทางดนตรีสำหรับกลองกันยาวไว้ ผู้วิจัยกำหนดดังนี้

เสียงปุง หมายถึง เสียงลงสั้น หรือก้ามมือขวา แล้วนำสันมือตีสกลงกลางหน้ากลอง

เสียงเป็ง หมายถึง การใช้อุ้งมือขวาตีสกลงกลางหน้ากลอง แล้วยกมือขึ้นกลางอากาศทันทีโดยเป็นการตีเสียงดัง

เสียงปู้บ หมายถึง การตีโดยใช้ปลายนิ้วมือขวาตีสกลงกลางหน้ากลองให้มีเสียงเบา

เสียงกะ หมายถึง การใช้มือซ้ายประคองขอบกลองด้านบน แล้วกดปลายนิ้วตีสกลงใกล้ ๆ ขอบกลองเสียงไม่ดังนัก

กลองกันยาวตีเข้าปอย หรือการตีแห่

กลองกันยาวคณะผู้ใหญ่เมืองจ๋าม

กลองกันยาวคณะผู้ใหญ่เมืองจ๋าม สำหรับการตีเข้าปอย หรือการตีแห่เข้าไปในงานบุญต่าง ๆ มีแนวการตีกลองกันยาวซ้ำ ดังกระสวนของกลองกันยาว กระสวนจังหวะฉาบใหญ่ จังหวะมอง โดยเป็นการบันทึกกระสวนหลัก ๆ ดังนี้

กระสวนกลองกันยาวปรากฏ ๕ กระสวน ดังนี้

กระสวนที่ ๑

กลองก้นยาว	- - - ปุง	- - - ปุง	- - - ปุง	- - - ปุง
มอง	- - - -	- - - มั่ง	- - - -	- - - มั่ง

กระสวนที่ ๒

กลองก้นยาว	- - - ปุง	- ปุง - -	- - - ปุง	- ปุง - -
มอง	- - - -	- - - มั่ง	- - - -	- - - มั่ง

กระสวนที่ ๓

กลองก้นยาว	- - - -	- - - เป้ง	- - เป้งเป้ง	- เป้ง - เป้ง
มอง	- - - -	- - - มั่ง	- - - -	- - - มั่ง

กระสวนที่ ๔

กลองก้นยาว	- - กระเป้ง	- เป้ง - เป้ง	- - กระเป้ง	- เป้ง - เป้ง
มอง	- - - -	- - - มั่ง	- - - -	- - - มั่ง

กระสวนที่ ๕

กลองก้นยาว	- - - เป้ง	- - - -	- - - เป้ง	- - - -
มอง	- - - -	- - - มั่ง	- - - -	- - - มั่ง

ฉาบใหญ่ปรากฏ ๕ กระสวน ดังนี้

กระสวนที่ ๑

ฉาบใหญ่	- - แช่แช่	- แช่ - แช่
---------	------------	-------------

กระสวนที่ ๒

ฉาบใหญ่	- - แช่แช่	แช่แช่แช่แช่
---------	------------	--------------

กระสวนที่ ๓

ฉาบใหญ่	- - - แช่	- แช่ - แช่
---------	-----------	-------------

กระสวนที่ ๔

ฉาบใหญ่	- แช่แช่แช่	- แช่แช่แช่
---------	-------------	-------------

กระสวนที่ ๕

ฉาบใหญ่	แช่แช่แช่แช่	แช่แช่แช่แช่
---------	--------------	--------------

กลองกันยาว (นก) ครุส่างายหลวง

กลองกันยาวคณะครุส่างายหลวง สำหรับการตีเข้าปอย หรือการตีแห่เข้าไปในงานบุญต่าง ๆ มีแนวการตีกลองกันยาวซ้ำ ดังกระสวนของกลองกันยาว กระสวนของจังหวะฉาบใหญ่ โดยบันทึกเสียงมองไว้เป็นตัวอย่างดังนี้

กระสวนกลองกันยาวปรากฏ ๒ กระสวน ดังนี้

กระสวนที่ ๑

กลองกันยาว	----	---ปู้บ	-ปู้บ -ปู้บ	-ปู้บ -ปู้บ
มอง	---มั่ง	---มั่ง	---มั่ง	---มั่ง

กระสวนที่ ๒

กลองกันยาว	- - - -	---เป้ง	-เป้ง - -	- เป้ง - เป้ง
มอง	---มั่ง	---มั่ง	---มั่ง	---มั่ง

ฉาบใหญ่ปรากฏ ๔ กระสวน ดังนี้

กระสวนที่ ๑

ฉาบใหญ่	- - - แห่	- - - แห่
---------	-----------	-----------

กระสวนที่ ๒

ฉาบใหญ่	- - แห่แห่	- - - แห่
---------	------------	-----------

กระสวนที่ ๓

ฉาบใหญ่	- - แห่แห่	- แห่ - แห่
---------	------------	-------------

กระสวนที่ ๔

ฉาบใหญ่	- - แห่แห่	- - แห่แห่
---------	------------	------------

กลองกันยาว (แห่) ครุส่างายหลวง

กลองกันยาวคณะครุส่างายหลวง (บุตรชายของครุส่างายหลวง) สำหรับการตีแห่เข้าไปในงานบุญต่าง ๆ มีแนวการตีกลองกันยาวซ้ำ ดังกระสวนของกลองกันยาว กระสวนของจังหวะฉาบใหญ่ โดยบันทึกเสียงมองไว้เป็นตัวอย่างดังนี้

กระสวนกลองก้นยาวปรากฏ ๕ กระสวน ดังนี้

กระสวนที่ ๑

กลองก้นยาว	----	--- ปุง	----	--- ปุง
มอง	----	--- มั่ง	----	--- มั่ง

กระสวนที่ ๒

กลองก้นยาว	กะเป้งกะเป้ง	- ปุง - -	----	--- ปุง
มอง	----	--- มั่ง	----	--- มั่ง

กระสวนที่ ๓

กลองก้นยาว	----	กะเป้งกะเป้ง	----	กะเป้งกะเป้ง
มอง	----	--- มั่ง	----	--- มั่ง

กระสวนที่ ๔

กลองก้นยาว	----	กะเป้งกะเป้ง	- - กะเป้ง	- เป้ง - เป้ง
มอง	----	--- มั่ง	----	--- มั่ง

กระสวนที่ ๕

กลองก้นยาว	--- เป้ง	----	--- เป้ง	----
มอง	----	--- มั่ง	----	--- มั่ง

กระสวนที่ ๖

กลองก้นยาว	กะปู้บกะปู้บ	- เป้ง - -	กะปู้บกะปู้บ	- เป้ง - -
มอง	- - - -	- - - มั่ง	- - - -	- - - มั่ง

กระสวนที่ ๗

กลองก้นยาว	- - กะเป้ง	กะเป้งกะเป้ง	- - - เป้ง	- - - เป้ง
มอง	- - - -	- - - มั่ง	- - - -	- - - มั่ง

กระสวนที่ ๘

กลองก้นยาว	- - กะปู้บ	- กะปู้บปู้บ	- - กะปู้บ	- กะปู้บปู้บ
มอง	- - - -	- - - มั่ง	- - - -	- - - มั่ง

กระสวนที่ ๙

กลองก้นยาว	- - กะปู้บ	- - - เป้ง	- - กะปู้บ	- - เป้งเป้ง
มอง	- - - -	- - - มั่ง	- - - -	- - - มั่ง

ฉาบใหญ่ปรากฏ ๓ กระสวน ดังนี้

กระสวนที่ ๑

ฉาบใหญ่	----	--- แห่
---------	------	---------

กระสวนที่ ๒

ฉาบใหญ่	- - แห่แห่	- - แห่แห่
---------	------------	------------

กระสวนที่ ๓

ฉาบใหญ่	--- แห่	--- แห่
---------	---------	---------

กลองก้นยาวคณะเสือเผือก

สำหรับการตีเข้าปอยหรือการตีแห่เข้าไปในงานบุญต่าง ๆ มีแนวการตีกลองก้นยาวซ้ำ ดังกระสวนของกลองก้นยาว ฉาบใหญ่ และมอง ดังประสวนต่อไปนี้

กระสวนกลองก้นยาวปรากฏ ๔ กระสวน ดังนี้

กระสวนที่ ๑

กลองก้นยาว	-- กะปุง	-- กะปู้บ	-- กะปุง	-- กะปู้บ
มอง	----	--- มั่ง	----	--- มั่ง

กระสวนที่ ๒

กลองก้นยาว	--- เป้ง	-- กะเป้ง	-- กะเป้ง	-- เป้งเป้ง
มอง	----	--- มั่ง	----	--- มั่ง

กระสวนที่ ๓

กลองก้นยาว	----	กะเป้งเป้งปู้บ	----	กะเป้งเป้งปู้บ
มอง	----	--- มั่ง	----	--- มั่ง

กระสวนที่ ๔

กลองก้นยาว	----	กะเป้งเป้งปู้บ	--- เป้ง	--- ปู้บ
มอง	----	--- มั่ง	----	--- มั่ง

ฉาบใหญ่ปรากฏ ๒ กระสวน ดังนี้

กระสวนที่ ๑

ฉาบใหญ่	- แห่ - -	- แห่ - -
---------	-----------	-----------

กระสวนที่ ๒

ฉาบใหญ่	- - แซ่แซ่	- แซ่ - แซ่
---------	------------	-------------

กลองก้นยาวคณะวัดบ่อจ

กลองก้นยาวคณะวัดบ่อจ สำหรับการตีเข้าปอย หรือการตีแห่เข้าไปในงานบุญต่าง ๆ มีแนวการตีกลองก้นยาวซ้ำ ดังกระสวนของกลองก้นยาว ฉาบใหญ่ มอง ดังประสวนต่อไปนี้

กระสวนกลองก้นยาวปรากฏ ๔ กระสวน ดังนี้

กระสวนที่ ๑

กลองก้นยาว	-- ทุ้มทุ้ม	-- กะเป้ง	-- ทุ้มทุ้ม	-- กะ เป้ง
มอง	----	--- มั่ง	----	--- มั่ง

กระสวนที่ ๒

กลองก้นยาว	-- ทุ้มทุ้ม	--- เป้ง	-- ทุ้มทุ้ม	--- เป้ง
มอง	----	--- มั่ง	----	--- มั่ง

กระสวนที่ ๓

กลองก้นยาว	--- เป้ง	- เป้งเป้งเป้ง	--- เป้ง	- เป้งเป้งเป้ง
มอง	----	--- มั่ง	----	--- มั่ง

กระสวนที่ ๔

กลองก้นยาว	----	--- เป้ง	- เป้งเป้งเป้ง	- เป้งเป้งเป้ง
มอง	----	--- มั่ง	----	--- มั่ง

ฉาบใหญ่ปรากฏ ๓ กระสวน ดังนี้

กระสวนที่ ๑

ฉาบใหญ่	- - แซ่แซ่	- แซ่ - -
---------	------------	-----------

กระสวนที่ ๒

ฉาบใหญ่	- - แซ่แซ่	แซ่แซ่แซ่แซ่
---------	------------	--------------

กระสวนที่ ๓

ฉาบใหญ่	- แซ่แซ่แซ่	- แซ่ - -
---------	-------------	-----------

กลองกันยาวบ้านจ๋ามเผือก

กลองกันยาวบ้านจ๋ามเผือก ตีกลองกันยาวประกอบการฟ้อนนก ฟ้อนโต การตีเข้าปอย หรือการตีแห่ เข้าไปในงานบุญต่าง ๆ มีแนวการตีกลองกันยาวซ้ำและไม่แบ่งว่า กระสวนใดใช้กับการตีในโอกาสใด ดัง กระสวนของกลองกันยาว ฉาบใหญ่ มอญ ดังประสวนต่อไปนี้

กระสวนกลองกันยาวปรากฏ ๔ กระสวน ดังนี้

กระสวนที่ ๑

กลองกันยาว	----	----	--- ปุง	- ปุง - ปุง
มอญ	----	--- มั่ง	----	--- มั่ง

กระสวนที่ ๒

กลองกันยาว	-- กระปู้บ	-- กระปู้บ	-- กระปู้บ	-- กระปู้บ
มอญ	----	--- มั่ง	----	--- มั่ง

กระสวนที่ ๓

กลองกันยาว	กะปู้บปู้บปู้บปู้บ	กะปู้บปู้บปู้บปู้บ	กะปู้บปู้บปู้บปู้บ	กะปู้บปู้บปู้บปู้บ
มอญ	----	--- มั่ง	----	--- มั่ง

กระสวนที่ ๔

กลองกันยาว	-- กระปู้บ	- ปู้บ - เป้ง	-- กระปู้บ	- ปู้บ - เป้ง
มอญ	----	--- มั่ง	----	--- มั่ง

ฉาบใหญ่ปรากฏ ๔ กระสวน ดังนี้

กระสวนที่ ๑

ฉาบใหญ่	- - - แห่	- แห่ - -
---------	-----------	-----------

กระสวนที่ ๒

ฉาบใหญ่	- - แห่แห่	แห่แห่แห่แห่
---------	------------	--------------

กระสวนที่ ๓

ฉาบใหญ่	แห่แห่แห่แห่	- แห่ - -
---------	--------------	-----------

กระสวนที่ ๔

ฉาบใหญ่	- แห่แห่แห่	- แห่แห่๔แห่
---------	-------------	--------------

กลองก้นยาวคณะบ้านทุ่งสำ ณ วัดบ่อจู้

กลองก้นยาวคณะบ้านทุ่งสำ ณ วัดบ่อจู้ สำหรับการตีเข้าปอย หรือการตีแห่เข้าไปในงานบุญต่าง ๆ มีแนวการตีกลองก้นยาวซ้ำ ดังกระสวนของกลองก้นยาว ฉาบใหญ่ มอง ดังประสวนต่อไปนี้

กระสวนกลองก้นยาวปรากฏ ๓ กระสวน ดังนี้

กระสวนที่ ๑

กลองก้นยาว	-- กะป๋ิบ	กะป๋ิบกะป๋ิบ	-- กะป๋ิบ	กะป๋ิบกะป๋ิบ
มอง	----	--- มั่ง	----	--- มั่ง

กระสวนที่ ๒

กลองก้นยาว	-- กะป๋ิบ	กะป๋ิบกะเป้ง	-- กะป๋ิบ	กะป๋ิบกะเป้ง
มอง	----	--- มั่ง	----	--- มั่ง

กระสวนที่ ๓

กลองก้นยาว	-- กะป๋ิบ	กะป๋ิบกะเป้ง	-- กะป๋ิบ	กะป๋ิบกะเป้ง
มอง	----	--- มั่ง	----	--- มั่ง

ฉาบใหญ่ปรากฏ ๒ กระสวน ดังนี้

กระสวนที่ ๑

ฉาบใหญ่	- - - แห่	- - แห่ แห่
---------	-----------	-------------

กระสวนที่ ๒

ฉาบใหญ่	- - แห่ แห่	- แห่ - แห่
---------	-------------	-------------

การตีกลองก้นยาวแบบ “ตีเข้าปอย” หรือการตีแห่เข้าไปในงานบุญ ปรากฏลักษณะที่โดดเด่น ๓ ลักษณะ ได้แก่

ลักษณะแรกการขึ้นต้นมีทั้งการเริ่มด้วยมองก่อนและการตีกลองก้นยาวเข้ามาเลย โดยส่วนใหญ่จะเริ่มต้นด้วยเสียงมองก่อนจะเป็นการตีตามมาด้วยกลองก้นยาวและฉาบใหญ่ โดยกลองก้นยาวจะเริ่มต้นด้วยการกำมือตีลงบนหน้ากลองหรือที่เรียกกันว่า “การตีลงสัน” ปรากฏ ๔ คณะจาก ๗ คณะ โดยคณะที่เริ่มต้นการบรรเลงด้วยการตีลงสัน ได้แก่ กลองก้นยาวคณะผู้ใหญ่เมืองจ๋าม กลองก้นยาวคณะครูจายหลวง กลองก้นยาวคณะเสือเผือก และกลองก้นยาวบ้านจ๋ามเผือก

ลักษณะที่ ๒ ปรากฏการตีลังกั้งหวะกลองกั้นยาวกั้บมอ้งในลักษณะเดี๋ยวกั้น ปรากฏ ๒ คณะจาก ๓ คณะ ได้แก่ คณะกลองกั้นยาวของผูัใหญ่เมือ้งจ้าม และคณะครูจายหลวง โดยลักษณะกระสวนทำนองเมือ้รวมกั้บเสียงมอ้ง ได้แก่ /---ปุง/-ปุง-มั้ง/ ส่วนอื่กกระสวนหนื่ง เมือ้มีการตีรวมกั้บเสียงมอ้งจะปรากฏเป็นเสียง /---เป็้ง/---มั้ง/---เป็้ง/---มั้ง/

ลักษณะที่ ๓ การตีกลองกั้นยาวประกอบการแห่ปรากฏลักษณะการตีเสียงเป็้ง หรือการตีเป็ดมือ้ให้เก็ดเสียงดั่งเป็นส่วนใหญ่ โดยปรากฏทั้ง ๓ คณะ และลักษณะทำนองกลองกั้นยาวมีปรากฏหลากหลาย มีทั้งการตีพยางค์เสียงห่าง การตีพยางค์เสียงชิด การตีผสมผสานระหว่างเสียงชิดกั้บเสียงห่างและการตีแบบกระตุก ๒ พยางค์เสียง

การตีพยางค์เสียงห่าง ได้แก่ กลองกั้นยาวคณะผูัใหญ่เมือ้งจ้าม และคณะครูส่างจายหลวง

การตีผสมผสานระหว่างพยางค์เสียงห่างและชิด ได้แก่ กลองกั้นยาวคณะครูจายหลวง และคณะบ้านจ้ามเผือก

การตีพยางค์เสียงชิด ได้แก่ กลองกั้นยาวคณะบ้านจ้ามเผือก โดยมีการตีกระสวนทำนองที่ ๑ ห้องเพลงมีมากกว่า ๔ พยางค์เสียง

การตีกระตุก ๒ พยางค์เสียง ได้แก่ กลองกั้นยาวคณะเสื่อเผือก

สำหรับการตีฉาบใหญ่ พบว่าเป็นการตีถี่หรือห่าง ขึ้นอยู่กั้บกระสวนของกลองกั้นยาว หากกลองกั้นยาวตีมือ้ที่เป็นพยางค์ถี่ ฉาบใหญ่ก็จะตีรั่วไปตามมือ้ของคนตีกลอง ซึ่งได้แก่ กระสวนทำนองที่ ๒ กระสวนทำนองที่ ๔ และ ๕ หากทำนองกลองตีห่าง คนตีฉาบจะตีด้วยกระสวนห่าง ได้แก่ กระสวนทำนองที่ ๑ และ ๓

กลองกั้นยาวประกอบการฟ้อนนก

กลองกั้นยาวคณะครูจายหลวง

กลองกั้นยาวคณะครูจายหลวง ตีประกอบการฟ้อนนก ดังกระสวนของกลองกั้นยาว ฉาบใหญ่ มอ้งดังประสวนต่อไปนี้

กระสวนกลองกั้นยาวปรากฏ ๔ กระสวน ดังนี้

กระสวนที่ ๑

กลองกั้นยาว	- - - -	- - กะเป็้ง	- - กะเป็้ง	- - เป็้งเป็้ง
มอ้ง	- - - มั้ง	- - - มั้ง	- - - มั้ง	- - - มั้ง

กระสวนที่ ๒

กลองก้นยาว	-- กะเป้ง	- - กะเป้ง	--- เป้ง	--- เป้ง
มอง	- - - มั่ง	- - - มั่ง	- - - มั่ง	- - - มั่ง

กระสวนที่ ๓

กลองก้นยาว	--- เป้ง	- เป้งเป้ง	--- เป้ง	- เป้งเป้ง
มอง	- - - มั่ง	- - - มั่ง	- - - มั่ง	- - - มั่ง

กระสวนที่ ๔

กลองก้นยาว	--- เป้ง	- เป้งเป้ง	- เป้งเป้ง	----
มอง	- - - มั่ง	- - - มั่ง	- - - มั่ง	- - - มั่ง

ฉาบใหญ่ปรากฏ ๓ กระสวน ดังนี้

กระสวนที่ ๑

ฉาบใหญ่	- - - แห่	--- แห่
---------	-----------	---------

กระสวนที่ ๒

ฉาบใหญ่	- - - แห่	- - แห่ แห่
---------	-----------	-------------

กระสวนที่ ๓

ฉาบใหญ่	- - แห่ แห่	--- แห่
---------	-------------	---------

ลักษณะทำนองกลองก้นยาวของคณะกรูจายหลวงปรากฏลักษณะสำคัญคือ ทำยวรรคของทุกกระสวนทำนองเน้นการจบด้วย “เสียงเป้ง” ทั้งหมด และมักจะดีเสียงเป้งที่จังหวะหนักพร้อมเสียงมอง ไม่เน้นการดีลักจังหวะกับเสียงมอง และไม่ปรากฏการตีแบบพยางค์เสียงซิด (๔ พยางค์เสียงใน ๑ ห้อง โน้ตเพลง)

กลองก้นยาวคณะเสื่อเผือก

กลองก้นยาวคณะเสื่อเผือก สำหรับการตีตก รวมไปถึงการตีแห่เข้าไปในงานบุญต่าง ๆ มีแนวการตีกลองก้นยาวซ้ำ ดังกระสวนของกลองก้นยาว กระสวนของจังหวะฉาบใหญ่ โดยบันทึกเสียงมองไว้เป็นตัวอย่างดังนี้

กระสวนกลองก้นยาวปรากฏ ๔ กระสวน ดังนี้

กระสวนที่ ๑

กลองก้นยาว	- - กะป๋ิบ	- - กะป๋ิบ	- - กะป๋ิบ	- - กะป๋ิบ
มอง	--- มั่ง	--- มั่ง	--- มั่ง	--- มั่ง

กระสวนที่ ๒

กลองก้นยาว	- - ป๋ิบป๋ิบ	- - ป๋ิบป๋ิบ	- - ป๋ิบป๋ิบ	- - ป๋ิบป๋ิบ
มอง	--- มั่ง	--- มั่ง	--- มั่ง	--- มั่ง

กระสวนที่ ๓

กลองก้นยาว	กะป๋ิบกะป๋ิบ	กะป๋ิบกะป๋ิบ	กะป๋ิบกะป๋ิบ	กะป๋ิบกะป๋ิบ
มอง	--- มั่ง	--- มั่ง	--- มั่ง	--- มั่ง

กระสวนที่ ๔

กลองก้นยาว	- - กะป๋ิบ	- - กะเป้ง	- - กะป๋ิบ	- - กะเป้ง
มอง	--- มั่ง	--- มั่ง	--- มั่ง	--- มั่ง

ฉาบใหญ่ปรากฏ ๓ กระสวน ดังนี้

กระสวนที่ ๑

ฉาบใหญ่	- แะ แะแะ	- แะ – แะ
---------	-----------	-----------

กระสวนที่ ๒

ฉาบใหญ่	- แะ – แะ	- แะ – แะ
---------	-----------	-----------

กระสวนที่ ๓

ฉาบใหญ่	- แะแะแะ	- แะแะแะ
---------	----------	----------

ลักษณะกระสวนกลองก้นยาวคณะเลื้อยเพื่อจะเน้นการตีกระสวนทำนองที่เป็น ๒ พยางค์เสียง “เสียง จิตแบบกระตุก” ได้แก่ กระสวนทำนองรูปแบบ /-XX/ แล้วผสมผสานกับกระสวนทำนองแบบ ๔ พยางค์เสียง ได้แก่ /XX XX/ โดยลักษณะกระสวนทำนองแบบ ๔ พยางค์เสียงปรากฏเป็นอัตราส่วน ๑ ใน ๔ ของ กระสวนทำนองที่ปรากฏทั้งหมด

กลองก้นยาวคณะครูต่างอ

กลองก้นยาวคณะครูต่างอติประกอบบนก ดังกระสวนของกลองก้นยาว ฉาบใหญ่ มอญ ดังประสวนต่อไปนี้

กระสวนกลองก้นยาวปรากฏ ๔ กระสวน ดังนี้

กระสวนที่ ๑

กลองก้นยาว	- - กะปู้บ	กะปู้บกะปู้บ	- - กะปู้บ	กะปู้บกะปู้บ
มอญ	- มั่ง - มั่ง	- มั่ง - มั่ง	- มั่ง - มั่ง	- มั่ง - มั่ง

กระสวนที่ ๒

กลองก้นยาว	- - - -	- - - เป้ง	- - เป้งเป้ง	- เป้ง - เป้ง
มอญ	- มั่ง - มั่ง	- มั่ง - มั่ง	- มั่ง - มั่ง	- มั่ง - มั่ง

กระสวนที่ ๓

กลองก้นยาว	- - - เป้ง	- - - เป้ง	- - เป้งเป้ง	- เป้ง - เป้ง
มอญ	- มั่ง - มั่ง	- มั่ง - มั่ง	- มั่ง - มั่ง	- มั่ง - มั่ง

กระสวนที่ ๔

กลองก้นยาว	- - กะเป้ง	- - กะเป้ง	- - กะเป้ง	- เป้งเป้งเป้ง
มอญ	- มั่ง - มั่ง	- มั่ง - มั่ง	- มั่ง - มั่ง	- มั่ง - มั่ง

ฉาบใหญ่ปรากฏ ๓ กระสวน ดังนี้

กระสวนที่ ๑

ฉาบใหญ่	- แช่ - แช่	- แช่ - แช่
---------	-------------	-------------

กระสวนที่ ๒

ฉาบใหญ่	- - แช่แชน	- แช่ - แชน
---------	------------	-------------

กระสวนที่ ๓

ฉาบใหญ่	- แชนแชนแชน	- แชน - แชน
---------	-------------	-------------

กระสวนทำนองกลองก้นยาวครูต่างอเริ่มต้นด้วยการตีพยางค์เสียงถี่ติดต่อกันแบบการตีกลดเสียง (เสียงปู้บ) หลังจากนั้นเป็นการตีเสียงเป้งหรือเสียงดังเป็นส่วนใหญ่ โดยมีกระสวนทำนองที่ปรากฏเป็นอัตราส่วน ๓ ใน ๔ ส่วน เมื่อเปรียบเทียบกับกระสวนทำนองที่เป็นทำนอง

จากการศึกษากระสวนทำนองกลองก้นยาวประกอบการฟ้อนนก ส่วนใหญ่เป็นการตีเสียงเป็งหรือเสียงคัง ปรากฏทั้งคณะครูจายหลวงและครูล่างออ ส่วนการตีเสียงปิดได้แก่ เสียงปั๊บ มีปรากฏบ้างเป็นส่วนน้อยได้แก่ คณะของครูล่างเอ

กลองก้นยาวตีประกอบการฟ้อนโต

กลองก้นยาวคณะเสือเผือก

กลองก้นยาวคณะเสือเผือก สำหรับโต รวมไปถึงการตีแห่เข้าไปในงานบุญต่าง ๆ มีแนวการตีกลองก้นยาวซ้ำ ดังกระสวนของกลองก้นยาว กระสวนของจังหวะฉาบใหญ่ โดยบันทึกเสียงมองไว้เป็นตัวอย่างดังนี้

กระสวนกลองก้นยาวปรากฏ ๓ กระสวน ดังนี้

กระสวนที่ ๑

กลองก้นยาว	----	-- ปั๊บ ปั๊บ	----	-- ปั๊บ ปั๊บ
มอง	----	--- มั่ง	----	--- มั่ง

กระสวนที่ ๒

กลองก้นยาว	- กะ - เป็ง	- กะ - เป็ง	- กะ - เป็ง	- กะ - เป็ง
มอง	----	--- มั่ง	----	--- มั่ง

กระสวนที่ ๓

กลองก้นยาว	-- กะ ปั๊บ	-- กะ เป็ง	-- กะ ปั๊บ	-- กะ เป็ง
มอง	----	--- มั่ง	----	--- มั่ง

ฉาบใหญ่ปรากฏ ๒ กระสวน ดังนี้

กระสวนที่ ๑

ฉาบใหญ่	- - แช่แช่	- แช่ - แช่
---------	------------	-------------

กระสวนที่ ๒

ฉาบใหญ่	- - แช่แช่	--- แช่
---------	------------	---------

การตีกลองก้นยาวประกอบการฟ้อนโตพบลักษณะการทอนทำนองกลอง มักมีการตีปิด ซึ่งเป็นลักษณะการตีกลองเสียงได้แก่ เสียงปั๊บ และปรากฏการตีเปิดเสียง ได้แก่ การตีเสียงเป็งหรือเสียงคังด้วย

กลองก้นยาวประกอบการรำก้าขึ้นกลอง

กลองก้นยาวก้าขึ้นกลอง๓ จังหวะ กลาง เร็ว และมองเชิง

กลองก้นยาวขณะบ้านกุงต่ำสาธิตกระสวนจังหวะกลาง เร็ว และจังหวะมองเชิง โดยกระสวนกลอง
ก้นยาวปรากฏ ๕ กระสวน ดังนี้

กระสวนที่ ๑ (จังหวะเร็ว)

กลองก้นยาว	กะปู้บกะปู้บ	กะปู้บกะปู้บ	กะปู้บกะปู้บ	กะปู้บกะเปิง
มอง	----	--- มั่ง	----	--- มั่ง

กระสวนที่ ๒ (จังหวะเร็ว)

กลองก้นยาว	-- กะปู้บ	กะปู้บกะเปิง	-- กะปู้บ	กะปู้บกะเปิง
มอง	----	--- มั่ง	----	--- มั่ง

กระสวนที่ ๓

กลองก้นยาว	----	----	กะปู้บกะปู้บ	กะปู้บกะเปิง
มอง	--- มั่ง	--- มั่ง	--- มั่ง	--- มั่ง

กระสวนที่ ๔

กลองก้นยาว	-- กะเปิ้ง	-- เป้งเป้ง	-- กะเปิ้ง	-- เป้งเป้ง
มอง	--- มั่ง	--- มั่ง	--- มั่ง	--- มั่ง

กระสวนที่ ๕

กลองก้นยาว	-- กะปู้บ	- เป้ง - เป้ง	-- กะปู้บ	- เป้ง - เป้ง
มอง	----	--- มั่ง	----	--- มั่ง

ฉาบใหญ่ปรากฏ ๓ กระสวน ดังนี้

จังหวะช้า

กระสวนที่ ๑

ฉาบใหญ่	- แชะ - -	แช่ แช่ แช่ -
---------	-----------	---------------

จังหวะเร็ว

กระสวนที่ ๒

ฉาบใหญ่	- - แช่แช่	- แช่ - แช่
---------	------------	-------------

กระสวนที่ ๓

ฉาบใหญ่	- - แซ่แซ่	แซ่แซ่แซ่แซ่
---------	------------	--------------

กระสวนที่ ๔

ฉาบใหญ่	- - แซ่แซ่	แซ่แซ่ - -
---------	------------	------------

กระสวนที่ ๕

ฉาบใหญ่	แซ่แซ่แซ่แซ่	แซ่แซ่แซ่แซ่
---------	--------------	--------------

จังหว่มองเชิง

กระสวนที่ ๖

ฉาบใหญ่	--- แซ่	- แซ่ - -
---------	---------	-----------

กระสวนที่ ๗

ฉาบใหญ่	--- แซ่	- - - -
---------	---------	---------

กระสวนทำนองกลองก้นยาวประกอบการรำก้าปั่นกลอง ปรากฏลักษณะการดีชอยพยางค์ถี่ โดยปรากฏ ๔ พยางค์เสียงใน ๑ ห้องโน้ตเพลง นอกจากนี้ยังปรากฏการทอนทำนองกลองด้วย สำหรับฉาบใหญ่เป็นเครื่องดนตรีที่แสดงหรือควบคุมจังหวะ สำหรับการรำก้าปั่นกลองมีการแบ่งจังหวะกลองและจังหวะฉาบใหญ่ออกเป็นจังหวะช้า จังหวะเร็ว และจังหวะมองเชิง โดยฉาบใหญ่ทำหน้าที่ตีคุมจังหวะและแสดงลีลาของจังหวะแต่ละประเภท โดยจังหวะช้าจะตีกระสวนห่าง ส่วนจังหวะเร็วจะตีพยางค์เสียงถี่มากขึ้น สำหรับจังหวะมองเชิงเป็นการตีฉาบลักจังหวะกับเสียงมอง โดยให้เสียงมองเป็นเสียงลูกตกหรือจังหวะหนักในแต่ละห้องเพลง

๓.๔.๒ วิเคราะห์ทำนองตอยอฮอร์น

ตอยอฮอร์นเป็นเครื่องดนตรีดำเนินทำนองที่มักจะถูกนำไปสืกล่อร้อง เพื่อแสดงอารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่งของทำนองเพลง หรือบทร้อง หรือเนื้อหาของละคร สำหรับทำนองตอยอฮอร์นที่จะบันทึกต่อไปนี้จะเป็นการบันทึกเนื้อร้องพร้อมทำนองร้องและทำนองตอยอฮอร์น โดยบันทึกเป็นตาราง ๓ ชั้น ชั้นบนเป็นคำร้อง ชั้นกลางเป็นเสียงของทำนองร้อง ชั้นล่างเป็นทำนองตอยอฮอร์น ถ้าเป็นทำนองรับจากการร้องของตอยอฮอร์นจะทำเป็นตารางเดี่ยว เพลงที่นำมาศึกษาเป็นทำนองเพลงสำคัญ ๕ เพลงได้แก่เพลงขึ้นใหญ่ใหม่สูง เมืองไค ความไคหลง ความล่องคง ความปายเมือง และเพลงอ่องหย่าอ่องจ่อง โดยเนื้อร้องและทำนองทั้ง ๕ เพลงเป็นการถอดทำนองจากการสาธิตการสืตอยอฮอร์นของครูสว่างทอน คณะหมอกก่อนไค ทำนองร้องโดยครูปี่จิ้งนะ นักร้องคณะหมอกก่อนไคเช่นเดียวกัน สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๗

เพลงขึ้นใหญ่ใหม่สูงเมืองไค

เพลงขึ้นใหญ่ใหม่สูงเมืองไค ถือเป็นเพลงขึ้นต้นของการแสดง หรือขึ้นต้นการบรรเลงในแต่ละครั้ง

เนื้อร้องเพลงขึ้นใหญ่ใหม่สูงเมืองไค

ท่อน ๑

คำร้องวรรคที่ ๑	ขึ้นใหญ่ใหม่สูงเมืองไค ที่ไฮเก้าโกจ้อ
ความหมาย	การขึ้นต้นของภูษานตามประวัติมี ๕ เมืองอยู่ร่วมกัน
คำร้องวรรคที่ ๒	หोजะงาน คะปาน จี้แสงโมม
ความหมาย	พระราชวังประดับด้วยอัญมณี ในลักษณะพระราชวัง ๓ ฤดู
คำร้องวรรคที่ ๓	เหล่สำปาสะตี้
	สู่พะสู่หยามะส่วยยอดจีเงง แต่งโหมวถลม
ความหมาย	ยอดพระราชวังเสียดขึ้นท้องฟ้า
คำร้อง วรรคที่ ๔	โจอมฮักใหม่ใหญ่ หลีม่วนซุดสัน หลีมุง ดวยหัน ก้านอ
ความหมาย	ทุกคนมีความยินดี ชื่นชม มีความสุขกับสิ่งที่ชาวไคมี

ท่อน ๒

คำร้องวรรคที่ ๑	ยักมุงจาหล่าม หน้ามสองกะนาน ซวยล้าเซียงบั้ง ไม้ลักแหล่มลูงใหญ่ ตามุง โดยหัน
ความหมาย	กลับมาดูหมายเลข ๒ ซึ่งเป็นตัวแทนของเสือในนามสัตว์มงคล ของชาวไทใหญ่
คำร้องวรรคที่ ๒	มันป้อเสื่อละไว้ก่ายก้อนกิม (ย่อน) คนตรีรับ ๒ ครั้ง
ความหมาย	มันเป็นพ่อเสื่อลายพาดกลอน นามธรรมของเสื่อคือหมายเลข ๒
คำร้องวรรคที่ ๓	เสื่อหน้าม จันทรัม จำเป็ดกิมดินน้ำเหนจัมฮิม
ความหมาย	ซึ่งมีพระจันทร์เคียงข้างกับเรามาโดยตลอด
คำร้องวรรคที่ ๔	มันจ่อยโนส่อ สอนลูกไคเก้า ไฮใหม่ใสจื้อกินหลิ จัจื่อ กินหลิ ก้านอ
ความหมาย	ทำให้เมื่อเราเดินขึ้นมา แล้วทำการสอนลูกหลานเพื่อให้บ้านเมือง ดีขึ้น

(ครูส่งคำ จางยอดเป็นผู้ถอดจากคำร้อง อธิบายความหมายคำร้องและทำการตรวจสอบ)

สำหรับการบันทึกโน้ตกำหนดสัญลักษณ์กลวิธีการบรรเลงของคอกซอร์น ดังนี้

หมายถึงการข่มนี้ว

หมายถึงการสีเลื่อนไหลนี้วหรือสีรุคนี้ว

ทำนองขึ้นต้นเพลงเป็นการขึ้นต้นทำนองคอกซอร์นพร้อมกับการขับร้อง ไม่มีท่อนนำ สำหรับทำนองสาธิตเป็นอัตราจังหวะแบบ จี ๒ ดังรายละเอียดทำนองเพลงต่อไปนี้

ท่อน ๑

ร้องวรรคที่ ๑

คำร้อง	- - - -	- - - ขึ้น	- - - ใหญ่	- - - ใหม่	- - - สูง	- - - เมือง	- - - ไต
ทำนองร้อง	- - - -	- - - ท	- - - ล	- - - ล	- - - ท	- - - ม	- - - ม
ทำนองคอกซอร์น	- - - -	- - - ท	- - - ล	- - - ล	- - - ท	- - - ม	- - - ม

คำร้อง	- - - ที	- - - ไฮ	- - - แก้ว	- - - โก	- - - จ้อ
ทำนองร้อง	- - - ริ	- - - ริ	- - - ค	- - - ท	- - - ล
ทำนองคอกซอร์น	- - - ริ	- - - ริ	- - - ค	- - - ท	- - - ล

คอกซอร์นรับ

- - - -	- - - ท	- ค ท ล	- ท - ล	- - - ท	- - - ม	- - - ม
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - ริ	- - - ริ	- - - ค	- - - ท	- ค ท ล
----------	----------	---------	---------	---------

รื่องวรรคที่ ๒

คำร้อง	- - - -	- - - -	- - - -	--- หอ	- - - -	--- จะ	- - - งาน
ทำนองร้อง	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ท	- - - -	- - - รั	- - - ม
ทำนองค้อยฮอฮอ	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ท	- - - -	- - - รั	- - - ม

คำร้อง	- - - คะ	--- ปาน	--- จี	- - - แสง	--- โหมม
ทำนองร้อง	- - - ค	- - - ท	- - - ล	- ซ - ล	- ท - รั
ทำนองค้อยฮอฮอ	- - - ค	- - - ท	- - - ล	- ซ - ล	- ท - รั

ค้อยฮอฮอรับ

- - - -	- - - ท	- - - ท	- - - รั	- - - ม	- - - ค	- - - ท
---------	---------	---------	----------	---------	---------	---------

- - - ล	- ซ - ล	- ท - รั	- ม - ล	- ท - รั
---------	---------	----------	---------	----------

รื่องวรรคที่ ๓

คำร้อง	- - - -	--- เหล	- - - ล่า	- - - ป่า	- - - สะ	- - - ต้า	- - - -
ทำนองร้อง	- - - -	- - - ล	- - - ล	- - - ล	- - - ท	- - - ม	- - - -
ทำนองค้อยฮอฮอ	- - - รั	- - - ล	- - - ล	- ท - ล	- - - ท	- - - ม	- - - -

คำร้อง	- - - ลู	- - - พะ	- - - ลู	- - - หย่า	- - - มะ	- - - ล้อย	- - - ขอด
ทำนองร้อง	- - - ม	- - - รั	- - - ม	- - - ล	- - - ม	- - - ล	- - - ท
ทำนองค้อยฮอฮอ	- - - ม	- - - รั	- - - ม	- - - ล	- - - ม	- - - ล	- - - ท

คำร้อง	- - - จี	- - - จี	--- แนาง	--- แต่ง	--- โหมย	- - - ลม
ทำนองร้อง	- - - รั	- - - ม	- - - ท	- - - ล	- - - ท	- - - รั
ทำนองค้อยฮอฮอ	- - - รั	- - - ม	- - - ท	- - - ล	- ซ - ล	- ท - รั

ตอบข้อรับ

- - - -	- - - ล	- - - ล	- ท - ล	- - - ท	- - รี่ มี่	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	-------------	---------

- - - มี่	- - - รี่	- - - มี่	- ท - ล	- - - มี่	- - - ล ✨	- - - ท
-----------	-----------	-----------	---------	-----------	-----------	---------

- - - รี่ ✨	- - - มี่	- คี่ - ท	- คี่ ท ล	- ซ - ล	- ท - รี่
-------------	-----------	-----------	-----------	---------	-----------

- - - ล	- ท - รี่
---------	-----------

ร้องวรรคที่ ๔

คำร้อง	- - - -	--- โจม	- - - -	- - - ฮัก	--- ใหญ่	--- ใหม่
ทำนองร้อง	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - ท	- - - ฟ	- - - ม
ทำนองตอบข้อรับ	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - ท	- - - ม	- ฟ - ม

คำร้อง	- - - หลี่	--- ม่วน	- - - ชุค	- - - สั้น
ทำนองร้อง	- - - ล	- - - ท	- - - ฟ	- - - ม
ทำนองตอบข้อรับ	- - - ฟ	- ล - ท	- - - ม	- ฟ - ม

คำร้อง	- - - หลี่	--- มุ่ง	--- ดวย	- - - หั้น	- - - ก้ำ	- - - นอ
ทำนองร้อง	- - - ล	- - - ซ	- - - ฟ	- - - ม	- - - ฟ	- ม - ร
ทำนองตอบข้อรับ	- - - ล	- - - ซ	- - - ฟ	- - - ม	- - - ฟ	- ม - ร

ตอบข้อรับ

- คี่-ท	- คี่ ท ล	- - - ล	- - - ท	- - - ม	- ฟ - ม
---------	-----------	---------	---------	---------	---------

- - - ฟ	- ล - ท	- - - ซ	- ฟ - ม
---------	---------	---------	---------

- - - ล	- - - ซ	- - - ฟ	- - - ม	- - - ฟ	- ม - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------

- ล-ท	- คํ - รั
-------	-----------

ท่อน ๒

ร้องวรรคที่ ๑

คำร้อง	--- ชัก	--- มุ่ง	--- จา	---หล้าม	---หน่อม	--- สอง	--- กะ	---นาน
ทำนองร้อง	- - - มํ	- - - รั	- - - มํ	- - - ล	- - - ล	- - - ท	- - - รั	- - - มํ
ทำนองค้อยฮอรั้น	- - - มํ	- - - รั	- - - มํ	- - - ล	- - - ล	- - - ท	- - - รั	- - - มํ

คำร้อง	--- ซวย	--- ล้า	--- เซียง	--- บั้ง
ทำนองร้อง	- - - ล	- - - มํ	- - - รั	- - - มํ
ทำนองค้อยฮอรั้น	- - - ล	- - - มํ	- - - รั	- - - มํ

คำร้อง	--- ไม้	--- ลัก	---แหล้ม	--- ลุง	--- ใหญ่
ทำนองร้อง	- - - ฟ	- - - รั	- - - คํ	- - - ท	- - - ล
ทำนองค้อยฮอรั้น	- - - ฟ	- - - รั	- - - คํ	- - - ท	- คํ ท ล

คำร้อง	--- ตา	- - - มุ่ง	--- โดย	--- หัน
ทำนองร้อง	- - - ท	- - - คํ	- - - ท	- - - ล
ทำนองค้อยฮอรั้น	- - - ท	- - - คํ	- - - ท	- คํ ท ล

ค้อยฮอรั้นรับ

- - - ล	- - - มํ	- ฟ มํ รั	- - - มํ	- - - ล	- - - ล ✨	- - - ท	- - - รั ✨	- - - มํ ✨
---------	----------	-----------	----------	---------	-----------	---------	------------	------------

- - - ล	- - - มํ ✨	- ฟ มํ รั ✨	- - - มํ ✨
---------	------------	-------------	------------

- - - ฟี่	- - - รั ✨	- - - คี่	- - - ท	- คี่ ท ล
-----------	------------	-----------	---------	-----------

- ล - ท	- - - คี่	- - - ท	- คี่ ท ล
---------	-----------	---------	-----------

ร้องวรรคที่ ๒

คำร้อง	- - - -	- - - มั่น	- - - -	- - - ป้อ	- - - เสือ
ทำนองร้อง	- - - -	- - - มี่	- - - -	- - - รั	- - - ท
ทำนองค้อยฮอรั้น	- - - -	- - - มี่	- - - -	- - - รั	- - - ท

คำร้อง	- - - ละ	- - - ไว้	- - - ก่าย	- - - ก้อน	- - - กิม
ทำนองร้อง	- - - มี่	- - - ท	- - - ล	- - - ท	- - - รั
ทำนองค้อยฮอรั้น	- - - มี่	- - - ท	- - - ล	- ซ - ล	- ท - รั

ทำนองร้องซ้ำ

คำร้อง	- - - มั่น	- - - ป้อ	- - - เสือ	- - - ละ
ทำนองร้อง	- - - มี่	- - - คี่	- - - ท	- - - มี่
ทำนองค้อยฮอรั้น	- - - มี่	- - - คี่	- - - ท	- - รั มี่

คำร้อง	- - - ไว้	- - - ก่าย	- - - ก้อน	- - - กิม
ทำนองร้อง	- - - ท	- - - ล	- - - ท	- - - รั
ทำนองค้อยฮอรั้น	- รั คี่ ท	- คี่ ท ล	- ซ - ล	- ท - รั

ค้อยฮอรั้นรับ

- - - รั	- - - มี่ ✨	- - - -	- - - รั	- - - ท
----------	-------------	---------	----------	---------

- - รั มี่ ✨	- - - ท	- - - ล	- ซ - ล	- ท - รั ✨
--------------	---------	---------	---------	------------

ทำนองซ้ำ

- - - มี่	- - - รั	- - - ท	- - รั มี่ ✨	- - - ท	- - - ล	- ซ - ล	- ท - รั ✨
-----------	----------	---------	--------------	---------	---------	---------	------------

- - - ล	- ท - รั
---------	----------

วรรคที่ ๓

คำร้อง	- - - -	- - - เสือ	---หน้าม	- - - จั๋น	- ทะ - รั่ม
ทำนองร้อง	- - - -	- - - ท	- - - ล	- - - ล	- ท - ล
ทำนองคอยซอร์น	- - - -	- - - ท	- - - ล ✨	- - - ล	- ท - ล ✨

คำร้อง	- - - จ้า	---เปิด	- - - กี่	- - - มี
ทำนองร้อง	- - - มี่	- - - ล	- - - ท	- - - รั
ทำนองคอยซอร์น	- - - มี่	- - - ล	- - - ท	- - - รั ✨

คำร้อง	- - - คื่น	- - - น้ำ	- - - เหน้	- - - จั้ม	- - - อิม
ทำนองร้อง	- - - มี่	- - - ท	- - - ล	- ซ - ล	- ท - รั
ทำนองคอยซอร์น	- - - มี่	- - - ท	- - - ล	- ซ - ล	- ท - รั

คอยซอร์นรับ

- - - -	- - - ท	- - - ล	- - - ล	- ท - ล
---------	---------	---------	---------	---------

- - - มี่	- - - ล	- - - ท	- - - รั
-----------	---------	---------	----------

- - - มี่	- รั - ท	- คื้ ท ล	- ซ - ล	- ท - รั
-----------	----------	-----------	---------	----------

- ซ - ล	- ท - รั
---------	----------

วรรคที่ ๔

คำร้อง	- - - -	- - - มั่น	- - - -	--- จ้อย	- - - โน	- - - ส่อ
ทำนองร้อง	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - ท	- - - ม	- ฟ - ม
ทำนองคอยซอร์น	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - ท	- - - ม	- ฟ - ม

คำร้อง	--- สอน	- - - ลูก	- - - ไต	- - - แก้ว	- - - ไฮ	--- ใหม่
ทำนองร้อง	- - - ฟ	- - - ล	- - - ค่ำ	- - - ท	- - - ฟ	- - - ม
ทำนองคอยซอร์น	- - - -	- - - ล	- - - -	- รำ ค่ำ	- - - ม	- ฟ - ม

คำร้อง	- - - ไส	--- จ้อ	- - - คื่น	- - - หลี
ทำนองร้อง	- - - ล	- - - ท	- - - ฟ	- - - ม
ทำนองคอยซอร์น	- - - ล	- - - ท	- - - ฟ	- - - ม

คำร้อง	- - - ไส	--- จ้อ	- - - คื่น	- - - หลี	- - - ก้ำ	- - - นอ
ทำนองร้อง	- - - ล	- - - ซ	- - - ฟ	- - - ม	- - - ฟ	- ม - ร
ทำนองคอยซอร์น	- - - ล	- - - ซ	- - - ฟ	- - - ม	- - - ฟ	- ม - ร

คอยซอร์นรับ

- - - ค่ำ	- ค่ำ - ท	- - - ล	- - - ท	- - - ม	- ฟ - ม
-----------	-----------	---------	---------	---------	---------

- - - ฟ	- ล - ท	- - - ม	- ฟ - ม
---------	---------	---------	---------

- - - ล	- - - ซ	- - - ฟ	- - - ม	- - - ฟ	- ม - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------

- ล - ท	- ค่ำ - รำ
---------	------------

จากการศึกษาทำนองตอยอฮอร์นกับทำนองร้อง ปรากฏการใช้เสียงจำนวน ๕ เสียงเรียงร้อยเป็นทำนองเพลง ได้แก่ เสียงเรต่ำไปจนถึงเสียงมีสูง นอกจากนี้ยังปรากฏลักษณะเฉพาะที่สำคัญของการดำเนินทำนองตอยอฮอร์นดังนี้

ประเด็นแรก จากการศึกษาพบว่า ทำนองท่อน ๑ วรรคที่ ๑ เมื่อร้องจบ จะมีการย่ำทำนองเสียงลูกตกท้ายวรรคได้แก่ เสียงลา โดยดำเนินทำนองเป็น /---ท/-คตล/-ท-ล/ ซึ่งโดยปกติโดยทั่วไปเพลงขึ้นใหญ่ใหม่สูงจะเป็นการดำเนินทำนองแบบจาว ๆ แต่การดำเนินทำนองของตอยอฮอร์นจะมีการเก็บถี่มากขึ้น โดยจะทำการเปรียบเทียบทำนองทั่วไปหรือทำนองหลักกับทำนองตอยอฮอร์น ดังนี้

ทำนองทั่วไป

- - - -	- - - คํ	- - - ท	- - - ล	- - - ท	- - - มํ	- - - มํ
---------	----------	---------	---------	---------	----------	----------

- - - รํ	- - - รํ	- - - คํ	- - - ท	- - - ล
----------	----------	----------	---------	---------

ทำนองตอยอฮอร์น

- - - -	- - - ท	- คํ ท ล	- ท - ล	- - - ท	- - - มํ	- - - มํ
---------	---------	----------	---------	---------	----------	----------

- - - รํ	- - - รํ	- - - คํ	- - - ท	- ค ท ล
----------	----------	----------	---------	---------

ประเด็นที่ ๒ พบว่า การดำเนินทำนองระหว่างร้องกับตอยอฮอร์นนั้น ไม่ยึดทำนองย่อย แต่ยึดโครงสร้างดังจะพบได้จากทำนองท่อน ๑ วรรคที่ ๒ ปรากฏลักษณะทำนองร้องและทำนองเครื่องชักเยื้องทำนองกันตลอดวรรคแต่เป็นโครงสร้างและลูกตกเดียวกัน ดังนี้

ทำนองร้อง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - หอ	- - - -	- - - จะ	- - - งาน
- - - -	- - - -	- - - -	- - - ท	- - - -	- - - รํ	- - - มํ

- - - คะ	--- ปาน	--- จี	- - - แสง	--- โมม
- - - คั	- - - ท	- - - ล	- ซ - ล	- ท - รั

ตอบข้อรับ

- - - -	- - - ท	- - - ท	- - - รั	- - - มั	- - - คั	- - - ท
---------	---------	---------	----------	----------	----------	---------

- - - ล	- ซ - ล	- ท - รั	- - - ล	- ท - รั
---------	---------	----------	---------	----------

จะเห็นว่า ทำนองคนตรีนั้นจะเหมือนกับทำนองร้อง โดยถ้าใส่คำร้องเพื่อแสดงทำนองร้องจะมีความชัดเจนขึ้นดังนี้

- - - -	- - - หอ	- - - -	--- จะ	- - - งาน	- - - คะ	--- ปาน
- - - -	- - - ท	- - - ท	- - - รั	- - - มั	- - - คั	- - - ท

--- จี	- - - แสง	--- โมม	- - - -	- - - -
- - - ล	- ซ - ล	- ท - รั	- - - ล	- ท - รั

จากลักษณะข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ทำนองคนตรีกับทำนองร้องนั้นไม่เคร่งครัดว่าต้องตรงกันอย่างเข้มงวด เพียงแต่คงโครงสร้างไว้และหากมีจังหวะเหลืออยู่ จะทำการซ้ำทำนองช่วงท้าย ดังเช่นทำนองคนตรี ๒ ห้องสุดท้ายนั่นเอง

ประเด็นที่ ๓ จากการศึกษาพบว่า ทำนองคนตรีอาจมีทำนองเพิ่มจากทำนองร้องได้ ดังตัวอย่างทำนองท่อน ๑ วรรคที่ ๓ และวรรคที่ ๔ และพบที่ทำนองท่อน ๒ วรรคที่ ๒ ดังนี้

ทำนองร้องท่อน ๑ วรรคที่ ๓ ทำนองสุดท้าย

- - - จี	- - - จี	--- แสง	--- แต่ง	--- โหมย	- - - ลม
- - - รั	- - - มั	- - - ท	- - - ล	- - - ท	- - - รั

ทำนองดอยฮอว์น ท่อน ๑ วรรคที่ ๑ ทำนองสุดท้าย และมีทำนองแถมท้ายอีก ๒ ห้องเพลง

- - - ริ	- - - มี่	- - - ท	- คั ท ล	- ซ - ล	- ท - ริ
----------	-----------	---------	----------	---------	----------

- - - ล	- ท - ริ
---------	----------

ทำนองร้องท่อน ๑ วรรคที่ ๔ ทำนองสุดท้าย

- - - หลี	--- มุ่ง	--- ดวย	- - - หั้น	- - - ก้า	- - - นอ
- - - ล	- - - ซ	- - - ฟ	- - - ม	- - - ฟ	- ม - ร

ทำนองดอยฮอว์น ท่อน ๑ วรรคที่ ๔ ทำนองสุดท้าย และมีทำนองแถมท้ายอีก ๒ ห้องเพลง

- - - ล	- - - ซ	- - - ฟ	- - - ม	- - - ฟ	- ม - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------

- ซ - ล	- ท - ริ
---------	----------

ทำนองร้องท่อน ๒ วรรคที่ ๒ ทำนองสุดท้าย

- - - มั่น	- - - ป้อ	- - - เสือ	--- ละ	--- ไว้	- - - ก่าย	--- ก้อน	- - - กิม
- - - มี่	- - - คั	- - - ท	- - - มี่	- - - ท	- - - ล	- - - ท	- - - ริ

ทำนองดอยฮอว์น ท่อน ๒ วรรคที่ ๒ ทำนองสุดท้าย และมีทำนองแถมท้ายอีก ๒ ห้องเพลง

- - - มี่	- - - คั	- - - ท	- - - มี่	- - - ท	- - - ล	- ซ - ล	- ท - ริ
-----------	----------	---------	-----------	---------	---------	---------	----------

- ซ - ล	- ท - ริ
---------	----------

ประเด็นที่ ๔ พบลักษณะ “การตัดหัว แถมท้าย” ปรากฏในทำนองท่อน ๒ วรรคที่ ๔ พบว่าทำนองดนตรีมีการตัดทำนองบรรทัดแรกออก เมื่อทำนองดนตรีรับจะรับที่ทำนองบรรทัดที่ ๒ แล้วเพิ่มทำนองส่วนท้ายเข้าไปอีก ๒ ห้องเพลง ดังนี้

ทำนองท่อนที่ ๒ วรรคที่ ๔

- - - -	- - - มั่น	- - - -	--- จ้อย	- - - โน	- - - ส่อ
- - - -	- - - ล	- - - -	- - - ซ	- - - ม	- ฟ - ม

--- สอน	- - - ลูก	--- ไต	- - - แก้ว	- - - ไฮ	--- ใหม่
- - - ฟ	- - - ล	- - - ค่ำ	- - - ท	- - - ฟ	- - - ม

- - - ไส	--- จื่อ	- - - คิ่น	- - - หลี
- - - ล	- - - ท	- - - ฟ	- - - ม

- - - ไส	--- จื่อ	- - - คิ่น	- - - หลี	- - - ก้ำ	- - - นอ
- - - ล	- - - ซ	- - - ฟ	- - - ม	- - - ฟ	- ม - ร

เมื่อคนตรีรับทำนองเพลง จะตัดส่วนที่เป็นคำร้องที่ว่า “มั่น จ้อย โน ส่อ” ออก แล้วรับทำนองตั้งแต่คำร้องที่ว่า “สอน ลูก ไต แก้ว..” ไปจนจบ แล้วแถมท้ายเป็นทำนอง / - ซ - ล / - ท - ร / เข้าไปอีก ๒ ห้องเพลง ดังทำนองรับที่มีการตัดทำนองบรรทัดแรกออกไปแล้วและมีการดัดแปลงทำนองดังนี้

- - - ค่ำ	- ค่ำ - ท	- - - ล	- - - ท	- - - ม	- ฟ - ม
-----------	-----------	---------	---------	---------	---------

- - - ล	- - - ท	- - - ม	- ฟ - ม
---------	---------	---------	---------

- - - ล	- - - ซ	- - - ฟ	- - - ม	- - - ฟ	- ม - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------

- ซ - ล	- ท - ร
---------	---------

สำหรับกลวิธีพิเศษการสืดยอสรันปรากฏกลวิธี “การสืเลื่อนไหล่นิ้วหรือการสืรูดนิ้ว” โดยส่วนใหญ่จะทำการรูดนิ้วในทำนองเพลงที่เป็นทำนองห้องโน้ตละ ๑ พยางค์เสียงและเป็นเสียงที่เรียงลงมาทาง

เสียงต่ำเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ยังปรากฏกลวิธีการสี่แบบ “ข่มสาย” ซึ่งมักจะใช้การข่มสายเมื่อเป็นเสียง
ถูกตกในห้องคู่และท้ายกลุ่มทำนองเพลงเป็นส่วนใหญ่

ความไต่หลง

ความไต่หลง หรือความน้ำเต้า จังหวัดแม่ฮ่องสอนจะเรียกแตกต่างกันไปคือ กวางปานแซง เป็นทำนอง
ร้องโดยไม่มีดนตรีเข้ามาประกอบ สามารถใช้จังหวะจี ๑ หรือ จี ๒ ก็ได้ วิธีการร้องความไต่หลงจะมีน้ำเต้า
มาวาง นักร้องจะร้องไปหลาย ๆ รอบ เมื่อเสียงแหบก็จะดื่มน้ำจากน้ำเต้าแล้วร้องต่อไปอีกโดยไม่มีกำหนด
จำนวนเที่ยว ชาวไทใหญ่จึงเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ความน้ำเต้า (ต่างคำ จางยอด, สัมภาษณ์ ๑๔ มีนาคม
๒๕๕๗) ตัวอย่างเนื้อร้องความไต่หลงดังนี้

เนื้อร้องความไต่หลง

คำร้อง	ขึ้นใหญ่ใหม่สูงไต่เฮา เขาใน จึงถอนขอ
ความหมาย	คนไต่อยู่ในอาณาจักรที่มีแผ่นดินที่เป็นอิสระ
คำร้อง	สอนอ่านหลักไต่ไน่ จึงให้ป้อหมอ
ความหมาย	การสอนให้อ่านภาษาไต่ จึงทำให้อ่านเป็น
คำร้อง	หมอถั่วพอย่อยแยม ข้อความหลักไต่ ไต่เฮาโหลหมอสู๊จักเจ
ความหมาย	ข้อความและภาษาไทใหญ่นี้ คนที่จะเรียนรู้ให้ครบถ้วนเป็นไปได้ยาก
คำร้อง	สอนอ่านกะต่อ ด้าก่ายคิ่นจ้าน้ำเฮาให้ป้อหมอ
ความหมาย	คำว่า “ไต่” ควรสะกดและอ่านให้เป็น

ลักษณะการดำเนินทำนองร้องและดนตรีของความไต่หลง พบว่าเป็นการร้องจังหวะ จี ๑ กล่าวคือแนว
ซ้ำและเป็นลักษณะจังหวะลอย การดำเนินทำนองจะร่วมระหว่างการขับร้องการทำนองดอยฮอรัน สำหรับ
การบันทึกโน้ตครั้งนี้เป็นการกำหนดห้องเพลงเพื่อให้เกิดความเข้าใจในเบื้องต้นเท่านั้นดังตัวอย่างทำนอง
ความไต่หลงต่อไปนี้

ทำนองวรรณคดี ๑

ดอยฮอรันนำ

- - - -	- - - -	- - - มี ✨	- - - มี ✨	- - รีมฟ์มี
---------	---------	------------	------------	-------------

เริ่มทำนองร้อง

คำร้อง	--ขึ้นใหญ่	--- ใหม่	--- สูง	--- ได้	- เข้า --
ทำนองร้อง	- - ล ล	- - - ล	- - - ท	- - - มี	- มี - -
ทำนองคอยอฮอร์น	ริมฝีม ริมฝีม	- - - ล	- - - ท	- - ริม	- มี - -

คำร้อง	--- เขา	- ใน --	- จึ่ง - -	- ก่อน --	- - - ขอ	- - - -
ทำนองร้อง	- - - มี	- ริม - -	- คี่ - -	- ท - -	- - - ล	- - - -
ทำนองคอยอฮอร์น	- - - -	- - - มี	- - - คี่	- - - ท	- - - -	- - - ล

คอยอฮอร์นรับ

- - - ล	- - ซลทล	- - - -	- - - มี	ริมฝีม ริมฝีม	- - ริม	- - ล ท	- - ริม
---------	----------	---------	----------	---------------	---------	---------	---------

- ริม	- - - ริม	- คี่ ท ล	- - ท ริม	- - - ท	- - คี่ ท	- คี่ ท ล	- - - -
-------	-----------	-----------	-----------	---------	-----------	-----------	---------

ทำนองวรรคที่ ๒

คำร้อง	--- สอน	--- อ่าน	--- หลีก	--- ไต	--- ไน
ทำนองร้อง	- - - คี่	- - - ท	- - - ริม	- - - มี	- - - มี
ทำนองคอยอฮอร์น	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - ริม	- - - มี

คำร้อง	--- จึ่ง	- ให้- ป้อ	--- หมอ	- - - -	- - - -
ทำนองร้อง	- - - คี่	- ริม - ท	- - - ล	- - - -	- - - -
ทำนองคอยอฮอร์น	- - - -	- - ริม	- - - ล	- - - -	- - ซลทล

คอยอฮอร์นรับ

- - - ริม	- - - มี	- - ริม ✨	- - คี่ ท	- - - ริม	- - - มี
-----------	----------	-----------	-----------	-----------	----------

- ริม	- - - ริม	- คี่ ท ล	- - ท ริม	- - - ท	- - คี่ ท	- คี่ ท ✨	- - ซลทล
-------	-----------	-----------	-----------	---------	-----------	-----------	----------

ทำนองวรรคที่ ๓

คำร้อง	-หมอ-ล้ำด	--- พอย	-- ขอยแถม	-- ข้อความ
ทำนองร้อง	- คํ- ท	--- มํ	-- รํมํ	-- รํมํ
ทำนองค้อยฮอว์น	- - - -	--- รํ	--- มํ	--- มํ

คำร้อง	-- หลิกไต	-- ไม้เฮา	-- โหลหมอ	-- ฮู้จัก	- - - เจ	- - - -
ทำนองร้อง	- - รํคํ	- - คํ ท	- - ซล	- - ทล	- - - รํ	- - - -
ทำนองค้อยฮอว์น	-- รํมํฟํ	- - รํมํฟํ	- รํ-ท	- - - ล	- - ท รํ	- - - -

ค้อยฮอว์นรับ

- - - -	- คํ- ท	- - - รํ	- - - มํ
---------	---------	----------	----------

- - รํมํฟํ	- - รํมํฟํ	- - คํ ท	ล-ซ ฟ	- ซ-ล	- ท-รํ	- - - -	- - - -
------------	------------	----------	-------	-------	--------	---------	---------

ทำนองวรรคที่ ๔

คำร้อง	-สอน-อ่าน	- - - คะ	- - - ต่อ	- - - คะ	- ต่าง - -
ทำนองร้อง	- ท-ล	- คํ- ท	- - - ล	- - - คํ	- ล - -
ทำนองค้อยฮอว์น	- - - -	- - - ท	- - - ล	- - - -	- - - ล

คำร้อง	- คํ- จํ	- - - ล้ำด	- เฮา - -	- โหลมาพร้อม	-- กันมา	- - - เม	----
ทำนองร้อง	- คํ- ท	- - - ท	- ท - -	- ท คํ ท	- - ล ท	- - - รํ	----
ทำนองค้อยฮอว์น	- - - ล	- - - ท	- ท - -	- - - ล	----	- - ท รํ	----

ค้อยฮอว์นรับ

----	- ฟํ มํ รํ	- คํ ท ล	- - - ท	- - - รํ
------	------------	----------	---------	----------

- ฟํ มํ รํ	- - - คํ	- - - ท	- - - ล	- ซ-ล	- ท-มํ	- - - รํ	- - - -
------------	----------	---------	---------	-------	--------	----------	---------

ทำนองวรรคที่ ๕

คำร้อง	- - - เอ็ด	- - - ให้	- อันหลกไค	เก้าไช้งดาน	- จึ้น - ไต้	- - - ไป
ทำนองร้อง	- - - มี่	- - - รี่	- คํ ท ท	ล ท ล ล	- ซ - ล	- - ฟม
ทำนองค้อยฮอว์น	- - - -	- - - ท	- - ลทล	- - - ล	- - ท ล	- - - -

คำร้อง	- มีน - -	--จึ้นแลง	--- ตา
ทำนองร้อง	- ซ - -	- - ซ ฟ	- - - ม
ทำนองค้อยฮอว์น	- - - ซ	- - - ฟ	- - - ม

คำร้อง	- มีน - -	--จึ้นแลง	--- ตา
ทำนองร้อง	- ซ - -	- - ซ ฟ	- - - ม
ทำนองค้อยฮอว์น	- - - ซ	- - - ฟ	- - - ม

คำร้อง	- - -หนอ	- - - เจ้า	- - - -	- - - นอ
ทำนองร้อง	- - - ม	- - - ฟ	- - - -	- - - มร
ทำนองค้อยฮอว์น	- - - -	- - - ฟ	- - - ม	- - - ร

ค้อยฮอว์นรับ

- - - -	- - - คํ	- - - ท	- - - ล	- - - ซ	- - - ฟม
---------	----------	---------	---------	---------	----------

ฟ - ซลท	- ซ - ล	ซฟ - ม
---------	---------	--------

ฟ - ซลท	- ซ - ล	ซฟ - ม
---------	---------	--------

- - - ฟ	- - - มร	- - - -	- - - รี่	- - - รี่	- - - -
---------	----------	---------	-----------	-----------	---------

ทำนองความไต่หลงจากตัวอย่างทำนอง ๕ วรรคพบลักษณะเฉพาะดังนี้

ประการแรก พบการใช้เสียงที่นำมาเรียงร้อยมีมากกว่า ๑ ช่วงเสียง โดยมีเสียงที่ใช้ทั้งสิ้น ๑๐ เสียง ดังนี้

เร มี ฟา ซอล ลา ที โดสูง เรสูง มีสูง ฟาสูง

จากการใช้เสียงดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า คนตรีจำใดหรือทำนองดอยยอฮอร์นั้น มีการใช้เสียงครบ ทั้ง ๑๐ เสียง นับได้ว่าเป็นคนตรีที่มีความลุ่มลึกอีกศาสตร์หนึ่ง

ประการที่ ๒ ลักษณะการสืบล่องของดอยยอฮอร์จะสืบท่องไปตามทำนองร้องโดยเน้นการสืตรง ๆ ไม่ใส่ทำนองให้มีพยางค์ถี่มากกว่าทำนองร้องลักษณะดังกล่าวปรากฏทุกวรรคทำนองเพลง

ประการที่ ๓ ลักษณะการดำเนินทำนองร้องความไต่หลงมักมีการร้อง “ลักจังหวะ” ระหว่างช่วงกลาง วรรคเป็นส่วนใหญ่ ดังปรากฏในทำนองวรรคที่ ๑ วรรคที่ ๔ และวรรคที่ ๕

ทำนองวรรคที่ ๑

--ขึ้นใหญ่	--- ใหม่	--- สูง	--- ไต่	- เฮ้า --
- - ล ล	- - - ล	- - -ท	- - - มั	- มั- -

--- เขา	- ใน --	- ึ่ง --	- กอน --	- - - ขอ	- - - -
- - - มั	- รื - -	- คั - -	- ท - -	- - - ล	- - - -

ทำนองวรรคที่ ๔

-สอน-อ่าน	- - - คะ	- - - ต่อ	- - - คะ	- ต่าง --
- ท - ล	- - - ท	- - - ล	- - - คั	- ล - -

- คื - จำ	- - - ล้าด	- เฮ้า --	- โหลมาพร้อม	-- กันมา	- - - เม	- - - -
- คั - ท	- - - ท	- ท - -	- ท คั ท	- - ล ท	- - - รื	- - - -

ทำนองวรรคที่ ๕

- มิน - -	--จีนแดง	--- ตา
- ซ - -	- - ล ท	- - - ฟ

- มิน - -	--จีนแดง	--- ตา
- ซ - -	- - ล ท	- - - ฟ

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่าทำนองที่มีการ “ลักจังหวะ” ปรากฏทั้งระหว่างวรรคเพลงและต้นวรรคเพลง โดยเฉพาะทำนองวรรคที่ ๕ ซึ่งเป็นต้นวรรคเพลงจะเป็นการซ้ำทำนอง ๒ ครั้ง

ประการที่ ๔ ทำนองที่เป็นค้อยอฮอร์นสืรับกับร้อง จะไม่เน้นว่าต้องตรงตามทำนองร้อง แต่เป็นการรับแสดงโครงสร้างของทำนองเท่านั้น สำหรับทำนองวรรคที่ ๒ แสดงให้ปรากฏอัตราส่วนทำนองร้องมีเนื้อหาน้อยกว่าทำนองดนตรี เป็นต้น ลักษณะดังกล่าวเป็นไปในลักษณะที่ใกล้เคียงกับเพลงจีนใหญ่ใหม่สูงเมืองไต้ ที่มีการรับทำนองดนตรีโดยทำนองแตกต่างไปจากทำนองร้องบ้าง นอกจากนี้ ทำนองรับยังมีลักษณะการซ้ำทำนองเดียวกัน ปรากฏในทำนองรับของทำนองค้อยอฮอร์นวรรคที่ ๑ และวรรคที่ ๒ และปรากฏทำนองคล้าย ๆ กันในทำนองดนตรีรับวรรคที่ ๓

ประการที่ ๕ ทำนองทางร้องพบว่าการรวบคำเป็น “๒ พยางค์ชิด” ดังปรากฏในทำนองร้องกวมไต้ หลงวรรคที่ ๑

ทำนองวรรคที่ ๓

-หมอ-ล้าด	- - - พอย	- - ขอยแซม	- - ซื่อความ
- คื - ท	- - - มี่	- - รีมี่	- - รีมี่

- - หลิกไต้	- - ไนเฮา	- - โหลหมอ	- - ฮู้จัก	- - - เจ	- - - -
- - ริด	- - คื ท	- - ซ ล	- - ท ล	- - - รั	- - - -

ประการที่ ๖ จากการศึกษาพบว่า หากเป็นทำนองวรรคสุดท้าย ในที่นี้หมายถึงทำนองวรรคที่ ๕ จะปรากฏลักษณะการร้องแบบรวบคำ และมีการซ้ำทำนองท้ายก่อนลงจบ โดยเป็นลักษณะเดียวกันทั้งทำนองร้องและทำนองรับของต๋อยฮอฮอร์น

ทำนองวรรคที่ ๕

- - - เฮ็ด	- - - ให้	- อันหลิกไต	เก้าไฮซังตาน	- ขึ้น - ไต่	- - - ไป
- - - มี่	- - - รั	- คั ท ท	ล ท ล ล	- ซ - ล	- - - ่ม

กลวิธีพิเศษการสืต๋อยฮอฮอร์นของควมไตหลงปรากฏ “การสีย่มสาย” ซึ่งมักจะทำที่เสียงสูงได้แก่ “เสียงมีสูง” โดยปรากฏกลวิธีพิเศษนี้ตั้งแต่เริ่มต้นของทำนองที่เป็นทำนองนำการขับร้อง หลังจากนั้นปรากฏ “การสียี่นัว” ซึ่งมีการนำมาใช้ต่อจากการสีย่มสาย การขยี่นัวยังมีปรากฏในท้ายกลุ่มทำนองเพลงด้วย ได้แก่ ท้ายกลุ่มทำนองที่ ๒ ของทำนองวรรคที่ ๒ นอกจากนี้ยังปรากฏ “การสีย่ลื้อนไหลนัวหรือการสีย่รูดนัว” โดยกลวิธีพิเศษนี้จะใช้กับทำนองที่เป็นพยางค์เสียงเดียวใน ๑ ห้องโน้ตเพลงรูปแบบเดียวกันกับเพลงขึ้นใหญ่ใหม่สูงเมืองไต

จากการศึกษาการสืต๋อยฮอฮอร์นกับการร้องควมไตหลง ปรากฏวิธีการสืต๋อยฮอฮอร์นเมื่อสืควบคู่กับการขับร้องจะมีการสืห่างจากร้องมาก โดยเป็นการสียื่นเสียงหลัก ๆ ของโครงการสร้างกลุ่มทำนองนั้น ๆ และมีปรากฏ “การร้องลักจ้งหะ ต๋อยฮอฮอร์นสืตักจ้งหะ” ซึ่งปรากฏในทำนองวรรคที่ ๑ และการสีย่วงท้ายของการบรรเลง (ทำนองกลุ่มสุดท้าย) ต๋อยฮอฮอร์นจะใช้วิธีการ “สีย่เสียงตรง” โดยไม่มีการใช้กลวิธีพิเศษใดมาช่วยตกแต่งทำนอง ทั้งนี้จะเป็นการเน้นทำนองเพลงให้มีความชัดเจนก่อนจบการบรรเลง

ควมล่องคง

เนื้อร้องควมล่องคง

คำร้องวรรคที่ ๑	จงว่า เมืองไต เก้าไฮไนมีก้ามี่ขัน
ความหมาย	ก็เพราะว่าเมืองไตมีคุณค่า
คำร้อง (ต่อ)	ไฟไล่ด้วยหัน มันม่วน สา ปย่อ
	(ปย่อ ภาษาพม่า อ่านว่าบีโย แปลว่า สนุกสนาน)
ความหมาย	ใครได้เห็นก็มีความสุข
คำร้องวรรคที่ ๒	จอมหนั่ง ผีผ่านหว่านสอง ก็นอดื้อใน

ความหมาย	ตามที่ศิลปินได้สร้างไว้ คนเหมือนมนุษย์สร้างไว้
คำร้อง (ต่อ)	จึงโคงก้างเหมียปอ มีแท่งลำไม้สักไม้ดิ่ง
ความหมาย	ที่สร้างไว้บนพื้นดินมีไม้สัก ไม้ดิ่งอีก
คำร้อง (ต่อ)	แล่มถึง กยะ เหลือตอน (คำว่า กยะ อ่านว่า เกียะ)
ความหมาย	เป็นสิ่งที่ดีมาก ๆ
คำร้องวรรคที่ ๓	มีแจ่มค่าเงิน ดิ้นเหลือ กว่าตุกยอม
ความหมาย	อีกทั้งมีทองคำ มีเงิน มีทุกหย่อมหญ้า
คำร้อง (ต่อ)	ซอมแม่นต่าง หม้อเงินหม้อคำ ก็ดำไว้มีหนอยุ่นอ
ความหมาย	หม้อเงิน หม้อทองคำ ที่วางไว้ก็มีอยู่มากมาย
คำร้องวรรคที่ ๔	ในแห่น์ ทุ่งหล่น จ้ากเฮาลูกโต เกาไฮไน
ความหมาย	ในพื้นแผ่นดินของคนได้นั้น
คำร้อง (ต่อ)	มันหือห่อน ขาก มื่อ มื่อ เป็นดีไฟก็โถมมีดเชอหน้า
ความหมาย	ไม่มีความตกยาก มีแน่ มีกะ เป็นที่ใคร ๆ ก็ชอบมาอยู่อาศัย

ลักษณะการดำเนินทำนองร้องและดนตรีของเพลงกลอง พบว่าเป็นลักษณะเดียวกับความไต่หลง โดยเป็นการร้องและบรรเลงแนวซ้ำ ลักษณะจังหวะลอย เป็นการดำเนินทำนองร่วมระหว่างการขับร้องการทำนองดอยฮอว์น สำหรับการบันทึกโน้ตครั้งนี้เป็นการกำหนดห้องเพลงเพื่อให้เกิดความเข้าใจในเบื้องต้นเท่านั้นดังรายละเอียดต่อไปนี้

ทำนองวรรคที่ ๑

ดนตรีนำ

- - - -	- - - ริ 	- - - -	- - - มี่	- - ^{มี} รึ ^{มี} มี	- - ^{มี} รึ ^{มี} มี	- - - มี่	- - - -
---------	--	---------	-----------	---------------------------------------	---------------------------------------	-----------	---------

- - ^{มี} รึ ^{มี} มี	- - ^{มี} รึ ^{มี} มี	- - - -	- - - มี่
---------------------------------------	---------------------------------------	---------	-----------

คำร้อง	- - - -	- - จอว่า	- - - เมือง	- ไต - -	- แก้ว - ไฮ	- ไน - มี
ทำนองร้อง	- - - -	- - ริ มี	- - - มี	- มี - -	- ริ - มี	- ริ - ริ
ทำนองดอยฮอว์น	มีมีมีมีมีมีมี	- - - มี	- - - -	- - - -	- - - -	- - - มี

คำร้อง	----	- ก้า - มี	- จัน --	- ไผ - ไล่	-ตวย -หัน
ทำนองร้อง	----	- ท - ท	- ล - -	- ล - ท	- ล - ล
ทำนองค้อยฮอว์น	- - - -	- - - ท	- - คืทล	- - - ท	- - - ล

คำร้อง	- มัน --	-ม่วน- ส่า	- - ปยอ	----	----
ทำนองร้อง	- ืทล--	- ล - ล	- - ซซ	----	----
ทำนองค้อยฮอว์น	- - คืทล	- - - ล	- - - ซ	----	----

ค้อยฮอว์นรับ

- - - -	- - - ท	รืมฟืมรืมฟืม	- - - ืมี	----	รืมฟืมรืมฟืม	- - - ื	- - - คื
- - - ท	- - คืทล	- - ืคืท	- - คืทล	- - - ท	- - - ืซ	----	----

ทำนองวรรณคดี ๒

คำร้อง	-จอม-หนั้ง	-- ผี ผ่าน	--- หว่าน	---ฮอง
ทำนองร้อง	- มี่ - ท	-- มี่ ท	- - - ท	- - - มี่
ทำนองค้อยฮอว์น	- - - -	- - - ท	- - - -	- - - มี่

คำร้อง	- - ก็นอ	- คื - ใน	- จึง - โคง	--- ก้าง	-เหมีย-ปอ
ทำนองร้อง	- - ท มี่	- ื - มี่	- ล - ล	---ล	- ซ-ซ
ทำนองค้อยฮอว์น	- - รืมฟืม	- - รืมฟืม	- - - ท	- - - ล	- - - ซ

คำร้อง	- - - มี	- แท่งล้าไม้	- - - สัก	- - ไม้ตึง
ทำนองร้อง	- - - มี่	- ื ื มี่	- - - มี่	- - ื คื
ทำนองค้อยฮอว์น	- - - ื	- - - -	- - - -	- - - ื

คำร้อง	--- แล่่ม	-กยะ-เหลือ	--- ตอน	----
ทำนองร้อง	- - - ท	- "ล - ท	- - - ี่ม	----
ทำนองคอกซอรัน	- - - ท	- - - ี่	- - - ี่ 	- - - -

คอกซอรันรับ

- - - -	ี่ม ี่ม ี่ม ี่ม	- - - ี่	- - ี่คืท	- - คืทล	- - - ท	- - - ล
---------	-----------------	----------	-----------	----------	---------	---------

- - - ซ	- - - ท	ี่ม ี่ม ี่ม ี่ม	- - - ี่
---------	---------	-----------------	--

ทำนองวรรคที่ ๓

คำร้อง	- - - -	- - - ี่	--- เ้ม	-- คำเงิน
ทำนองร้อง	- - - -	-- ี่	- - - ท	- - ี่ ี่
ทำนองคอกซอรัน	- - - -	-- ี่	-- ี่ ี่	- - - ี่

คำร้อง	--ตื่นเหลือ	- - - กว่า	- - - ตุก	- ขอม - -
ทำนองร้อง	- - ี่ ี่	-- - ล	- - - ี่	- ี่ - -
ทำนองคอกซอรัน	- - - ท	- - - ล	- - ท ี่	- - - -

คำร้อง	--ขอมแมน	- ต่าง - -	--หม้อเงิน	-หม้อ-คำ
ทำนองร้อง	- - ี่ ท	- ล - -	-- ล ท	- ล - ท
ทำนองคอกซอรัน	- - - -	- - - ท	- - - ล	- - - ท

คำร้อง	- ี่ - ต่ำ	--- ไว้	--- หน้า	--อยู่น่อ
ทำนองร้อง	- ล - ท	- - ล ซ	--- ล	- - ล ล
ทำนองคอกซอรัน	- - - -	- - - ท	ลทลท ลทลท	- - ท ล

(ไม่มีคนตรีรับ บรรเลงต่อทำนองวรรคที่ ๔ ทันที)

ทำนองวรรคที่ ๔

คำร้อง	- - - -	- - - -	-ใน-แห่น	-ทุ้ง-หล่น
ทำนองร้อง	- - - -	- - - -	- ล - ซ	- ล - ล
ทำนองค้อยฮอว์น	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล

คำร้อง	-- จักเฮา	- ลูก - ไต	-- แก้วไฮ	--- ไน
ทำนองร้อง	- ล - ซ	- ล - ท	- - ล ท	- - - ล
ทำนองค้อยฮอว์น	- - - -	- - ซ ล ท	- - - ท	- - - ล

คำร้อง	- มั่น- หือ	-ห่อน-ซาก	- - มีออ	- - มีออ
ทำนองร้อง	- ล - ท	- ล - ล	-- ล ซ	-- ล ซ
ทำนองค้อยฮอว์น	- - - ล	- - ลทล	- - - ทล	- - - ทล

คำร้อง	- - เป็นดี	- ไผ - กี่	-โจอม -มีด	- - - เซ่อ	- - - นา
ทำนองร้อง	- - ซ ล	- ซ - ซ	-ซ - ล	- - - ซ	- - - ม
ทำนองค้อยฮอว์น	- - - -	- - - -	- - - ซ	- - - ลซ	- - - ม ✨

- มั่น - หือ	-ห่อน-ซาก	- - มีออ	- - มีออ
- ล - ท	- ล - ล	-- ล ซ	-- ล ซ

- - เป็นดี	- ไผ - กี่	- โจอม -มีด	- - - เซ่อ	- - - นา
- - ซ ล	- ซ - ซ	-ซ - ล	- - - ซ	- - - ม

ค้อยฮอว์นรับ

- - - -	- - - ท	- - - ล	- ล ท ล	- - - ล	- ล ท ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - ซ	- ล ท ล	- - - ซ	- - - ฟ	- - - ม	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------

จากทำนองความล่องคง พบลักษณะเฉพาะดังนี้

ประการแรก เรื่องของเสียงที่นำมาดำเนินทำนองพบว่ามีการใช้เสียงเรียงกัน ๘ เสียง โดยแสดงลักษณะการใช้ ๗ เสียงครบ เช่นเดียวกับความไต่หลงโดยมีเสียงเรียงกันดังนี้

มี ฟา ซอล ลา ที โดสูง เรสูง มีสูง

อาจกล่าวได้ว่า ความล่องคงเป็นทำนองที่ใช้เสียงสูงเป็นหลัก โดยทำนองร้องใช้เสียง “เรสูง” “มีสูง” เป็นส่วนใหญ่ในการดำเนินทำนองร้อง และกลุ่มเสียงที่ใช้ร้องลงมาก็คือเสียง ซอล ลา ที สำหรับเสียงที่ใช้ต่ำลงมานั้น เป็นทำนองรับของตอยอฮอร์น ซึ่งปรากฏเป็นส่วนใหญ่ ณ ทำนองลงจบวรรคที่ ๔ เท่านั้น

ประการที่ ๒ พบลักษณะการเลือกใช้เสียงของทำนองทั้ง ๔ วรรคมีการจัดน้ำหนักเสียงที่นำมาเรียงร้อยเป็นทำนองเพลงมีความสัมพันธ์กันต่อเนื่องมาจากเสียงสูงลงมาจากเสียงต่ำโดยจะแสดงภาพรวมการใช้เสียงดังนี้

ทำนองวรรคที่ ๑ มีการใช้กลุ่มเสียงสูง ได้แก่ เสียงเรสูง มีสูง จำนวน ๑ กลุ่มทำนองและมีการใช้กลุ่มเสียงกลาง ได้แก่ เสียงซอล ลา ทีอีกจำนวน ๑ กลุ่มทำนองเรียงร้อยติดต่อกัน

ทำนองวรรคที่ ๒ มีการผสมระหว่างเสียงเสียง ได้แก่ เสียงมีสูง เรสูง กับกลุ่มเสียงกลาง ได้แก่ เสียงซอล ลา ที โดยใช้ “เสียงที” เป็นส่วนใหญ่ในการดำเนินทำนอง

ทำนองวรรคที่ ๓ มีการผสมระหว่างเสียงสูงได้แก่ เสียงมีสูง เรสูง กับกลุ่มเสียงกลาง ได้แก่ เสียงซอล ลา ที โดยใช้ “เสียงลา” เป็นส่วนใหญ่ในการดำเนินทำนองมุ่งสู่ “เสียงซอล”

ทำนองวรรคที่ ๔ มีการดำเนินทำนองร้องอย่างทำนองวรรคที่ ๑ แต่ทำนองตอยอฮอร์นมีการดำเนินทำนองมุ่งสูง “เสียงมี” เป็นเสียงลูกตกของเพลง

จะเห็นได้ว่า การดำเนินทำนองมีการสร้างความสัมพันธ์ของเสียงจากเสียงสูงลงมาสู่เสียงทางต่ำ โดยมีการวางน้ำหนักของทำนองในแต่ละวรรคได้อย่างลงตัว ทำให้ทำนองความล่องคงมีความไพเราะ และเป็นทำนองที่ฟังแล้วเป็นที่นิยมของทั้งนักดนตรีและผู้ชมผู้ฟัง

ประการที่ ๓ การดำเนินทำนองร้องจะเป็นการร้องตรงจังหวะเกือบทั้งหมด โดยพบลักษณะการ “ลักรั้ว” เป็นส่วนน้อยมาก การลักรั้วปรากฏ ๔ ตำแหน่ง ดังนี้

ทำนองวรรคที่ ๑

---	- - จอว่า	- - - เมือง	- ไต - -	- แก้ว - ไฮ	- ไน - มี
---	- - รี่ มี	- - - มี	- มี - -	- รี่ - มี	- รี่ - รี่

- มั่น --	- ม่วน - ส่า	- - ปยอ	----	----
- ทัฬห--	- ล - ล	- - ซซ	----	----

ทำนองวรรคที่ ๓

- - - -	- - - มี	--- เจ้ม	-- คำเงิน	-- คิ่นเหลือ	- - - กว่า	- - - ตุก	- - - ยอม - -
- - - -	-- - มี่	- - - ท	- - รี่ มี่	- - มี่ รี่	-- - ล	- - - รี่	- รี่ - -

-- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
-- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -

จากการศึกษาความล่องคอง อาจกล่าวได้ว่า พบลักษณะที่โดดเด่นคือ การใช้เสียงมากกว่า ๑ ช่วงเสียง การเรียงน้ำหนักของการใช้กลุ่มเสียงของทำนองทูลวรรคเพลงจากเสียงสูงลงมาทางเสียงต่ำและการร้องและดำเนินทำนองแบบลงจังหวะหนัก ไม่เน้นการลากจังหวะ

สำหรับกลวิธีพิเศษการสืบทอดของล่องคอง ปรากฏรายละเอียดอยู่เป็นจำนวนมาก โดยทำนองวรรคที่ ๑ ขึ้นต้นด้วย “เสียงเรสูง” จะเป็นการสืบทอดสายด้วยการกดสายเสียงแรกด้วยนิ้วชี้ แล้วใช้นิ้วกลางพรมนิ้วก่อนที่จะมีการ “ขยี้” และทำนองเดียวกันในห้องเพลงที่ ๓ ปรากฏการสืบทอดเสียง “มีสูง” หลังจากนั้นเป็นการ “พรมนิ้ว” แล้วตามด้วย “การขยี้” ก่อนที่จะขึ้นต้นทำนองการร้องเพลง

ลักษณะเฉพาะที่ปรากฏอีกประการหนึ่งคือการสืบทอดของล่องคอง ทำนองดอของล่องคองมักจะสืด้วย “การขยี้” ก่อนที่จะทำการสืเสียงหลักด้วยการ “ขยี้” เป็นส่วนใหญ่ในทำนองรับของดอของล่องคองวรรคที่ ๑ ปรากฏการขยี้ ๒ ตำแหน่ง ได้แก่ ทำนองบรรทัดแรกห้องเพลงที่ ๓ และ ๖ เป็นต้น นอกจากนี้ยังปรากฏการสื “ขยี้” ก่อนที่จะสืรูปแบบ “การสืเลื่อนไหลนิ้วหรือการสืรูคนิ้ว” ปรากฏในทำนองวรรคที่ ๒ บรรทัดที่ ๒ ห้องเพลงที่ ๑-๒ และปรากฏที่ทำนองรับของวรรคที่ ๒ ด้วย

ลักษณะเฉพาะอีกประการหนึ่งที่ปรากฏในการศึกษาเพลงความล่องคอง ได้แก่ เสียงของทำนองร้องกับเสียงลูกตกของดอของล่องคองใช้เสียงแตกต่างกัน พบได้จากทำนองวรรคที่ ๔ ช่วงของคำร้องที่ว่า “มีอ มีอ” ปรากฏว่าเสียงลูกตกทำนองร้องตกที่ “เสียงซอล” แต่ทำนองดอของล่องคองขึ้นเสียงลูกตก “เสียงลา”

ช่วงจบท้ายเพลง การสืดอของล่องคองยังปรากฏ “การสืเสียงตรง” ไม่ใช้กลวิธีพิเศษใดมาตกแต่งทำนอง เช่นเดียวกับทำนองความใดหลง

ความปายเมือง

เนื้อร้องความปายเมือง

คำร้อง	จงว่า กำโน้ข้าเต้ สองหูตองหลู ยินจามความเฮา
ความหมาย	อ้อฟังตอนนี้ ข้าจะใช้สองหูของท่านลองฟังดู
คำร้อง	ดักเตकिनอัน ลาดเหนเคือไตเก้าไฮอย่าจ้งหน้อย มีฮ้างมีหอ
ความหมาย	จะบอกให้ เมืองไคนี้มีห้าง มีหอ เราเป็นไคที่มีห้างมีหอ
คำร้อง	ไฟกี้ไหล ก็หมอ แล้ดำ แก่กินมุ้งตวยตะ อวยน่อเฮาถูกไตเก้าไฮ อย่าป็นหุบป็นยอม
ความหมาย	ใคร ๆ ก็หันกลับมาดูชาติเก่า ๆ อย่าให้มีความล้าหลัง
คำร้อง	อ้าวา เจ้มเล็กเจ้มใหญ่ ไฟไฟเสอว่าว โจ้ก้าเฮาโหล่หมอไว้นเฮ็ดจอม
ความหมาย	ไม่ว่าคนเล็กคนใหญ่ เราก็ต้องคิดและทำตาม
คำร้อง	ฮอมโฮ่มกันฮ้างแฮน แคนลายหลิกไตไวจ่าง ๆ เฮาอย่าเป็ลัมซุมเป็นเมื่อไหลหลิไล่คักใจเข้า
ความหมาย	เตรียมเกี่ยวกับเรื่องเจิง เรื่องภาษาให้กับคนแก่ อย่ายอมแพ้ชาติอื่น เราต้องมีความพยายาม
คำร้อง	ตวยลู้ ฐานะ น้ำหลินหินผา เมืองไตเก้าไฮ สามสิบสามหอ กะตอนันขอ เกือไตเก้าไฮ จั้งดั่งเส้ง เออนอ เฮาโหล่หมอ ไว้นกินเอา
ความหมาย	น้ำดินหินผาเมืองไคที่มีทั้งสามสิบสามหอ เครือไตต้องคิดที่จะฟื้นฟูประวัติศาสตร์ให้กลับคืนมา
คำร้อง	เก้าก็เป็ลลูกไต เออไมก็เป็ลลูกไต เก้าไฮกูก็อูโกน โม้เมให้คึดก๊าบ กุงจากโกอ่อนปอยโฮ่มกันกุม
ความหมาย	เธอก็เป็ลลูกไต ฉันก็เป็ลลูกไต ทุกคนควรทำการพัฒนา ให้ทันยุคทันสมัย ช่วยกันกอบกู้
คำร้อง	ไนจั้ง อย่าว่าไตโหลงไตอ่อน อย่าส่อนไตเก้าไคใหม่ ใจไฟ้เหน่นหน้า กวยก่งไนจั้ง ปอวาไคกว่าวงไหนักไคไน้กูก็อ อย่าซ้อฮ่อนไอน
ความหมาย	อย่าแบ่งแยกว่าไตหลวง ไคน้อย อย่าคิดว่าเป็นไตเก้าไคใหม่ ถ้าเป็นไคก็คือไต เราอย่ายอมและคิดที่จะแบ่งแยก เราต้องคิดเสียใหม่
คำร้อง	เฮาอย่าป้องเทิง เมืองจิงไตเกาไฮไน ไฟกี้ไหลก็ป้อว่าเป็นลูกไตก็เป็ลซ่มควาย

แปดเปกว่า อันไ่เฮา โหล่หมอโมนเมกมันไผหนอข้า ...

ความหมาย อย่าทำการต่าง ๆ ชักช้า ถ้าเป็นลูกไ้ก็อย่าแตกแยกออกจากกัน เราควรที่จะ
สามัคคีกัน

ทำนองวรรคที่ ๑

ดนตรีนำ

- - - -	- - - รี่	- - - -	- - - มี่	- - ^{มี} รี่ ^{มี}	- - ^{มี} รี่ ^{มี}	- - - มี่	- - - -
---------	-----------	---------	-----------	-------------------------------------	-------------------------------------	-----------	---------

เริ่มทำนองร้อง

คำร้อง	- จอ - - ว่า	- กำ - ไ่	- - ข้า เต	- สอง - หู
ทำนองร้อง	- มี - มี	- มี - รี่	- - รี่ รี่	- รี่ - รี่
ทำนองคอยซอร์น	- - - มี	- - ^{มี} รี่ ^{มี}	- - - -	- - - รี่

คำร้อง	- - คอง หลู	- - - ยิน	- - - จาม	- - - -
ทำนองร้อง	- - รี่ มี	- - - มี	- - - มี	- - - -
ทำนองคอยซอร์น	- - ^{มี} รี่ ^{มี}	^{มี} รี่ ^{มี} มี	- - - -	- - - มี

คอยซอร์นรับ

- - - -	- - - มี	- - ^{มี} รี่ ^{มี}	^{มี} รี่ ^{มี} รี่	- - - คี่	- - - ^{มี} รี่	- - - มี	- - - -
---------	----------	-------------------------------------	-------------------------------------	-----------	-------------------------	----------	---------

ทำนองวรรคที่ ๒

คำร้อง	- ความ - เฮา	- ตัก - เต	- - คีนอัน	ลาดเหน-
ทำนองร้อง	- มี - มี	- มี - รี่	- - รี่ รี่	- รี่ - รี่
ทำนองคอยซอร์น	- - - มี	- - - มี	- - - รี่	- - - -

คำร้อง	- - เกื่อไ้	- - เก้าไ้	- - - อย่า	- จิ้ง - หน้อย
ทำนองร้อง	- รี่ มี มี	- - รี่ รี่	- - - คี่	- ท - ล
ทำนองคอยซอร์น	- - - คี่	- - - ท	- - - ท	- - - - ล

คำร้อง	- - มี ฮ่าง	- มี - หอ	- - - -	- - - -
ทำนองร้อง	- - ท คํ	- ท - ล	- - - -	- - - ล
ทำนองค้อยฮอว์น	- - - ท	ทคํท - ล	- - - -	- - - -ล

ดนตรีรับ

- - - ริ	- - รีมฟ์ม	- - - มริ	- - - คํ	- - ลทล
----------	------------	-----------	----------	---------

- - - ท	- - ริ ม	- - รีมริ	- คํ - ท	- - ลทล
---------	----------	-----------	----------	---------

- - - ริ	- - - คํ	- - - ท	- - - ล	- - ลทล
----------	----------	---------	---------	---------

ทำนองวรรคที่ ๓

คำร้อง	- - - ไผ	- ก็ - ไหล	- - ก็หมอ	- แล้ - ต้า
ทำนองร้อง	- - - ท	- ท - ล	- - ท ม	- ม - ริ
ทำนองค้อยฮอว์น	- - - -	- - - ท	- - ริ ม	- - - ริ

คำร้อง	- - แก่กิน	- - - ม่ง	- - - ดวย	- ต๊ะ - -
ทำนองร้อง	- - ริ ม	- - - ริ	- - - ริ	- ริ - -
ทำนองค้อยฮอว์น	- - - -	- - - ม	- - รีมฟ์ม	- - รีมฟ์ม

คำร้อง	- - - อวย	- น่อ - เฮา	- ลูก - ไต	- - แก่ไฮ
ทำนองร้อง	- - - ริ	- - ริ ม	- ริ - ม	- - ริ ริ
ทำนองค้อยฮอว์น	- - - -	- - - ม	- - - -	- - - ริ

คำร้อง	---อย่า	-ป็น-หยุบ	-ป็น-ยอม	- - - -
ทำนองร้อง	- - - ล	- ท - ล	- ท - รั	- - - -
ทำนองค้อยฮอรั้น	- - - -	- - ท ล	- - - -	- - - รั

ค้อยฮอรั้นรับ

- - - -	- - - ท	- - - รั	- - - มุ	ริมฟิมริมฟิม	- - - คิ	- - - ท	- - - ล
---------	---------	----------	----------	--------------	----------	---------	---------

- - - -	- - - ท	- - - -	- - - รั
---------	---------	---------	----------

ทำนองวรรคที่ ๔

คำร้อง	-- - อ้า	- - - ว่า	- เจ้ม-เล็ก	-เจ้ม-ใหญ่
ทำนองร้อง	- - - รั	- - - รั	- รั - มุ	- รั - ท
ทำนองค้อยฮอรั้น	- - - -	- - - -	- - - -	- - - รั

คำร้อง	- - - ไพ	- - - ฝั	-เส- อ้า	-ว่า - -
ทำนองร้อง	- - - ท	- - - ล	- ล - ล	- ท - -
ทำนองค้อยฮอรั้น	- - - -	- - - ท	- - - -	- - - ล

คำร้อง	-โจก้าเฮา	-โหล่หมอโวัน	- - - เฮ็ด	- - - จอม
ทำนองร้อง	- ล ล ท	- ท ล ล	- - - ทั	- - - รั
ทำนองค้อยฮอรั้น	- - - รั	- ท - ล	- - - -	- - - รั

ค้อยฮอรั้นรับ

- - - -	- - - มุ	- - - -	- - - ล
---------	----------	---------	---------

- - - ท	- - รั มุ	- - - -	- รั - คิ	- ท-ล
---------	-----------	---------	-----------	-------

- - - - ซ	- - - - ล	- - - - ท	- - - - วั
-----------	-----------	-----------	------------

ทำนองวรรณคดีที่ ๕

คำร้อง	- สอม - -	- โสม - -	- กัน-ฮาง	- แสน - -
ทำนองร้อง	- ม - วั	- วั - คั	- ท - - ล	- ท - -
ทำนองค้อยฮอรัน	- - - -	- - - - วั	- - - - ท	- - - - ลทล

คำร้อง	- แคน-ลาย	- หลิก-ไต้	- - วัจ่าง	- - - จ่าง
ทำนองร้อง	- ท - ล	- ท - ล	- - ซฟ	- - - ม
ทำนองค้อยฮอรัน	- - - -	- - - -	- - - - ล	- - - - ทล

คำร้อง	- - - -	- เฮอย่าเป้	- ชุมเป็นเมื่อ	- - - ไหล
ทำนองร้อง	- - - -	- ฟ ม ล	- ฟ ม ล	- - - ม
ทำนองค้อยฮอรัน	- - - -	- - - - ฟ	- - - -	- - - - ม

คำร้อง	- - - -	- หลี - ไถ่	- คัด - ใจ	- - - เข้า	- - - -	- - - -
ทำนองร้อง	- - - -	- ฟ - ซ	- ฟ - ซ	- - - ฟ	- - - -	- - - - มร
ทำนองค้อยฮอรัน	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ฟ	- - - - ม	- - - - ร

ค้อยฮอรันรับ

- - - ท	- - - ล	- - - ซ	- ฟ - ม	- - - ฟ	- ม - ล	- - - ฟ	- - - ม
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - ฟ	- - - ม	- - - ฟ	- - - มร
---------	---------	---------	----------

ทำนองวรรณคดี ๖

คำร้อง	- - - -	- ตวย - ลู้	-เฮย- นวด	- เตีย - -
ทำนองร้อง	- - - -	- มี่ - มี่	- รี่ - มี่	- รี่ - -
ทำนองค้อยฮอว์น	- - - -	- - - -	- - - -	- - - มี่

คำร้อง	- ธา - นะ	- น้ำ - หลิน	- หิน - ผา
ทำนองร้อง	- รี่ - รี่	- รี่ - รี่	- คี่ - รี่
ทำนองค้อยฮอว์น	- - - -	- - - -	- - รี่มี่

คำร้อง	-- เมืองไต่	- เก้า - ไฮ	-- สามสิบ	-- สามห่อ
ทำนองร้อง	- - รี่ มี่	- รี่ - มี่	- รี่ - มี่	- - รี่ คี่
ทำนองค้อยฮอว์น	- - - -	- - - -	- - - -	- - - มี่

คำร้อง	-- กี่ะ ตอ	- นัน - ขอ	-- เกื่อไต่	- เก้า - ไฮ
ทำนองร้อง	- - รี่ มี่	- มี่ - มี่	- - รี่ มี่	- มี่ - มี่
ทำนองค้อยฮอว์น	- - - -	- - - ท	- - - รี่	- - - มี่

คำร้อง	- จี่ะ - ตัง	- เส็ง - เออ	-- - นอ
ทำนองร้อง	- รี่ - มี่	- รี่ - ท	- - - ล
ทำนองค้อยฮอว์น	- - - -	- - - -	- - - ท

คำร้อง	-เฮาโหลหมอ	-- ไวน์คีน	- - - เอา	- - - -
ทำนองร้อง	- ล ท ท	- - ล ท	- - - ล	- - - -
ทำนองค้อยฮอว์น	- - - -	- - - ท	- - - ล	- - - -

ค้อยฮอว์นรับ

- - - -	- - - -	- - - รี่	- - - มี่	- - - ท	- - - ล
---------	---------	-----------	-----------	---------	---------

- - - รี่	- - - มี่	- - - ท	- - - ล	- - - ท	- - - รี่	- - - ท	- - - ล
-----------	-----------	---------	---------	---------	-----------	---------	---------

ทำนองวรรณคดีที่ ๗

คำร้อง	- เก้า - -	- กี่ - เป็น	- ลูก - ไต	- เออ - ไม	- กี่ - เป็น	- ลูก - ไต
ทำนองร้อง	- รี่ - -	- คี่ - รี่	- รี่ - มี่	- รี่ - มี่	- คี่ - รี่	- รี่ - มี่
ทำนองค้อยฮอฮอร์น	- - - -	- - - -	- - - รี่	- - - -	- - - -	- - - มี่

คำร้อง	- เก้า - ไส	- ภู - ก้อ	- - - ภู	- - - โจน
ทำนองร้อง	- รี่ - มี่	- รี่ - คี่	- - - รี่	- - - มี่
ทำนองค้อยฮอฮอร์น	- - - -	- - - มี่	- - - -	- - รี่มี่

คำร้อง	- โม่ - แม่	- - ให้คิด	- ก้าบ - ทุ่ง	- จาก - โก
ทำนองร้อง	- รี่ - มี่	- - รี่ มี่	- คี่ - ท	- คี่ - ท
ทำนองค้อยฮอฮอร์น	- - รี่มี่	- - รี่มี่	- - - -	- - รี่ ท

คำร้อง	- อ่อน - ปอย	- โสม - กัน	- - - หน้า	- - - กุม
ทำนองร้อง	- คี่ - ท	- ล - ล	- - - ท	- - - รี่
ทำนองค้อยฮอฮอร์น	- - - -	- - - ล	- - - ท	- - - รี่

ดนตรีรับ

- - - -	- - - ท	- - - รี่	- - - มี่	- - - รี่	- - - ท	- - - ล
---------	---------	-----------	-----------	-----------	---------	---------

- ซ-ล	- ท - มี่	- - - รี่	- - - -
-------	-----------	-----------	---------

ทำนองวรรณคดี ๘

คำร้อง	- ใ้ - จิง	-- อย่างว่า	-ไต่ - โหลง	-ไต่ - อ่อน	--อย่างอ่อน	-ไต่-เก่า	-ไต่ -ใหม่
ทำนองร้อง	- รี้ - รี้	- รี้ - รี้	- รี้ - มี่	- รี้ - คี่	- - ท ล	- ท - ล	- ท - ล
ทำนองค้อยฮอรับ	- - - -	- - - รี้	- - - -	- - - คี่	- - - ท	- - - -	- - ลทล

คำร้อง	- ใจ - -	-ไต่-หน้าหน้า	-- กวักกัก	-ใ้ - จิง
ทำนองร้อง	- "ล - -	- ท ล ล	- - ท ล	- ท - ล
ทำนองค้อยฮอรับ	- - - -	- - - ล	- - รี้คี่	รี้ ทลล

คำร้อง	-- ปอวา	-ไต่ - กวัก	-ไต่ - ใ้	- ภู - ก้อ
ทำนองร้อง	- - คี่ ท	- ท - ล	- รี้ - ท	- รี้ - มี่
ทำนองค้อยฮอรับ	- - - -	- - - ล	- - - ท	- - รี้ มี่

คำร้อง	- อย่าง - ซ้อ	-อย่างอ่อน	- - - อย่าง	--- ป้อง	- - - เถิง
ทำนองร้อง	- รี้ - ล	- "ล - ล	- - - ล	- - - ล	- - - รี้
ทำนองค้อยฮอรับ	- - รี้ ท	- - - ล	- - - -	- - - ท	- - - รี้

ค้อยฮอรับ

- - รี้มี่	- - รี้ท	- - - -	- - - ล	- - - ท	- - - รี้
------------	----------	---------	---------	---------	-----------

- - รี้มี่	- - รี้ท	- - - -	- - - ล	- - - ท	- - - รี้
------------	----------	---------	---------	---------	-----------

ทำนองวรรณคดี ๙

คำร้อง	--- เมือง	- - - จิง	- ไต่ - แก้ว	-ไฮ - ใ้
ทำนองร้อง	- - - รี้	- - - ท	- ท - ล	- ท - ล
ทำนองค้อยฮอรับ	- - - -	- - - ท	- - - -	- - - ล

คำร้อง	--- ไผ	- กี่ - ไหล	- กี่ - ปอ	- ว่า - เป็น	- ลูก - ไค
ทำนองร้อง	- - - ล	- ท - ล	- ท - ท	- ท - ล	- ล - ท
ทำนองค้อยฮอร์น	- - - -	- - - ท	- - - -	- - - -	- - - ล

คำร้อง	- กี่ - เป้	- ชัม - ควาช	--- แป๊ะ	- เป้ - กว่า
ทำนองร้อง	- ล - ท	- ล - ท	- - - ล	- ฟ - ม
ทำนองค้อยฮอร์น	- - - ท	- - - ล	- - - ฟ	- - - ม

คำร้อง	- - - -	- อันโนเฮา	- โหล่-หมอ	- โมน์-เม	-- ญม้น	--- ไผ
ทำนองร้อง	- - - -	- ฟ ล ท	- ล - ท	- ล - ท	-- ลฟ	- - - ม
ทำนองค้อยฮอร์น	- - - -	- - - -	- - - ท	- - - ล	- - - ฟ	- - - ม

คำร้อง	- - - -	- อันโนเฮา	- โหล่-หมอ	- โมน์-เม	-- ญม้น	--- ไผ
ทำนองร้อง	- - - -	- ฟ ล ท	- ล - ท	- ล - ท	-- ลฟ	- - - ม
ทำนองค้อยฮอร์น	- - - -	- - - ฟ	- - ล	- - - ล	- - - ฟ	- - - ม

คำร้อง	- - - นอ	- - - ข้า	- - - -	- - - -	- - - -
ทำนองร้อง	- - - ฟ	- - - ุร	- - - -	- - - -	- - - -
ทำนองค้อยฮอร์น	- - - ฟ	- - - ม	- - - ฟ	- - - มร	- - - -

ค้อยฮอร์นรับ

- - - ฟ	- ล - ท	- - - ล	- - - ฟ	- - - ม
---------	---------	---------	---------	---------

- - - ฟ	- ล - ท	- - - ล	- - - ฟ	- - - ม
---------	---------	---------	---------	---------

- - - ฟ	- ม - ร	- - - ฟ	- ม - ร
---------	---------	---------	---------

จากการศึกษาทำนองความปายเมืองทั้ง ๕ วรรคพบลักษณะสำคัญ ๓ ประการ

ประการแรก พบการใช้ช่วงเสียง มีการใช้พยางค์เสียงทั้งสิ้น ๑๐ เสียง ได้แก่ เสียงเรไปถึงเสียงฟาสูง โดยเป็นการใช้เสียงครบทั้ง ๑๐ เสียง เป็นไปแนวทางเดียวกับความไต่หลง ความล่องคอง

ประการที่ ๒ พบลักษณะการดำเนินทำนองร้องและดนตรีแบบ “ลั้กจ้งหะ” และ “ตกจ้งหะ” โดยทำนองจะเป็นลักษณะ “ตกจ้งหะ” เป็นส่วนใหญ่” โดยจากทำนอง ๕ วรรค ปรากฏการลั้กจ้งหะ ๑ ตำแหน่ง ดังนี้

ทำนองวรรคที่ ๒

-ความ-เฮา	- ตัก - เต	-- คิ่นอัน	ลาดเหน--	-- เกื่อไต	-- เก้าไฮ	--- อย่า	-จ้ง- หน้อย
- มี่ - มี่	- มี่ - รั	- - รั รั	- รั - รั	- รั มี่ มี่	- - รั รั	- - - คี่	- ท-ล

ทำนองวรรคที่ ๓

--- ไผ	- กี่ - ไหล	-- กี่หมอ	- แล้ - ต้า	-- แก่คิ่น	- - - มุ่ง	--- ตวย	- ต๊ะ - -
- - - ท	- ท - ล	- - ท มี่	- มี่ - รั	- - รั มี่	- - - รั	- - - รั	- รั - -

ทำนองวรรคที่ ๔

-- - อ่า	- - - ว่า	- เจ้ม-เล็ก	-เจ้ม-ใหญ่	- - - ไผ	- - - ไผ	- เส- อ่า	- ว่า - -
- - - รั	- - - รั	- รั - มี่	- รั - ท	- - - ท	- - - ล	- ล - ล	- ท - -

ทำนองวรรคที่ ๕ (ปรากฏ ๒ ตำแหน่งได้แก่ ห้องเพลงที่ ๑ - ๒ และ ๓ - ๔)

- สอม - -	- โสม - -	- กัน-ฮาง	- แสน - -
- มี่ - รั	- รั - คี่	- ท - - ล	- ท - -

ทำนองวรรคที่ ๖

- - - -	- ตวย - ฐั	- เฮย - นวด	- เตีย - -
- - - -	- มี่ - มี่	- รั - มี่	- รั - -

ทำนองวรรคที่ ๗

- เก้า - -	- กี - เป็น	- ลูก - ไต	- เออ - ไม	- กี - เป็น	- ลูก - ไต
- ริ - -	- คี - ริ	- ริ - มี่	- ริ - มี่	- คี - ริ	- ริ - มี่

ประการที่ ๓ พบลักษณะการดำเนินทำนองร้องกับตอยอฮอร์น ไม่ได้ยึดทำนองเหมือนกันทั้งหมด เพียงแต่เป็นการสีโครงสร้างของทำนองเพลง ซึ่งเป็นลักษณะเดียวกันกับความไต่หลง ความล่องคอง

กลวิธีพิเศษการสีตอยอฮอร์นของความปายเมือง ปรากฏการสี “ขยี้้นัว” ประกอบกับ “การสีเลื่อนไหล นัวหรือการสีรูดนัว” เป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ การสีตอยอฮอร์นยังมีลักษณะการสีเฉพาะเสียงหลัก บางกลุ่มทำนองมีการสียื่นเสียงเดียวยาวนานจบกลุ่มทำนอง ทั้งนี้ น่าจะด้วยเหตุผลในการที่จะให้ทำนองร้องมีความโดดเด่น โดยทำนองตอยอฮอร์นนั้นเป็นเพียงการยื่นเสียงเพื่อเป็นการประคองการขับร้องไว้ตลอดการบรรเลงเท่านั้น และจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสีตอยอฮอร์นกับการขับร้องความไต่หลง ความล่องคอง ความปายเมือง ปรากฏการสียื่นเสียงของตอยอฮอร์นในทำนองความปายเมืองมากที่สุด

เพลงอ่องหย่าอ่องจอง

เนื้อร้องเพลงอ่องหย่าอ่องจอง

ท่อน ๑

คำร้องท่อน ๑ วรรคที่ ๑	อ่องหย่าอ่องจอง ปี่ดมองปุงก้องไต่
ความหมาย	เราทำสิ่งที่มีชัยแล้วเสียงดนตรีที่บรรเลงไปแล้ว
คำร้องท่อน ๑ วรรคที่ ๒	โยหย่าจ่าตี้ เจ้อเห่อเงินเดิน หน้อยใส่ได้
ความหมาย	เรานี้เป็นชาวไทใหญ่
คำร้องท่อน ๑ วรรคที่ ๓	ไต่โนไผหย่า ชวามม้ามันเมา
ความหมาย	ขออย่าให้ใครมาดูถูกคนไทใหญ่
คำร้องท่อน ๑ วรรคที่ ๔ (ซ้ำ)	ชวามม้ามันเมา ก้านอ

ท่อน ๒

คำร้องท่อน ๒ วรรคที่ ๑	ไต่จ่าตี้แก่นฝัก ก็กลูกแมงไหม่ หลอยประจานเสา
ความหมาย	ที่กำเนิดของเราอยู่ทวีปเอเชีย
คำร้องท่อน ๒ วรรคที่ ๒	ก็กลูกแมงไหม่เสาเมือง (ซ้ำ) คนตรีรับ ๒ ครั้ง
ความหมาย	เราเกิดมาพร้อมภูเขานในป่าหิมพานต์

คำร้องท่อน ๒ วรรคที่ ๓

ความหมาย

คำร้องท่อน ๒ วรรคที่ ๔

ความหมาย

ปึงต้องก้องไห้ ป้อต๋อยนาททอง แม่มองอึดเป็นแข็ง

เราทำดนตรีให้เป็นจังหวะเดียวกัน

เว้งก้ำยาง อะตวางไน้ อ่องหย่า

ซุดดีจิกจอม ซุดดีจิกจอม ก้านอ

เวลานี้มีการฟ้อนรำเป็นจังหวะพร้อมดนตรี

ถึงขั้นตอนสุดท้ายแล้ว ขอลาก่อน

ท่อน ๑

ร้องวรรคที่ ๑

คำร้อง	- - - -	- - - อ่อง	--- หย่า	--- อ่อง	--- จ้อง
ทำนองร้อง	- - - -	- - - ล	- - - ล	- - - ล	- - - รั
ทำนองคอยซอรับ	- - - -	- - - ล	- - - ล	- - - ล	- - - รั ✨

คำร้อง	--- ปัด	--- มอง	- - - ปึง	--- ก้อง	- - - ใด
ทำนองร้อง	- - - มั	- - - ท	- - - ล	- - - ท	- - - รั
ทำนองคอยซอรับ	- - - มั	- - - ท	- - - ล	- ซ - ล	- ท - รั ✨

คอยซอรับ

- - - -	- - - ล ✨	- - - ล	- ท - ล ✨	--- รั
---------	-----------	---------	-----------	--------

- - - มั	- รั - ท	- - - ล	- ซ - ล	- ท - รั ✨	- มั รั	- ท - รั ✨
----------	----------	---------	---------	------------	---------	------------

ร้องวรรคที่ ๒

คำร้อง	- - - -	- - - โย	--- หย่า	--- จำ	--- ดี
ทำนองร้อง	- - - -	- - - มั	- - - ล	- - - ล	- - - รั
ทำนองคอยซอรับ	- - - -	- - - มั	- - - ล	- - - ล	- - - รั

คำร้อง	- - - เจื่อ	- - - เห้อ	--- เงิน	--- เติน	--- หน้อย	--- ไล่	--- ไล่
ทำนองร้อง	- - - มี่	- - - ล	- - - คี่	- - - ท	- - - ล	- - - ท	- - - รั
ทำนองค้อยฮอรั้น	- - - มี่	- - - ล	- - - คี่	- - - ท	- - - ล	- ซ - ล	- ท - รั

ค้อยฮอรั้นรับ

- - - รั	- - - มี่	- - - ล	- - - ล	- - - รั
----------	-----------	---------	---------	----------

- - - มี่	- - - ล	- ท - คี่	- - - ท	- - - ล	- ซ - ล	- ท - รั
-----------	---------	-----------	---------	---------	---------	----------

- มี่ - ล	- ท - รั
-----------	----------

ร้องวรรคที่ ๓

คำร้อง	- - - -	--- ใต้	- - - -	--- ไน	- - - ใผ	--- อย่า
ทำนองร้อง	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - ท	- - - ฟ	- - - ม
ทำนองค้อยฮอรั้น	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - ท	- - - ฟ	- - - ม

คำร้อง	--- ชาว	--- ม้าด	- - - มั่น	--- เม
ทำนองร้อง	- - - ล	- - - ซ	- - - ฟ	- - - ม
ทำนองค้อยฮอรั้น	- - - ล	- - - ซ	- - - ฟ	- - - ม

คำร้อง	--- ชาว	--- ม้าด	- - - มั่น	--- เม	- - - ก้า	- - - นอ
ทำนองร้อง	- - - ล	- - - ซ	- - - ฟ	- - - ม	- - - ล	- - - ซ
ทำนองค้อยฮอรั้น	- - - ล	- - - ซ	- - - ฟ	- - - ม	- - - ฟ	- ม - ร

ค้อยฮอรั้นรับ

- - - คี่	- - - ท	- - - ล	- - - ท	- - - ม	- ฟ - ม
-----------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - ฟ	- ล - ท	- - - ล	- ท - ม
---------	---------	---------	---------

- - - ล	- - - ซ	- - - ฟ	- - - ม	- - - ฟ	- ม - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------

- ล - ท	- ค - รั ✨
---------	------------

ท่อน ๒

ร้องวรรคที่ ๑

คำร้อง	- - - ไต	--- จา	--- ดี	--- แก่น
ทำนองร้อง	- - - มี่	- - - ร	- - - มี่	- - - ล
ทำนองคอยอฮอร์น	- - - มี่	- - - ร	- - - มี่	- - - ล

คำร้อง	- - - ผ้าก	- - - กีก	--- ลูก	--- แมง	--- โหม่
ทำนองร้อง	- - - ท	- - - มี่	- - - รั	- - - รั	- - - ล
ทำนองคอยอฮอร์น	- - - ท	- - - มี่	- - - รั	- - - รั	- - - ล

คำร้อง	--- หลอย	- - - ประ	--- จาน	--- เสา
ทำนองร้อง	- - - ท	- - - ค่ำ	- - - ท	- - - ล
ทำนองคอยอฮอร์น	- - - ท	- - - ค่ำ	- - - ท	- - - ล

คอยอฮอร์นรับ

- - - -	- - - มี่	- - - รั	- - - มี่	- - - ล
---------	-----------	----------	-----------	---------

- - - ท	- - - มี่ ✨	- - - รั	- - - รั	- - - ล
---------	-------------	----------	----------	---------

- - - ท	- - - ค่ำ	- - - ท	- - - ล	- - - รั	- มี่ - ล
---------	-----------	---------	---------	----------	-----------

เรื่องวรรคที่ ๒

คำร้อง	- - - -	- - - กีก	- - - -	- - - ลูก
ทำนองร้อง	- - - -	- - - มี่	- - - -	- - - ค่ำ
ทำนองค้อยฮอว์น	- - - -	- - - มี่	- - - -	- - - ค่ำ

คำร้อง	- - - แมง	- - - โหม่	- - - เสา	- - - เมือง
ทำนองร้อง	- - - ท	- - - ล	- - - ท	- - - รั
ทำนองค้อยฮอว์น	- - - ท	- - - ล	- ซ - ล	- ท - รั ✨

คำร้อง	- - - กีก	- - - ลูก	- - - แมง	- - - โหม่	- - - เสา	- - - เมือง
ทำนองร้อง	- - - มี่	- - - ค่ำ	- - - ท	- - - ล	- - - ท	- - - รั
ทำนองค้อยฮอว์น	- - - มี่	- - - ค่ำ	- - - ท	- - - ล	- ซ - ล	- ท - รั ✨

ค้อยฮอว์นรับ

- - - -	- - - มี่	- - - มี่	- - - ค่ำ	- - - ท	- - - ล	- ซ - ล	- ท - รั
---------	-----------	-----------	-----------	---------	---------	---------	----------

- - - มี่	- - - ค่ำ	- - - ท	- ค่ำ ท ล	- ซ - ล	- ท - รั	- มี่ - ล	- ท - รั ✨
-----------	-----------	---------	-----------	---------	----------	-----------	------------

เรื่องวรรคที่ ๓

คำร้อง	- - - -	- - - ปู่	- - - ต่อ	- - - ก้อง	- - - ไร่
ทำนองร้อง	- - - -	- - - ล	- - - ล	- - - ท	- - - ล
ทำนองค้อยฮอว์น	- - - -	- - - ล	- - - ล	- - - ท	- - - ล

คำร้อง	- - - ปื่อ	- - - ต่อ	- - - นาก	- - - ทอง
ทำนองร้อง	- - - มี่	- - - ล	- - - ท	- - - รั
ทำนองค้อยฮอว์น	- - - -	- - - ล	- - - ล	- - - ท

คำร้อง	- - - แม่	- - - มอง	- - - อด	--- เป็น	- - - เช้ง
ทำนองร้อง	- - - ท	- - - ท	- - - ล	- - - ท	- - - รั
ทำนองค้อยฮอร์น	- - - ท	- - - ท	- - - ล	- - - ท	- - - รั

ค้อยฮอร์นรับ

- - - -	- - - ล	- - - ล	- - - ท	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------

- - - มั	- - - ล	- - - ท	- - - รั
----------	---------	---------	----------

- - - คั	- - - ท	- - - ล	- ซ - ล	- ท - รั	- - - ล	- ท - รั ✨
----------	---------	---------	---------	----------	---------	------------

ร้องวรรคที่ ๔

คำร้อง	- - - -	--- เวง	- - - -	--- ก้า	- - - ขาง	--อะตวาง
ทำนองร้อง	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - ล	- - - ท	- - - ล
ทำนองค้อยฮอร์น	- - - รั	- - - ล	- - - -	- - - ล	- - - ท	- - - ล

คำร้อง	- - - ไน	- - - ออ	- - - อ่อง	- - - หย่า
ทำนองร้อง	- - - ล	- - - ท	- - - ฟ	- - - ม
ทำนองค้อยฮอร์น	- - - ล	- - - ท	- - - ม	- ฟ - ม

คำร้อง	- - - ชุค	- - - ตั	- - - จิก	--- จอม
ทำนองร้อง	- - - ล	- - - ท	- - - ฟ	- - - ม
ทำนองค้อยฮอร์น	- - - ล	- - - ท	- - - ฟ	- - - ม

คำร้อง	- - - ชุค	- - - ตั	- - - จิก	--- จอม	- - - ก้า	- - - นอ
ทำนองร้อง	- - - ล	- - - ซ	- - - ฟ	- - - ม	- - - ฟ	- - ม ร
ทำนองค้อยฮอร์น	- - - ล	- - - ซ	- - - ฟ	- - - ม	- - - ฟ	- ม - ร

ตอยอฮอร์นรับ

- - - คํ	- - - ท	- - - ล	- - - ท	- - - ม	- ฟ - ม
----------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - ฟ	- ล - ท	- - - ม	- ฟ - ม
---------	---------	---------	---------

- - - ล	- - - ซ	- - - ม	- ฟ - ม	- - - ฟ	- ม - ร	- ล - ท	- คํ - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	----------

จากการศึกษาเพลงอ่องหย่าอ่องจองพบลักษณะสำคัญดังนี้

ประการแรก เรื่องการใช้เสียงที่นำมาเรียงร้อยเป็นทำนองเพลงปรากฏใช้เสียงทั้งสิ้น ๕ เสียง ได้แก่ เสียงเรต่ำ ไปถึงเสียงมีสูง

เร มี ฟา ซอล ลา ที โดสูง เรสูง มีสูง

ประการที่ ๒ พบลักษณะการแกมท้ายทำนองดนตรีรับทุกท่อน โดยปรากฏลูก ๓ เสียง ได้แก่ เสียงเรต่ำ เสียงลา และเสียงเรสูง การแกมท้ายทำนองจะแกมท้ายไปตามเสียงของลูกตกดังนี้

ทำนองลูกตกเสียงเร

ทำนองท้าย / - ซ - ล / - ท - ร /

ทำนองแกมต่อท้าย / - มี - ล / - ท - ร /

ทำนองลูกตกเสียงลา

ทำนองท้าย / - - - ท / - - - คํ / - - - ท / - - - ล /

ทำนองแกมต่อท้าย / - - - ท / - - - คํ / - - - ท / - - - ล / - - - ร / - มี - ล /

(ทำนองแกมท้ายเฉพาะที่ทำสัญลักษณ์ป้ายแถบสีดำ)

ทำนองลูกตกเสียงเรสูง

ทำนองท้าย / - - - ฟ / - ม - ร /

ทำนองแกมต่อท้าย / - ล - ท / - คํ - ร /

ประการที่ ๓ พบลักษณะการดำเนินทำนองเพลงไปตรง ๆ ตามจังหวะของเพลงและตามคำร้องและเสียงร้อง ไม่ดำเนินทำนองตอยอฮอร์นเพิ่มมาจากทำนองร้อง

สำหรับการสืตอยอฮอร์นกับการร้องเพลงอ่องหย่าอ่องจองไม่ปรากฏการใช้กลวิธีพิเศษเป็นจำนวนมาก พบเพียงการสื “ขย่มสาย” ณ เสียงที่เป็นเสียงท้ายกลุ่มทำนอง โดยส่วนใหญ่เป็นการสืเสียงตรง ไปตามทำนองร้องและเสียงร้อง

๓.๕ บทสรุปและข้อเสนอแนะ

๓.๕.๑ บทสรุป

การศึกษาวัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ประเภทกลองกันยาว กลองมอชิง และเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายในรัฐชาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพ ลักษณะเสียง ระเบียบวิธีการบรรเลง กลวิธีการบรรเลง กลวิธีพิเศษรวบรวมทำนองกลองและทำนองเพลงที่นำมาบรรเลงด้วยของกลองกันยาว กลองมอชิง และเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายของชาวไทใหญ่ในเมืองสืปอ รัฐชานผลการศึกษาพบดังนี้

การตีกลองกันยาวแบบ “ตีเข้าปอย” หรือการตีแห่เข้าไปในงานบุญ ปรากฏลักษณะที่โดดเด่นอยู่ ๓ ลักษณะ คือ ลักษณะแรก การขึ้นต้นมีทั้งการเริ่มด้วยมองก่อนและการตีกลองกันยาวเข้ามาเลย โดยส่วนใหญ่จะเริ่มต้นด้วยเสียงมองก่อนจะเป็นการตีตามมาด้วยกลองกันยาวและฉาบใหญ่ โดยกลองกันยาวจะเริ่มต้นด้วยการกำมือตีลงบนหน้ากลองหรือที่เรียกกันว่า “การตีลงสัน” ลักษณะที่ ๒ ปรากฏการตีหลักจังหวะกลองกันยาวกับมอง โดยลักษณะกระสวนทำนองเมื่อรวมกับเสียงมองได้แก่ /---ปุง/-ปุง-มั่ง/ ส่วนอีกกระสวนหนึ่ง เมื่อมีการตีรวมกับเสียงมองจะปรากฏเป็นเสียง /---เป็ง/---มั่ง/---เป็ง/---มั่ง/ ลักษณะที่ ๓ ปรากฏลักษณะการตีกลองกันยาวประกอบการแห่มัดตีด้วยเสียงเป็ง หรือการตีเปิดมือให้เกิดเสียงดังเป็นส่วนใหญ่ และยังปรากฏลักษณะทำนองกลองกันยาวมีปรากฏหลากหลาย มีทั้งการตีพยางค์เสียงห่า การตีพยางค์เสียงซิด การตีผสมผสานระหว่างเสียงซิดกับเสียงห่า และการตีแบบกระตุก ๒ พยางค์เสียง สำหรับการตีฉาบใหญ่พบว่า การตีถี่หรือห่าขึ้นอยู่กับการกระสวนของกลองกันยาว หากกลองกันยาวตีมือที่เป็นพยางค์ถี่ ฉาบใหญ่ก็จะตีรัวไปตามมือของคนตีกลอง

การตีกลองกันยาวประกอบการฟ้อนนก ส่วนใหญ่เป็นการตีเสียงเป็งหรือเสียงดัง ส่วนการตีเสียงปิดได้แก่ เสียงปั๊ป มีปรากฏบ้างแต่เป็นส่วนน้อย

การตีกลองกันยาวประกอบการฟ้อนโต พบลักษณะการทอนทำนองกลอง มักมีการตีปิด ซึ่งเป็นลักษณะการตีกดเสียงได้แก่ เสียงปั๊ป และปรากฏการตีเปิดเสียง ได้แก่ การตีเสียงเป็ง หรือเสียงดังด้วย

การตีกลองกันยาวประกอบการรำกำป็นกลอง ปรากฏการตีกลองกันยาวแบบการชอยพยางค์ถี่ มีการทอนกระสวนทำนองกลอง

ปัจจุบันนักดนตรีดอยฮอร่นคนสำคัญของเมืองสืปอมืออยู่ ๔ ท่าน ได้แก่ ครูต่างเอ คณะหมอกหอมสูง ครูต่างจิ่ง บ้านหนองอ่าง คณะอ้ายหอมจอมปิ่น ครูต่างทอน คณะหมอกก้อนไต และครูจ่อหลู่ บ้านฮาย คณะสิบเคอ นักดนตรีดอยฮอร่นจะให้ความสำคัญกับ “ความไหว้พระ” ถือเป็นทำนองที่มีความไพเราะมากที่สุด และทำนอง “ความสุรสติ” เป็นทำนองที่มีความไพเราะอีกทำนองหนึ่ง อาจจะกล่าวได้ว่า เรื่องของ

ดนตรีจำได้นั้นเป็นเรื่องราวที่สร้างความสะเทือนใจให้แก่คนในชุมชน ทำให้คนรักชาติ นับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นักดนตรีให้ความสำคัญกับทำนองที่มีความเกี่ยวข้องกับความรู้สึกสิทธิ์

การเทียบเสียงดอยฮอฮอ ๒ รูปแบบ คือ รูปแบบแรกมีการเทียบเสียงโดยใช้เครื่องดนตรีที่เรียกว่า “มองตาน” เป็นหลักในการเทียบ โดยสาย ๑ กับสาย ๓ เป็นเสียงเรียงติดต่อกันเป็นคู่ ๒ (เสียงทีและเสียงลา) และสาย ๒ กับสาย ๔ ก็เป็นเสียงเรียงติดกันเป็นคู่ ๒ เช่นเดียวกัน (เสียงมีและเสียงเร) รูปแบบที่ ๒ มีลักษณะการเทียบเสียงเป็นระบบเดียวกัน กล่าวคือ สาย ๑ ถึงสาย ๔ เป็นเสียงเรียงจากเสียงสูงมาสู่เสียงต่ำ หากแต่ครูจ่อหลุมมีการเทียบเสียงห่างกันถึง ๒ ช่วงเสียง แต่ครูต่างทอนเน้นการเทียบเสียงเฉพาะสาย ๑ และสาย ๒ (ห่างกันเป็นคู่ ๕) และเทียบสายที่ ๓ เท่ากับสายที่ ๒ คือเสียงเร การเทียบเสียงดอยฮอฮอนั้น อาจจะไม่ได้กำหนดความสูงต่ำของเสียงว่าต้องเป็นเสียงใด แต่สิ่งสำคัญคือเสียงแต่ละสายจะลดหลั่นห่างกันลงมาเป็นคู่ ๕ เหมือนกันทุกศิลปิน

รูปแบบทำนองร้องกับทำนองดอยฮอฮอ จากการศึกษาทำนองเพลง ๕ เพลง ได้แก่ เพลงขึ้นใหญ่ใหม่สูงเมืองไต ความไต่หลง ความล่องคง ความปายเมือง และเพลงอ่องหย่าอ่องจ้อง จากการศึกษาทำนองตัวอย่างของนักดนตรีคณะหมอกก่อนไต ครูต่างทอนสืดฮอฮอฮอ ครูปีจึงนะขับร้อง ปรากฏลักษณะสำคัญในแต่ละเพลงดังนี้

เพลงที่ ๑ เพลงขึ้นใหญ่ใหม่สูงเมืองไต พบลักษณะเฉพาะ ๔ ประการ คือ ประการแรก การย่ำทำนองเสียงลูกตกท้ายวรรค โดยปกติโดยทั่วไปเพลงขึ้นใหญ่ใหม่สูงจะเป็นการดำเนินทำนองแบบจาว ๆ แต่การดำเนินทำนองของดอยฮอฮอฮอจะมีการเก็บถี่มากขึ้น ประการที่ ๒ การดำเนินทำนองระหว่างร้องกับดอยฮอฮอนั้น ไม่ยึดทำนองย่อย แต่ยึดโครงสร้าง ทำนองดนตรีกับทำนองร้องนั้นไม่เคร่งครัดว่าต้องตรงกันอย่างเข้มงวด เพียงแต่คงโครงสร้างไว้และหากมีจังหวะเหลืออยู่ จะทำการซ้ำทำนองช่วงท้าย ประการที่ ๓ ทำนองดนตรีอาจมีทำนองเพิ่มมากกว่าทำนองร้องซึ่งโดยปกติการซ้ำทำนองนั้น ทำนองร้องขึ้นก่อน ทำนองดนตรีซ้ำอย่างทำนองร้องอีก ๑ รอบ แต่เพลงขึ้นใหญ่ใหม่สูงเมืองไตมีการเพิ่มทำนองมากขึ้น และประการที่ ๔ พบลักษณะ “การตัดหัว แลมท้าย” ปรากฏในทำนองท่อน ๒ วรรคที่ ๔ ทำนองดนตรีมีการตัดทำนองบรรทัดแรกออก แล้วเพิ่มทำนองส่วนท้ายเข้าไปอีก ๒ ห้องเพลง

เพลงที่ ๒ ทำนองความไต่หลง พบลักษณะเฉพาะ ๖ ประการ คือ ประการแรก การใช้เสียงที่นำมาเรียงร้อยมีมากกว่า ๑ ช่วงเสียง โดยมีเสียงที่ใช้ทั้งสิ้น ๑๐ เสียง ได้แก่ เสียงเร เสียงมี เสียงฟา เสียงซอล เสียงลา เสียงที เสียงโดสูง เสียงเรสูง เสียงมีสูง และเสียงฟาสูง แสดงการดำเนินทำนองจำไดหรือทำนองดอยฮอฮอฮอที่มีการใช้เสียงครบทั้ง ๑ เสียง ประการที่ ๒ ลักษณะการสืดฮอฮอฮอของดอยฮอฮอฮอจะสืดทำนองไปตามทำนองร้องโดยเน้นการสืดตรง ๆ ไม่ใส่ทำนองให้มีพยางค์ถี่มากกว่าทำนองร้องลักษณะดังกล่าว

ปรากฏทศวรรคทำนองเพลง ประการที่ ๓ ลักษณะการดำเนินทำนองร้องความไต่ลงมักมีการร้อง “ลักจังหวะ” ระหว่างช่วงกลางวรรคเป็นส่วนใหญ่ ประการที่ ๔ ทำนองที่เป็นตอยอฮอร์นสืรับกับร้องจะไม่เน้นว่าต้องตรงตามทำนองร้อง แต่เป็นการรับแสดงโครงสร้างของทำนองเท่านั้น สำหรับทำนองวรรคที่ ๒ แสดงให้ปรากฏอัตราส่วนทำนองร้องมีเนื้อหาน้อยกว่าทำนองดนตรี ร้องบ้าง นอกจากนี้ ทำนองรับยังมีลักษณะการซ้ำทำนองเดียวกันด้วย ประการที่ ๕ ทำนองทางร้องพบว่าการรวบคำเป็น “๒ พยางค์ขีด” และ ประการที่ ๖ พบว่า หากเป็นทำนองวรรคสุดท้าย ในที่นี้หมายถึงทำนองวรรคที่ ๕ จะปรากฏลักษณะการร้องแบบรวบคำและมีการซ้ำทำนองท้ายก่อนลงจบ โดยเป็นลักษณะเดียวกันทั้งทำนองร้องและทำนองรับของตอยอฮอร์น

เพลงที่ ๓ ความล่องคง พบลักษณะเฉพาะ ๓ ประการ คือ ประการแรก เสียงที่นำมาดำเนินทำนองพบว่ามีการใช้เสียงเรียงกัน ๘ เสียง อาจกล่าวได้ว่า ความล่องคงเป็นทำนองที่ใช้เสียงสูงเป็นหลัก โดยทำนองร้องใช้เสียง “เรสูง” “มีสูง” เป็นส่วนใหญ่ในการดำเนินทำนองร้องและกลุ่มเสียงที่ใช้ร้องลงมาก็คือเสียง ซอลลา ที สำหรับเสียงที่ใช้ต่ำลงมานั้นเป็นทำนองรับของตอยอฮอร์น ซึ่งปรากฏเป็นส่วนใหญ่ ณ ทำนองลงจบวรรคที่ ๔ เท่านั้น ประการที่ ๒ พบลักษณะการเลือกใช้เสียงของทำนองทั้ง ๔ วรรคมีการจัดน้ำหนักเสียงที่นำมาเรียงร้อยเป็นทำนองเพลงมีความสัมพันธ์กันต่อลงมาจากเสียงสูงลงมาจากเสียงต่ำ การดำเนินทำนองเป็นการสร้างความสัมพันธ์ของเสียงจากเสียงสูงลงมาสู่เสียงทางต่ำ โดยมีการวางน้ำหนักของทำนองในแต่ละวรรคได้อย่างลงตัว ทำให้ทำนองความล่องคง มีความไพเราะ เมื่อฟังแล้วเป็นที่นิยมของทั้งนักดนตรี ผู้ชม ผู้ฟัง ประการที่ ๓ พบลักษณะการดำเนินทำนองร้องจะเป็นการร้องตรงจังหวะเกือบทั้งหมด โดยพบลักษณะการ “ลักจังหวะ” เป็นส่วนน้อยมาก

เพลงที่ ๔ ความปายเมือง พบลักษณะเฉพาะ ๓ ประการ คือ ประการแรก พบการใช้ช่วงเสียงมีการใช้พยางค์เสียงทั้งสิ้น ๑๐ เสียง ได้แก่ เสียงเรไปถึงเสียงฟาสูง โดยเป็นการใช้เสียงครบทั้ง ๑ เสียง เป็นไปในแนวทางเดียวกับความไต่ลง ความล่องคง ประการที่ ๒ พบลักษณะการดำเนินทำนองร้องและดนตรีแบบ “ลักจังหวะ” และ “ตรงจังหวะ” โดยทำนองจะเป็นลักษณะ “ตรงจังหวะ” เป็นส่วนใหญ่” โดยจากทำนอง ๕ วรรคปรากฏการลักจังหวะ ๑ ตำแหน่ง ประการที่ ๓ พบลักษณะการดำเนินทำนองร้องกับตอยอฮอร์นไม่ได้ยึดทำนองเหมือนกันทั้งหมด เพียงแต่เป็นการสีโครงสร้างของทำนองเพลง ซึ่งเป็นลักษณะเดียวกันกับความไต่ลง ความล่องคง

เพลงที่ ๕ เพลงอ่องหย่าอ่องจ่อง พบลักษณะเฉพาะ ๓ ประการ คือ ประการแรก การใช้เสียงที่นำมาเรียงร้อยเป็นทำนองเพลงปรากฏใช้เสียงทั้งสิ้น ๕ เสียง ซึ่งปรากฏเป็นการใช้เสียงครบทั้ง ๑ เสียง ประการที่ ๒ พบลักษณะการแลมท้ายทำนองดนตรีรับทุกท่อน โดยปรากฏลูก ๑ เสียง ได้แก่ เสียงเรต่ำ เสียงลา และ

เสียงเรสูง การแกมท้ายทำนองจะแกมท้ายไปตามเสียงของลูกตก ประการที่ ๓ พบลักษณะการดำเนินทำนองเพลงไปตรง ๆ ตามจังหวะของเพลงและตามคำร้องและเสียงร้อง ไม่ดำเนินทำนองดอยฮอฮั่นเพิ่มมาจากทำนองร้อง

สำหรับกลวิธีการบรรเลงของตอยฮอฮั่นที่ปรากฏนอกจากการกดสายปกติที่ได้เสียงตรง ๆ แล้ว ยังปรากฏกลวิธีการบรรเลงหลัก ๆ อีก ๔ รูปแบบ ได้แก่ การข่มนิ้ว การสไล่นิ้ว ไหวหรือการสิดูนิ้ว การขยี้นิ้ว และการสัพรมนิ้วพร้อมกับการสะบัดนิ้ว ๓ พยางค์เสียง

๓.๕.๒ ข้อเสนอแนะ

จากการเก็บข้อมูลภาคสนามเรื่องดนตรีไทใหญ่ ณ เมืองสีป่อ รัฐชาน พบอุปสรรคปัญหาในเรื่องของการเดินทางและสภาพอากาศที่ร้อนจัด หนาวจัด หากมีนักวิจัยที่จะเดินทางเข้าไปเก็บข้อมูลภาคสนามต้องมีการเตรียมความพร้อมเรื่องของความเจ็บป่วยด้วย นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องของภาษาเพื่อเป็นการสะดวกในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ควรมีผู้นำทางและมีล่ามที่สามารถสื่อสารภาษาไทใหญ่ได้ จะทำให้การทำงานสะดวกและได้ข้อมูลที่ดียิ่งขึ้น